

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostního managementu

Katedra krizového řízení

Dezinformace a jejich vliv na bezpečnost České republiky

Diplomová práce

Disinformation and its impact on the security of the Czech Republic

Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

Mgr. Lenka Jakubcová Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Bc. Dominik Klaus

PRAHA

2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Třešti, dne 28.02 2024

Dominik Klaus

Poděkování:

Touto cestou bych rád poděkoval své vedoucí Mgr. Lence Jakubcové Ph.D. za poskytnuté rady, věnovaný čas, a především za její trpělivost a pomoc při zpracování mé diplomové práce.

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá dezinformacemi a jejich vlivem na bezpečnost České republiky. Cílem diplomové práce je zjistit, jaký vliv mají dezinformace na bezpečnost České republiky a objasnit, zda existují významné rozdíly ve vnímání dezinformací různými věkovými skupinami populace. S dosažením tohoto cíle souvisí jak koncepce teoretické části práce, především analýza dopadů dezinformací v prostředí České republiky, tak praktická část realizovaná metodou kvantitativního výzkumu za využití techniky dotazníkového šetření s cílem ověřit platnost stanovených výzkumných předpokladů. Praktická část přinese zejména odpovědi na otázky, zda jsou senioři náchylnější k vnímání dezinformací a zda Češi považují dezinformace za hrozbu pro Českou republiku.

KLÍČOVÁ SLOVA

dezinformace* misinformace* Česká republika* hrozba* Ministerstvo vnitra*

ANNOTATION

The thesis deals with disinformation and its impact on the security of the Czech Republic. The aim of the thesis is to find out what impact disinformation has on the security of the Czech Republic and to clarify whether there are significant differences in the perception of disinformation by different age groups of the population. The achievement of this goal is related to the conception of the theoretical part of the thesis, especially the analysis of the impact of disinformation in the environment of the Czech Republic, as well as the practical part, which is carried out by means of quantitative research using the technique of questionnaire survey in order to verify the validity of the established research assumptions. In particular, the practical part will provide answers to the questions whether seniors are more susceptible to the perception of disinformation and whether Czechs consider disinformation as a threat to the Czech Republic.

KEYWORDS

disinformation* misinformation* Czech Republic* threat* Ministry of the Interior*

Úvod.....	7
1 Pojem a vymezení	9
1.1 Dezinformace.....	9
1.2 Misinformace, malinformace	12
1.3 Hoax, Fake news	13
1.4 Historie dezinformací	15
1.5 Vznik dezinformací.....	17
1.6 Autoři dezinformací	18
1.7 Šíření dezinformací	19
1.7.1 Sociální sítě	20
1.7.2 Dezinformační weby.....	21
2 Šíření dezinformací v kontextu hybridního působení.....	27
2.1 Metody ruských informačních operací.....	29
2.2 Hybridní působení	30
2.3 Hybridní válka	31
3 Situace v České republice a boj s dezinformacemi	32
3.1 Ministerstvo vnitra, ministerstvo obrany	32
3.2 Vláda.....	33
3.2.1 Vláda Andreje Babiše (2017–2021).....	34
3.2.2 Vláda Petra Fialy (2021–nyní).....	35
3.3 Zpravodajské služby	39
3.4 Policie ČR	41
3.5 Občanská společnost.....	42
4 Dopady dezinformací na českou společnost	44
4.1 Migrační krize 2015.....	44

4.1.1	Narušení demokratických hodnot	45
4.1.2	Radikalizace.....	46
4.1.3	Případ Jaromíra Baldy	47
4.2	Covid-19.....	47
4.2.1	Radikalizace.....	49
4.2.2	Ohrožení veřejného zdraví	51
4.3	Ruská invaze na Ukrajinu	53
4.4	Výbuch muničního skladu ve Vrběticích.....	56
4.5	Prezidentské volby 2023	57
5	<i>Praktická část</i>	59
5.1	Cíl praktické části	59
5.2	Metodologie výzkumného šetření	60
5.3	Výzkumné předpoklady.....	60
5.4	Interpretace získaných dat	61
5.4.1	Vyhodnocení dotazníkového šetření	61
5.4.2	Vyhodnocení výzkumných předpokladů	74
5.5	Návrhy směřující ke zvýšení odolnosti české společnosti vůči dezinformacím	76
	<i>Závěr</i>	78
	<i>Seznam použité literatury</i>	80
	<i>Přílohy práce</i>	90

Úvod

V současném světě jsou dezinformace stále více diskutovaným tématem. S rozvojem moderních technologií a internetu se šíření dezinformací stává stále snadnějším a rychlejším. Dezinformace mohou mít negativní dopad na jednotlivce i na celou společnost, a to včetně jejich bezpečnosti. Ústředním cílem této diplomové práce je zjistit, jaký vliv mají dezinformace na bezpečnost České republiky a objasnit, zda existují významné rozdíly ve vnímání dezinformací různými věkovými skupinami populace.

Jelikož se jedná o poměrně složitý pojem, který není jednoznačně vymezen, první kapitola se bude zabývat dezinformacemi v obecné rovině a rozlišením od příbuzných pojmů. Zejména bude zmíněna definice, historie a proces vzniku dezinformací. Dále se tato kapitola bude věnovat prostředkům, pomocí kterých se dezinformace šíří, především sociálním sítím a dezinformačním webům. Na závěr budou uvedeny dva příklady českých dezinformačních webů.

Další kapitola se bude věnovat šíření dezinformací v kontextu hybridního působení. Hybridní působení zahrnuje různé hybridní nástroje, a dezinformace jsou jedním z nejčastěji využívaných prostředků v dnešní době, proto bude v této kapitole zmíněna definice tohoto pojmu a příklad země, která metody hybridního působení vůči České republice uplatňuje.

Třetí kapitola se bude zabývat situací v České republice a bojem proti dezinformacím. Budou zmíněni hlavní aktéři, kteří se v rámci České republiky dezinformacím věnují. Zejména Ministerstvo vnitra, Ministerstvo obrany, Vláda ČR a zpravodajské služby. Opomenuty nebudou ani projekty, které vznikly v rámci občanské společnosti.

Poslední kapitola v teoretické části bude zkoumat dopady dezinformací na českou společnost. Budou uvedeny nejznámější příklady dezinformačních kampaní,

které se objevily v souvislosti se světovými i tuzemskými událostmi. Důraz bude kladen na dezinformace ohledně pandemie Covid-19 a migrační vlny v roce 2015.

V praktické části této diplomové práce bude proveden kvantitativní výzkum formou dotazníkového šetření, které bude zaměřeno na vnímání dezinformací a schopnost jejich rozpoznání u obyvatel České republiky. Respondenti tohoto šetření budou rozděleni do třech věkových kategorií, což umožní ověřit platnost stanovených výzkumných předpokladů:

V1: Senioři (lidé nad 60 let) jsou náchylnější k vnímání dezinformací.

V2: Češi považují dezinformace za hrozbu pro Českou republiku.

Na závěr budou shrnuty získané poznatky a doporučeny návrhy směřující ke zvýšení odolnosti české společnosti vůči dezinformacím.

1 Pojem a vymezení

Dezinformace jsou fenoménem, který se v poslední době kvůli rostoucímu vlivu moderních technologií stal velmi diskutovaným tématem. Dezinformace se objevují všude kolem nás, každý se s nějakou dezinformací v životě setkal, proto je potřeba definovat pojem dezinformace a vymežit ho od ostatních pojmů, které jsou v poslední době také velmi rozšířené. Jedná se o pojmy jako fake news, hoax, misinformace a malinformace.

Jelikož se tato práce bude věnovat dezinformacím a jejich vlivu na bezpečnost České republiky, je potřeba přesně určit následující termíny a zjistit, jakým způsobem můžeme detekovat dezinformace a předcházet jejich šíření. Dezinformace mají totiž negativní vliv na celou společnost, poněvadž mohou narušovat demokratické hodnoty státu a polarizovat společnost, z čehož mohou vznikat různá extremistická uskupení. Vzhledem k tomu, že se diplomová práce věnuje dezinformacím a pojmům příbuzným, je nezbytné hned zkráj vyjasnit podstatné pojmy, protože bez toho, aniž bychom přesně věděli, co dezinformace znamenají, jim těžko můžeme čelit.

Poradce Vlády pro národní bezpečnost Tomáš Pojar prohlásil, „že slovo dezinformace definovat nedokáže, jelikož se jedná o termín, o kterém každý mluví, každý ho vypouští a každý si pod ním představí něco jiného, a když se zeptáte, co to vlastně je, tak vám nikdo neodpoví.“¹ Z této odpovědi lze usoudit, že definování tohoto pojmu nebude nic jednoduchého. V České republice neexistuje žádná ustálená definice dezinformace. Tento pojem není zmíněn ani v terminologickém slovníku Ministerstva vnitra, proto bude zmíněno více definic od různých subjektů.

1.1 Dezinformace

Zpočátku se bude práce věnovat pojmu dezinformace, jelikož se jedná o klíčový pojem v této práci. Existují různé definice a překrývající se pojmy, které se mohou

¹ FENDRYCH, Martin. Pojar nedokáže definovat dezinformace. Stát se jim nebrání, neumí to, možná nechce. *Aktuálně.cz* [online]. [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://nazory.aktualne.cz/komentare/pojar-nedokaze-definovat-dezinformace-stat-se-jim-nebrani/r~954e3332ddd011eda25a0cc47ab5f122/>

výrazně lišit vzhledem k různým kontextům. Přinejmenším v českém kontextu se slovo dezinformace používá mnohem častěji než například fake news nebo hoax. Tato kapitola bude věnovaná vymezení dezinformací a jejich odlišení od misinformací, hoaxů a fakenews. Dále bude poukázáno na to, v čem se tyto pojmy prolínají a jaké jsou mezi nimi rozdíly.

Co se týče dezinformací, tak v souvislosti s jejich vlivem na bezpečnost České republiky bude zmíněna definice Ministerstva vnitra, jelikož se jedná o rezort, do jehož gesce spadá vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek. Definice zní následovně: *„dezinformace“ znamená šíření záměrně nepravdivých informací, obzvláště pak státními aktéry nebo jejich odnožemi vůči cizímu státu nebo vůči médiím, s cílem ovlivnit rozhodování nebo názory těch, kteří je přijímají. V tomto smyslu jsou dezinformace součástí propagandy, kterou lze obecně definovat jako záměrné a systematické šíření informací a myšlenek s cílem prosadit nebo podpořit politické cíle.*²

Ministerstvo vnitra popisuje dezinformaci jako záměrně nepravdivou informaci. To je samozřejmě správná myšlenka, z dalších definicí ale vyplývá, že se nemusí jednat pouze o nepravdivou informaci. Z toho důvodu budou v práci zmíněny i jiné vymezení.

Podle Vojenského zpravodajství jsou dezinformace *„falešné či zkreslené informace úmyslně šířené za účelem ovlivnění jejich příjemců. Přestože tak dochází k jistému průniku s oblastí fake news, představují dezinformace poněkud odlišný fenomén. Jednak zpravidla zapadají do nějakého širšího obsahu, neboť jejich autoři obvykle sledují rozsáhlejší agendu, a dále pak dezinformace nemusí být smyšlená – může se jednat o informaci prezentovanou v zavádějícím kontextu.*

„³

Tato definice se částečně shoduje s tím, co uvádí Ministerstvo vnitra, avšak je zde poznamenáno, že se nemusí jednat o nepravdu, ale pouze o zavádějící

² Definice dezinformací a propagandy. Mvcr.cz [online]. [cit. 2023-09-04]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/definice-dezinformaci-a-propagandy.aspx>

³ Výroční zpráva Vojenského zpravodajství za rok 2020 [online]. Praha, 2021 [cit. 2023-09-04]. Dostupné z: <https://www.vzcr.cz/uploads/41-Vyrocní-zpráva-2020.pdf>

informaci, která je prezentována ve zcela jiné souvislosti. Tudíž lze prohlásit, že dezinformace jsou nepravdivé nebo zkreslené informace, které jsou šířeny záměrně za účelem dosažení nějakého cíle.

Jelikož je Česká republika součástí Evropské unie, je potřeba zmínit i definici Evropské komise. Evropská komise definuje dezinformaci jako: „*vytváření, prezentaci a šíření prokazatelně nepravdivých nebo zavádějících informací za účelem ekonomického zisku nebo záměrného klamání veřejnosti, které mohou způsobit veřejnou škodu. Taková újma může zahrnovat podkopávání demokratických procesů nebo ohrožení veřejných statků, jako je zdraví, životní prostředí a bezpečnost.*“⁴

Tato definice obsahuje prvky dvou předešlých definic, jelikož se dotýká jak nepravdivých, tak zároveň i zavádějících informací. Dále jsou zde uvedeny hlavní cíle dezinformací, kterým jsou podkopávání demokratických procesů a ohrožení bezpečnosti.

Nejvhodnější definice se objevuje v Analýze připravenosti České republiky čelit závažné dezinformační vlně, kde se píše, že dezinformace označují záměrně nepravdivé či manipulativní informace s cílem ovlivnit rozhodování nebo názory těch, kteří je přijímají. Šíření některých dezinformací může být závažnou hrozbou pro zájmy ČR – její ústavněprávní uspořádání, vnitřní či vnější bezpečnost a veřejný pořádek, zahraniční vztahy, společenskou soudržnost apod.⁵

Na následujících příkladech lze pozorovat, že dezinformace nemají jednotnou definici, ovšem se zde prolínají dvě hlavní kritéria dezinformací. Prvním kritériem je informace, která může být buď zcela nepravdivá, nebo je postavená na reálném základě, avšak zahrnuje zavádějící sdělení. Druhým kritériem je záměr uvádět někoho v omyl. Právě úmysl je nutný předpoklad každé dezinformace a tato

⁴ EU action plan against disinformation [online]. March 2020 [cit. 2023-09-04]. Dostupné z: https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/ap20_04/ap_disinformation_en.pdf

⁵ Analýza připravenosti České republiky čelit závažné dezinformační vlně [online]. Praha, 2022 [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/analyza-pripravenosti-ceske-republiky-celit-zavazne-dezinformacni-vlne.aspx>

podmínka ji odlišuje od pojmu misinformace, které se budu věnovat v následující kapitole.

1.2 Misinformace, malinformace

Je důležité rozlišovat dezinformace od dalších forem nepřesných nebo chybných informací, včetně misinformací, malinformací, fakenews a hoaxů. Tato kapitola bude věnována těmto pojmům, jelikož to jsou další obvykle používané termíny, které se zaměňují s dezinformacemi. Všechny tyto jevy mají potenciál škodit společnosti tím, že vytvářejí nebo šíří klamavé informace, ale liší se svými charakteristikami. Dezinformace se vyznačuje záměrem šířit falešné informace, často s cílem dosáhnout politického, ekonomického nebo sociálního zisku. Na rozdíl od dezinformace mohou být misinformace a hoaxy šířeny neúmyslně a na základě nedostatečné ověřenosti.

Dezinformace je tak kladena do kontrastu s misinformací, u které platí, že je nepravdivá, chybí ale záměr někoho oklamat. V případě misinformace se tedy jedná o nepravdivou informaci, která je šířena omylem, a může se tedy jednat například o chybu autora informace.⁶ Misinformace může vzniknout z nepřesného vyhodnocení dat, nesprávné interpretace faktů nebo jednoduše z chyby v komunikaci. Klíčovým prvkem misinformace je absence záměrného úmyslu dezinformovat nebo manipulovat. Misinformace může mít různé formy, včetně falešných zpráv, nepřesných statistik, špatně interpretovaných vědeckých studií a dalších. Často se šíří kvůli nedostatečné kontrole informací nebo kvůli rychlému a nepřesnému sdílení na sociálních médiích. Misinformaci bychom česky pojmenovali jako fámu. Příkladem fámy mohou být klasické drby nebo tzv. urban legends, tedy historky o lidech, kterým se stala nějaká zvláštní příhoda.⁷

Podle Ministerstva vnitra ČR je *misinformace nesprávná nebo zavádějící informace, která není šířena ani systematicky, ani úmyslně s cílem ovlivnit rozhodování nebo názory těch, kteří ji přijímají. Ačkoliv se jedná o neutrální jev,*

⁶ VÍCHOVÁ, Veronika. *Pavučina dezinformačních, proruských a dezinformačních webů. In: KURFÜRST, Jaroslav a Jan PAĎOUREK. Za zrcadlem: hybridní válka jako staronový fenomén mezinárodních vztahů.* Praha: Academia, 2021, s. 236. ISBN 978-80-200-3237-9

⁷ GREGOR, Miloš a Petra VOJVODOVÁ. In: *Nejlepší kniha o fake news, dezinformacích a manipulacích!!!.* Brno: CPRESS, 2018, s. 8. ISBN 9788026418054.

*mohou misinformace v případech, kdy jsou šířeny ve velkém rozsahu a bez náležité opravy, vést ke stejnému výsledku, jako dezinformace – tedy k přijetí rozhodnutí nebo osvojení názorů na základě nepravdivých informací.*⁸ Tudiž hlavní rozdíl mezi dezinformací a misinformací je ve formě úmyslu. Jejich dopady však mohou být podobné.

Je nutné ještě vymezit pojem malinformace. Malinformace se vyznačují tím, že na rozdíl od ostatních termínů, představují pravdivou informaci, avšak s úmyslem poškodit někoho jiného.⁹

1.3 Hoax, Fake news

Jak se liší hoax a fake news od dezinformace? U následujících pojmů si člověk, bez znalosti anglického jazyka, těžko odvodí jejich význam. Hoax a fake news jsou termíny, které jsou s dezinformacemi úzce spojeny. Lidé velmi často tyto pojmy s dezinformacemi zaměňují, proto budou v následující kapitole vymezeny hlavní rozdíly mezi nimi.

Pojem fake news lze volně přeložit z anglického jazyka jako falešné zprávy. Fake news se staly populárním slovním spojením zejména po prezidentských volbách v roce 2016 ve Spojených státech, které byly poznamenány velkým množstvím falešných zpráv. Přesto fake news nejsou novým pojmem. Nejčastěji jsou fake news definovány jako zpravodajské články, které jsou záměrně nepravdivé a mohly by uvést čtenáře v omyl. Za produkcí falešných zpráv stojí dvě hlavní motivace, finanční a ideologická. Pobuřující a falešné příběhy, které se stávají virálními, poskytují autorům článků peněžní prostředky z reklam, když na ně lidé kliknou na internetu. V případě ideologické motivace poskytovatelé falešných

⁸ Ministerstvo vnitra České republiky. Definice dezinformací a propagandy. *Mvcr.cz* [online]. [cit. 2023-09-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/definice-dezinformaci-a-propagandy.aspx>

⁹ KOPECKÝ, Kamil. Co je to vlastně ten hoax, dezinformace, misinformace nebo třeba fake news? Online. *E-bezpečí*. [cit. 2023-12-24]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/clanky-komentare/2864-co-je-to-vlastne-ten-hoax-dezinformace-misinformace-nebo-treba-fake-news-cim-se-tyto-terminy-lisi-a-co-maji-spolecneho>

zpráv produkují falešné zprávy, aby propagovali konkrétní myšlenky nebo osoby, které upřednostňují, často diskreditací jiných.¹⁰

Fake news je pak moderním a chytlavým termínem označujícím úmyslně nepravdivé či zavádějící informace objevující se v médiích nebo na sociálních sítích. V tom se fake news liší od dezinformace, protože dezinformace obsahuje informaci, ale nemusí to být „novinka“ a k jejímu šíření lze využít spektrum sdělovacích prostředků.¹¹

Jiný zdroj také spojuje pojem fake news s prezidentskými volbami v roce 2016, ale co se týče definice, je obezřetnější. Zmiňuje, že přesný význam pojmu je však prakticky nemožné určit. Tomu nenapomáhá ani skutečnost, že fake news jsou mnohdy skloňovány v médiích či politických projevech s různými interpretacemi, od skutečných konspiračních teorií a dezinformací až po nekvalitní žurnalistiku. Z toho důvodu je vhodné se tomuto pojmu v odborné debatě úplně vyhnout.¹²

Posledním pojmem je hoax, jehož význam pravděpodobně pochází ze staršího slova hocus, což jednoduše znamená trik. Hoax je ve zkratce záměrně vytvořený podvod vydávající se za pravdu. V širším významu může zahrnovat i falešnou zprávu, fámu, mystifikaci nebo také žert.¹³

Podle policie ČR hoax znamená obvykle poplašnou zprávu nebo také řetězový dopis, jehož cílem je oslovit co největší množství uživatelů e-mailové pošty. V některých případech bývá obtížné rozeznat, zda se jedná o pravdu nebo lež, i když informace v něm obsažené se zdají být neuvěřitelné. Hoax obtěžuje a zaplavuje e-mailové schránky a nabízí mnohdy nebezpečné rady.¹⁴

¹⁰ TANDOC, Edson; LING, Richard a WE LIM, Zheng. Defining "fake news", a typology of scholarly definitions. Online. *Digital Journalism*. [cit. 2024-02-16]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/21670811.2017.1360143>

¹¹ GREGOR, Miloš a Petra MLEJNKOVÁ. *Nejlepší kniha o fake news, dezinformacích a manipulacích!!!*. Brno: CPRESS, 2018, s. 8. ISBN 978-80-264-1805-4.

¹² VÍCHOVÁ, Veronika. *Pavučina dezinformačních, proruských a dezinformačních webů*. In: KURFÜRST, Jaroslav a Jan PAĐOUREK. *Za zrcadlem: hybridní válka jako staronový fenomén mezinárodních vztahů*. In: . Praha: Academia, 2021, s. 235. ISBN 978-80-200-3237-9

¹³ NUTIL, Petr. *Média, lži a příliš rychlý mozek: průvodce postpravdivým světem*. Praha: Grada, 2018, s. 136. ISBN 978-80-271-0716-2.

¹⁴ KOHOUTOVÁ, Martina. Pozor na hoax!. *Policie ČR* [online]. [cit. 2023-09-24]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pozor-na-hoax-654321.aspx>

Z této definice by se dalo konstatovat, že hoax je jistou formou dezinformace, která se vyskytuje v internetové poště v podobě řetězového e-mailu. Policie ČR využívá pojem hoax běžně.

Jan Kolouch tvrdí, že hoax je označení pro řetězové zprávy, které uvádějí zkreslené, nepravdivé, zavádějící či jiné falešné informace. Hoax obsahuje často varování před útoky, popisy nebezpečí, prosby o pomoc, výzvy, petice, prohlášení slavných, řetězové dopisy atd. Typickým příkladem mohou být řetězové zprávy typu: „pokud to nepošleš 20 dalším lidem, tak se stane...“ aj.)¹⁵

1.4 Historie dezinformací

Dezinformace nejsou zdaleka novým jevem v dějinách lidstva. Historie dezinformací sahá tisíce let zpátky, a v průběhu času prošla mnoha proměnami, včetně způsobu šíření a nástrojů využívaných k dosažení svých cílů. Už v knize Umění války od čínského vojevůdce Sun-c'ema se píše, že první útok by měl směřovat na informace, nejlépe je na nepřítele zaútočit v rovině názorů a informací.¹⁶ Dezinformace jsou součástí lidské komunikace přinejmenším od římských dob. Vojevůdci, vládci i další významné osobnosti se napříč lidskou historií uchýlovali k oklamávání svých protivníků pomocí toho, co dnes nazýváme dezinformace. Zpravidla se tak dělo ve snaze získat výhodu ve válce. Vynález knihtisku v roce 1493 výrazně posílil šíření dezinformací. S rozvojem komunikace mezi jednotlivci ve 20. století, zejména s příchodem rozhlasu a televize, se dezinformace vyvíjely a někdy byly v myslích konzumentů zpráv mylně považovány za skutečné. Nástup internetu na konci 20.století a následně sociálních médií ve 21.století dramaticky znásobil rizika dezinformací a staly se z nich takřka zbraně hromadného ničení.¹⁷

¹⁵ KOLOUCH, Jan. *CyberCrime* [online]. Praha: CZ.NIC, 2016 [cit. 2023-09-24], s. 240. ISBN 978-80-88168-18-8. Dostupné z: <https://knihy.nic.cz/files/edice/cybercrime.pdf>

¹⁶ CÍLEK, Václav. *Umění války*. Praha: Dokořán, 2023, s.130 . ISBN 978-80-7675-126-2.

¹⁷ POSETTI, Julie a Alice MATTHEWS. *A short guide to the history of 'fake news' and disinformation* [online]. International center for journalist, 2018, 1 [cit. 2023-10-22]. Dostupné z: <https://www.icfj.org/sites/default/files/2018-07/A%20Short%20Guide%20to%20History%20of%20Fake%20News%20and%20Disinformation%20ICFJ%20Final.pdf>

Moderní éra dezinformací se datuje do 20. let 20. století a postupně se vyvíjela ve 4 vlnách. První vlna dezinformací se začala formovat v době Velké hospodářské krize. Vlivové operace ve dvacátých a na počátku třicátých let 20.století byly inovativní a většinou zbraní slabších. Některé se zaměřovaly jak na Sovětský svaz, tak na Spojené státy americké současně. V druhé dezinformační vlně, po druhé světové válce, se dezinformace profesionalizovaly. Cílem bylo vystupňovat existující napětí a rozpory na politické půdě protivníka, a to s využitím faktů, podvrhů a v ideálním případě dezorientující kombinací obojího. Třetí vlna přišla koncem 70.let, kdy se dezinformace stala dobře vyladěnou a zdokonalenou zbraní globálních rozměrů. Jako příklad lze uvést operaci československé rozvědky, která měla krycí název AIDS. Tato opera měla za úkol přesvědčit širokou veřejnost, že z amerických vojenských základen v Řecku se šíří virus HIV. Dezinformace vycházela ze skutečnosti, že Američané jsou ve výzkumu léčby AIDS nejdále ze všech a po nakažení obyvatel budou zemím draze prodávat potřebné léky. Falešná zpráva se šířila pomocí letáků, které se měly dostat i do médií.¹⁸ Čtvrtá vlna dezinformací pomalu narůstala a vyvrcholila v polovině roku 2010, kdy se dezinformace znovu zrodily a přetvořily díky novým technologiím a internetové kultuře.¹⁹

Dezinformace aktivně využívaly všechny strany bojující ve světových válkách. V mnohem větší míře našly uplatnění také ve válce studené, kde této praxi zcela jednoznačně vévodily zpravodajské služby Varšavské smlouvy, včetně Československa. Není od věci zmínit, že českoslovenští dezinformátoři patřili mezi světovou špičku.²⁰

¹⁸ ČERNÁ, Aneta. Na tvorbě sovětských dezinformací se podíleli i Čechoslováci. Tvrdili, že Američané záměrně šíří HIV. Čt24 [online]. 2019 [cit. 2023-10-25]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3004109-na-tvorbe-sovetskych-dezinformaci-se-podileli-i-cechoslovaci-tvrdili-ze-americane>

¹⁹ RID, Thomas. *The Secret History Of Disinformation And Political Warfare*. 2020, s. 8. ISBN 9781788160742.

²⁰ DENČEVOVÁ, Ivana. Využívalo komunistické Československo fake news? Naši dezinformátoři patřili mezi světovou špičku, tvrdí historici. Český rozhlas [online]. 2022 [cit. 2023-10-22]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/vyuzivalo-komunisticke-ceskoslovensko-fake-news-nasi-dezinformatori-patrili-mezi-7934953>

Odkud se vůbec vzalo slovo dezinformace? To je otázka, na kterou není jednoznačná odpověď. Nejrozšířenější verze tvrdí, že dezinformace má původ v ruském slově „dezinformatsiya“. Nejranější zmínka pochází z roku 1923, kdy v rámci ruské tajné policie a zpravodajské služby Státní politická zpráva (GPU) vzniklo speciální oddělení s úkolem šířit dezinformace v rámci zpravodajských operací. V sovětském svazu se jednalo o velmi pečlivě trénovanou zpravodajskou disciplínu. Až do osmdesátých let slovo dezinformace využívala pouze zpravodajská komunita, jelikož slovo bylo chápáno především jako aktivita spojená se zpravodajským řemeslem.²¹

1.5 Vznik dezinformací

Je nezbytné detailněji prozkoumat proces, jak dezinformace vznikají. Hlavní podstatou vytváření dezinformací je identifikace slabých míst v rámci společnosti. Tato slabá místa jsou jakýmsi základem pro šíření dezinformací, neboť brání konstruktivnímu řešení problémů, odstraňování překážek, řešení konfliktů a efektivní obraně. Slabá místa je třeba hledat na všech frontách. V ekonomii, demografii, kdekoliv.

Proces vzniku dezinformací je často velmi sofistikovaný a vyžaduje důmyslné plánování a strategii. Prvním krokem je vytvoření lži, která má za cíl šokovat adresáta. Tato lživá informace je často postavena na pravdivém jádru, které může zahrnovat skutečná fakta, avšak je zkreslena tak, aby vyvolala pochybnosti. Druhým krokem je maskování zdroje této informace. Zastřít původ informace tak, aby to vypadalo, že je jejím zdrojem někdo úplně jiný, s kým nemá původce dezinformace žádné zjevné spojení. Další krokem je využití respektovaných osobností či autorit k aktivnímu šíření dezinformací. To zahrnuje využití jedince s dobrou pověstí v cílové skupině nebo cílové zemi, který může dezinformaci aktivně šířit. Manipulací je třeba přesvědčit tuto veřejnou autoritu, aby dezinformaci přijala za svou a hájila ji. Například Rusové takto pracovali s názory bývalého českého prezidenta. Jedním z posledních kroků je popírání, jelikož ne nadarmo se říká, že stokrát opakovaná lež se stává pravdou. Konstantní popírání pravdivých

²¹ GREGOR, Miloš a Petra VOJVODOVÁ. *Nejlepší kniha o fake news, dezinformacích a manipulacích!!!*. Brno: CPress, 2018, s. 9-10. ISBN 9788026418054

informací, které by mohly odhalit dezinformaci, je klíčovou součástí procesu. Tímto způsobem se udržuje nejistota a zmatek. Posledním krokem je nastavení dlouhodobé strategie. Úspěšné dezinformační kampaně jsou často plánovány dlouhodobě. V období studené války se počítalo s délkou působení úspěšné dezinformační kampaně až na pět let a více. Sovětský režim také zdůrazňoval potřebu vytvořit masivní množství dezinformací a nepřestávat s jejich produkcí za jakýchkoli politických podmínek. To bylo významným aspektem činnosti sovětských tajných služeb, kde až 15 000 lidí mohlo být zapojeno do výroby dezinformací.²²

1.6 Autoři dezinformací

Kdo stojí za vznikem dezinformací? Jedná se o jednotlivce, organizovanou skupinu či dokonce složky cizí státní moci? Identifikace autorů dezinformací je důležitým krokem v boji proti šíření falešných informací. Kritické myšlení a schopnost kriticky hodnotit je klíčová pro odhalení dezinformací a udržení důvěryhodnosti informačního prostoru. Lidé, kteří na sociálních sítích sdílejí dezinformace, nelze označit za autory, v takovém případě se jedná pouze o dezinformátory, jenž napomáhají v šíření lživého a manipulativního obsahu. Leckdy lidé ani neví, že se jedná o dezinformaci a sami jí poté šíří dále po internetu. Jenže odhalit původce není vůbec jednoduché, tuto úlohu mají v České republice především zpravodajské služby, kterým bude věnována samostatná podkapitola.

Podle ředitele Bezpečnostně informační služby Michala Koudelky jsou velkým problémem zdroje, které propagandu a dezinformace šíří. Patří mezi ně různé weby s neznámou vlastnickou strukturou a často anonymními autory. „Část dezinformačních webů přebírá mimo jiné i obsah z ruských zdrojů a ruských státních médií. Dále uvedl, že šířené dezinformace pochází spíše z Česka než přímo z Ruska. „Dle aktuálních poznatků BIS tvoří přímé zásahy Ruské federace

²² ALVAROVÁ, Alexandra. *Průmysl lži za studené války a dnes: comeback, nebo nová premiéra?* In: KURFÜRST, Jaroslav a Jan PAĎOUREK. *Za zrcadlem: hybridní válka jako staronový fenomén mezinárodních vztahů*. Praha: Academia, 2021, s.167 . ISBN 978-80-200-3237-9

do českého informačního prostoru, co do četnosti, menšinu oproti domácí produkci dezinformací a konspirací,“. Koudelka také poprvé zveřejnil, že BIS se podařilo odhalit ruského vlivového agenta, který za úplatu v řádech tisíců euro šířil informace podporující zahraničně politické zájmy Ruské federace v souvislosti s válkou na Ukrajině. Stalo se tak na žádost jednoho z nejvyšších orgánů ruské státní moci. K šíření propagandy využíval i známe osobnosti.²³

Dezinformační scéna v České republice je silně provázaná. Situace, kdy se na několika dezinformačních webů objeví postupně jeden a ten samý text bez jakýkoliv úprav, není výjimkou. Stejně tak si jednotlivé kanály vypomáhají vzájemným rozšiřováním výstupů na sociálních sítích. V Praze sídlí spolek zvaný Asociace nezávislých médií, který založil Stanislav Novotný, bývalý policejní prezident, který ještě před nedávnem vystupoval v ruské státní televizi Rosija 1. Součástí je i Petr Žantovský, držitel státního vyznamenání, často označovaný za jednoho z představitelů české dezinformační scény. Dále Ondřej Geršl, zakladatel dezinformačních webů AC24 nebo Lajkit. Dle oficiálních informací není možné dohledat, kdo všechno je v současnosti členem této asociace. Zástupci dezinformační scény se však sdružují i na dalších platformách, jak online, tak naživo. Každý rok se koná Vlastenecké setkání, kde se schází autoři dezinformací se svými čtenáři a debatují o stavu společnosti.²⁴

1.7 Šíření dezinformací

Už bylo zmíněno, že dezinformace nejsou novinkou, nástup internetu a sociálních sítí přinesl zásadní změny ve způsobu, jakým jsou informace vyváženy, sdělovány a šířeny. V minulosti bylo šíření dezinformací omezeno pomalými komunikačními prostředky s menším dosahem, jako byly noviny, rozhlas a televize. Dnes díky internetu a sociálním médiím mohou dezinformace rychle cirkulovat po celém světě během několika vteřin. Tento okamžitý dosah zvyšuje jejich potenciální dopad a obtížnost jejich kontroly. Každý může vytvářet obsah a sdílet ho na

²³ *Tisíce euro za ruskou propagandu. BIS odhalila vlivového agenta* [online]. Bezpečnostně informační služba [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/aktuality/tisice-euro-za-ruskou-propagandu-bis-odhalila-vlivoveho-agenta-2675c9f4.html>

²⁴ VÍCHOVÁ, Veronika. *Pavučina dezinformačních, proruských a dezinformačních webů*. In: KURFÜRST, Jaroslav a Jan PAĎOUREK. *Za zrcadlem: hybridní válka jako staronový fenomén mezinárodních vztahů*. Praha: Academia, 2021, s.243-244 . ISBN 978-80-200-3237-9

sociálních sítích, blogu nebo na jiných online platformách. Tím se stává jednodušší vytvářet a šířit dezinformace bez omezení. Obecně platí, že šíření dezinformací v dnešní době přináší mnoho nových rozměrů a výzev, které v minulosti nebyly tak výrazné. Jakými prostředky se dezinformace nejčastěji šíří v dnešní době?

Zásadní roli v šíření dezinformací hrají i bezprecedentní možnosti, které nabízí prostředí internetu a zejména digitálních platform. Významné sociální sítě představují dosud pouze minimálně regulované prostředí, které se původci dezinformací naučili velmi rychle zneužívat pro své účely. S využitím relativně nízkých vstupních nákladů jsou schopni vytvořit dezinformační kampaně, které následně proniknou k velkému množství uživatelů.²⁵

Dezinformace se často šíří prostřednictvím sociálních sítí, dezinformačních webů a e-mailových zpráv, buď nevědomě, nebo záměrně. Tyto falešné informace mohou také proniknout do mainstreamových médií a být manipulovány tak, aby se objevily výše ve výsledcích vyhledávání. Práce bude dále orientovaná pouze na nejčastěji využívané kanály šíření dezinformací, mezi něž patří sociální sítě a dezinformační webové stránky. Sociální sítě umožňují rychlé a snadné šíření informací mezi uživateli po celém světě, čímž dezinformace dosahují širokého publika. Avšak není zaručeno, že příspěvky na sociálních sítích budou považovány za dostatečně důvěryhodné. Naopak, některé dezinformační weby se maskují jako seriózní zpravodajské platformy, což může vést k dojmu, že obsah na těchto stránkách je spolehlivý a pravdivý.

1.7.1 Sociální sítě

Sociální sítě, a především Facebook, hrají klíčovou roli při šíření dezinformací a obsahu, který ohrožuje demokratickou společnost. Dominantním modelem je proces, kdy konkrétní dezinformace nejprve vznikne na některém z

²⁵. *Analýza připravenosti České republiky čelit závažné dezinformační vlně*, [online]. Praha, 2022 [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/analiza-pripravenosti-ceske-republiky-celit-zavazne-dezinformacni-vlne.aspx>

dezinformačních webů. Poté se tato dezinformace začne šířit mezi různými spolupracujícími weby, a nakonec je intenzivně sdílena na sociálních sítích.²⁶

S nástupem sociálních sítí se objevil i nový pojem. Když si člověk prochází internetové diskuse, tak může narazit na tzv. trolly. Trollové se skrývají za rouškou anonymity, kterou jim internet poskytuje, a chovají se agresivněji než v reálném životě. Trollové jsou často zmiňováni například v souvislosti s Ruskem, které zakládá celé trollí farmy. Ta zatím největší byla nalezena v Petrohradě. Úkolem těchto trollů je psát proruské komentáře v internetových diskusích, zejména tam, kde se objevují proevropské nebo protiruské postoje. Trollové se baví provokováním ostatních účastníků diskuse a snaží se je od věcných argumentů odradit emotivními výpady. Někteří trollové to dělají, protože je to baví. Jsou ale tací, kteří jsou za svoji aktivitu placeni, například kvůli šíření politických dezinformací. Je to pro ně práce jako každá jiná.²⁷

Viceprezidentka Evropské komise pro hodnoty a transparentnost, Věra Jourová, odpovědná za problematiku sociálních sítí a dezinformací, nedávno uvedla, že platforma X (dříve Twitter) má největší podíl dezinformačních příspěvků na svých stránkách. V roce 2018 se velké online platformy jako Microsoft, Google, Twitch, TikTok, Adobe a téměř čtyři desítky dalších, zavázaly k "Code of Practice on Disinformation,". Jedná se o dohodnutý rámec pro seberegulaci a snahu o omezení šíření nepravdivých nebo jinak společensky problematických příspěvků. Mezi signatáři byla i společnost Twitter, avšak v květnu 2023 se rozhodla tuto iniciativu opustit.²⁸

1.7.2 Dezinformační weby

Dezinformační weby představují po sociálních sítích další významný problém v moderním informačním prostředí. Dezinformační weby spoléhají na to, že standartních médií je obrovské množství. Vsunout mezi tuto masu pár webů, které

²⁶ VRABEL, František. *Role velkých dat v informační válce*. In: KURFÜRST, Jaroslav a Jan PAĐOUREK. *Za zrcadlem: hybridní válka jako staronový fenomén mezinárodních vztahů*. Praha: Academia, 2021, s. 271. ISBN 978-80-200-3237-9

²⁷ GREGOR, Miloš a Petra VOJVODOVÁ. *Nejlepší kniha o fake news, dezinformacích a manipulacích!!!*. Brno: CPress, 2018, s. 54. ISBN 9788026418054.

²⁸ JOUROVÁ, Věra. *Tiskové prohlášení místopředsedkyně Jourové k jednání s Kodexem chování signatářů dezinformací* [online]. 2023, 26. září 2023 [cit. 2023-09-30]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_23_4645

lžou, nebo alespoň skutečnost kreativně ohýbají, je opravdu snadné, a na první pohled i obtížně rozeznatelné. K šíření jejich obsahu totiž výrazně přispívají sociální sítě. Lidé, kteří dezinformace šíří sociálními sítěmi, zejména na Facebooku a X, vědí, že samotný příspěvek na Facebooku nevypadá příliš věrohodně. Zato když odkazuje na článek zdánlivě zpravodajského webu, je jeho důvěryhodnost hned vyšší a téma se postupně dostává do veřejného prostoru.²⁹

Ve výroční zprávě Národní centrály proti organizovanému zločinu (NCOZ) z roku 2018 je uvedeno, že činnost dezinformačních(alternativních) médií je hrozbou do budoucna. *„Do budoucna byla jako hrozba vyhodnocena činnost tzv. alternativních médií, která mohou výrazně podporovat vyhraněnost a radikální názory svých adresátů. Velmi často je patrná určitá míra synergie mezi alternativními médii a populistickými subjekty, které vzájemně sdílejí stejná témata i názorové postoje. Obsah obvykle tvoří různé domněnky, které jsou prezentovány jako fakta či konspirační teorie. Často se rovněž objevují i příspěvky balancující na hranici trestněprávní odpovědnosti ve smyslu šíření poplašných zpráv, podněcování k nenávisti, hanobení nebo popírání holocaustu. Řada těchto alternativních médií neskývá svůj nekritický postoj vůči Ruské federaci, konfliktu na Ukrajině a anexi Krymu. Obdobně je tomu i v oblasti politického extremismu v souvislosti se vznikem a působením radikalizovaných jednotlivců a skupin, u nichž se mohou projevovat násilné tendence.“*³⁰

Dezinformační weby a zprávy se ve větším měřítku poprvé začaly objevovat po vypuknutí ukrajinské krize v roce 2014 a velmi rychle se rozšířily po celé Evropské unii. V Česku působí desítky serverů, které šíří dezinformace. Některé lži přímo vytváří, jiné je kvůli špatné novinářské práci přebírají a dostávají k dalším čtenářům.³¹

²⁹TÁBORSKÝ, Jiří. In: *V síti (dez)informací: proč věříme alternativním faktům*. Praha: Grada Publishing, 2020, s. 137-138. ISBN 978-80-271-2014-7.

³⁰ Národní centrála proti organizovanému zločinu. *Výroční zpráva 2018*. [online]. Dostupné z: www.policie.cz/ncoz

³¹ ZELENKA, Jakub a Lukáš PRCHAL. Rozkrýváme pozadí nové světové války. Jak se Češi ocitli v zajetí lží. *Aktuálně.cz* [online]. [cit. 2023-10-21]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/valka-dezinformace-fake-news/r~7bfb35b23bb311e7886d002590604f2e/>

V roce 2022 působilo v Česku 46 aktivních dezinformačních webů s prokremelskou orientací. Jejich počet sice oproti předchozímu roku mírně klesl z 52, ale stále se projevují s větší aktivitou. Během minulého roku publikovaly celkem 197 177 článků, což znamená nárůst o 6 % ve srovnání s rokem 2021. Tyto údaje poskytlo Bezpečnostní centrum Evropské hodnoty. Tyto dezinformační weby se stávají čím dál sofistikovanějšími, zejména v posledním roce se zaměřují na vytvoření profesionálního vzhledu a obsahu, který napodobuje seriózní média. Například pět z těchto webů v názvu využívá číslovku 24, čímž se snaží připomínat zpravodajský web ČT 24. Jako příklad může sloužit dezinformační web CZ24 News, který loni dosáhl průměrné měsíční návštěvnosti kolem pěti milionů uživatelů.³²

Čemu se dezinformační weby nejčastěji věnují?

Již několik let je jedním z největších témat pro širokou škálu dezinformačních webů otázka migrace, ať už z pohledu dění v zahraničí, či v Česku. Může se jednat o silně ideologické či emocionálně nabitě texty, v některých případech však lze zaznamenat také dezinformační weby se silným extremistickým či rasistickým obsahem.³³

Vedle politicky zaměřených dezinformačních webů existují také stránky zabývající se tématy zdraví a životního stylu, mnohdy se silně ezoterickými tendencemi. Tyto typy stránek získaly výraznou pozornost během výskytu pandemie covid-19 v Česku, a to zejména kvůli různým nepodloženým radám, jak se šířícímu se onemocnění bránit, či jak je léčit. V průběhu roku 2020 se téma covid-19, zejména jeho původ, vládní opatření proti jeho šíření a také očkování, stalo na české dezinformační scéně zcela dominantním, a to nezávisle na původním tematickém zaměření konkrétních webových stránek. V souvislosti s pandemií covid-19 také

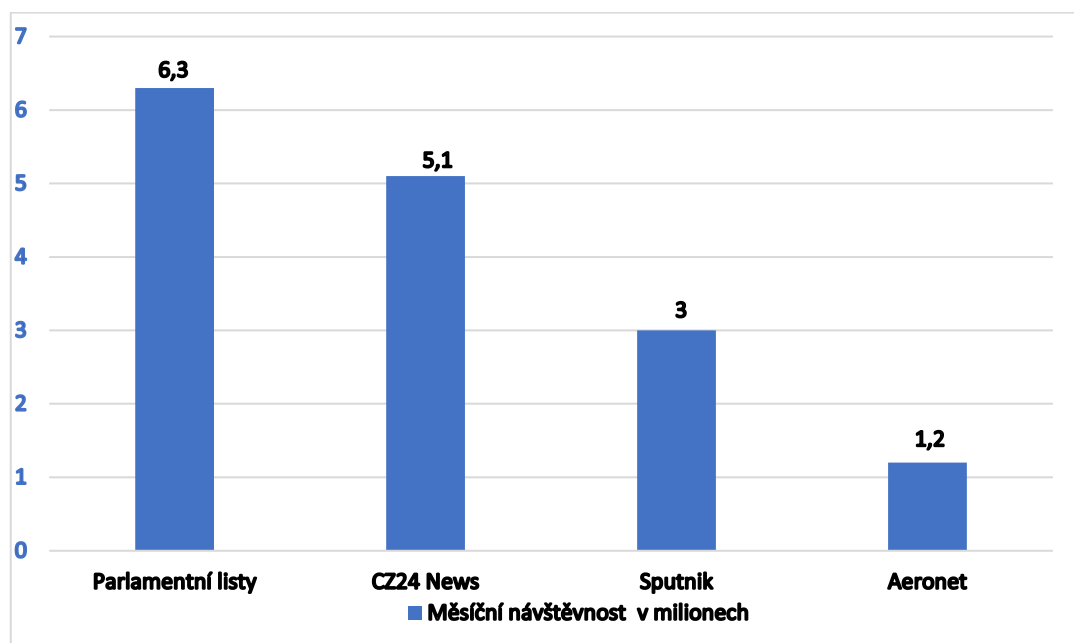
³² Dezinformace. Online. *Ceskovdatech.cz*. 2022. [online]. [cit. 2023-11-24]. Dostupné z: <https://www.ceskovdatech.cz/clanek/176-dezinformace/>

³³ VÍCHOVÁ, Veronika. *Pavučina dezinformačních, proruských a dezinformačních webů*. In: KURFÜRST, Jaroslav a Jan PAĎOUREK. *Za zrcadlem: hybridní válka jako staronový fenomén mezinárodních vztahů*. Praha: Academia, 2021, s. 238-239. ISBN 978-80-200-3237-9

vznikla řada nových dezinformačních projektů, ať už na webu, či na sociálních sítích.³⁴

Mezi nejznámější české dezinformační weby patří Parlamentní listy, CZ24 News, Sputnik a Aeronet. Jak je vidět z grafu níže, jejich měsíční návštěvnost za rok 2022 byla v řádech milionů. K dnešnímu dni už na české dezinformační scéně nenalezneme českou verzi prokremelského webu Sputnik, zatímco ostatní stránky stále fungují. Na konci února 2022 bylo zablokováno osm dezinformačních webů s českou doménou. Avšak po třech měsících byly opět odblokovány, jelikož se Správce české domény nedočkal podpory ze strany Vlády. Mezi zablokovanými weby byl i Aeronet.

Graf č. 1: Nejnavštěvovanější dezinformační weby v ČR (2022)

Zdroj³⁵

Z grafu je zřejmé, že nejnavštěvovanějším dezinformačním webem v roce 2022

³⁴ VÍCHOVÁ, Veronika. *Pavučina dezinformačních, proruských a dezinformačních webů*. In: KURFÜRST, Jaroslav a Jan PAĎOUREK. *Za zrcadlem: hybridní válka jako staronový fenomén mezinárodních vztahů*. Praha: Academia, 2021, s. 238-239. ISBN 978-80-200-3237-9

³⁵ *Dezinformace* [online]. [cit. 2024-02-16]. Dostupné z: <https://www.ceskovdatech.cz/clanek/176-dezinformace/>

byly Parlamentní listy, které dosáhly celkové roční návštěvnosti 6,3 milionů. Z tohoto důvodu se jim bude věnovat v následující podkapitola.

1.7.2.1 Parlamentní listy

Jedná se o nejvlivnější český dezinformační web, který je v provozu od roku 2008. Do roku 2013 byl vydáván i v tištěné podobě. Na běžného internetového uživatele nemusí na první pohled působit jako dezinformační web, protože přímo na samotném webu lze dohledat vlastníka i jmenný seznam členů redakce, u publikovaných článků je uvedeno jméno autora. Již samotný název tohoto webu klame, přestože má v názvu přídavné jméno „parlamentní“, tak nemá s Parlamentem České republiky nic společného. Tento název byl od samotného počátku fungování tohoto média v roce 2003 využíván zejména pro to, aby mu dodal zdání serióznosti.³⁶

Podle výzkumu Masarykovy univerzity jsou Parlamentní listy vnímány jako přechod mezi seriózními médii a šedou zónou prokremelské manipulace. Podle jejich dat jsou ale co do obsahu stejné, jako další dezinformační weby a s manipulativními technikami se u nich setkáváme dokonce častěji, než třeba u Sputniku. Což je o to vážnější, protože čeští politici je vnímají jako standardní prostor pro svoji prezentaci. Dále Masarykova univerzita poukazuje na jejich práci se zdroji. Zatímco průměrně zkoumané (dezinformační) portály odkazují na zdroje v 75 procentech případů, u Parlamentních listů je to jen 40 procent.³⁷

1.7.2.2 Aeronet

Mezi osmi zablokovanými weby, které šířily dezinformace, byl také Aeronet. Celým názvem American European News, ale dnes ho můžeme nalézt pod zkratkou AE news. Tento web se prezentuje jako nezávislý zpravodajský portál nabízející informace z alternativních zdrojů.

³⁶ SYROVÁTKA, Jonáš. *Parlamentní listy: brána do světa dezinformací* [online]. 2018, 02. 01. 2018 [cit. 2023-10-22]. Dostupné z: <https://blog.aktualne.cz/blogy/jonas-syrovatka.php?itemid=30678>

³⁷ Mediahub. *Dezinformátoři.cz: Nejvlivnější český dezinformační web jsou Parlamentní listy* [online]. [cit. 2023-10-21]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/mediahub/dezinformatori-cz-nejvlivnejsi-cesky-dezinformacni-web-jsou-parlamentni-listy.A160728_902581_mediahub_imp

Doména Aeronet.cz byla zaregistrována v roce 2001. Založil ho zřejmě jeden ze zdejších neprofesionálních pilotů, aby zvýšil informovanost nadšenců létání o jejich koníčku. Debaty pilotů ale brzy vystřídaly anonymní nabídky na stažení nelegálního softwaru, především hudby, filmů či programů. Tímto způsobem web fungoval až do konce června 2014. Po ruské anexi Krymu v roce 2014 se na Aeronetu začaly objevovat články kritizující novou ukrajinskou vládu, která se rozhodla ruskému napadení bránit.³⁸

Některé dezinformační kauzy, které přímo ovlivnily politické dění v České republice, měly svůj původ v redakci Aeronetu, včetně kauzy Lithium. Těžba tohoto v Česku téměř neznámého kovu dokázala před sněmovními volbami v roce 2017 opravdu výrazně rozvířit politické vody. Dokonce natolik, že České straně sociálně demokratické téma sebralo několik procentních bodů zisku. Zpráva o údajném záměru ČSSD vytunelovat zásoby českého lithia ve prospěch Austrálie se brzy začala šířit i prostřednictvím tradičních médií, a hnutí ANO tuto informaci v podstatě využilo jako základ své předvolební kampaně. Kauza lithium, která utichla prakticky okamžitě po volbách, byla příkladem úspěšné informační operace pocházející z proruského webu Aeronet.³⁹

³⁸ KUNDRA, Ondřej. *PUTINŮV HLAS V ČESKU, Kdo u nás šíří propagandu Kremlu* [online]. 2015, 28. 2. 2015 [cit. 2023-10-22]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/z-noveho-cisla/putinuv-hlas-v-cesku>

³⁹ TÁBORSKÝ, Jiří. *V síti (dez)informací: proč věříme alternativním faktům*. Praha: Grada Publishing, 2020, s. 138. ISBN 978-80-271-2014-7.

2 Šíření dezinformací v kontextu hybridního působení

Důvodem, proč je téma hybridního působení dnes tak aktuální, je změna bezpečnostního prostředí a nástup nových technologií. Nové technologie s sebou přinesly také nový způsob vedení konfliktů, kde informace často fungují jako zbraně, a to buď tím, že jsou záměrně vymyšleny, zkresleny nebo vytrženy z kontextu.

Dezinformace tu byly vždy, avšak s nástupem moderních technologií a sociálních sítí se šíří mnohem rychleji a získávají větší pozornost lidí. Anonymita, která znesnadňuje odhalení autora a následnou odvetu, odlišuje hybridní hrozby od hrozeb a lstí v minulosti. Nové technologie přinášejí nové možnosti zranitelnosti. Rovněž nová je i rychlost a komplexnost dnešního světa. Hybridní hrozby sice nejsou nové svou podstatou, ale svou komplexitou a technologickou vyspělostí. Největším problémem je napojení klíčových funkcí států na neohraničený, těžko regulovatelný a stále vlivnější kybernetický prostor, jehož prostřednictvím řídíme fungování veškeré technické infrastruktury naší společnosti jako dopravu, telekomunikaci, energetiku a bankovníctví.⁴⁰

V České republice již dlouhou dobu probíhá politická, ekonomická a mediální dezinformační kampaň, která je součástí hybridní války vedené Ruskou federací proti západním demokratickým státům a jejíž intenzita se výrazně zvýšila se začátkem konfliktu na Ukrajině. Cílem této kampaně je podřývat demokratické instituce, nabourávat důvěru občanů v tradiční politické strany a mainstreamová média a narušovat naše transatlantické partnerství a legitimitu členství v mezinárodních organizacích, jako je Evropská unie nebo NATO.⁴¹

Hybridního působení ze strany Ruské federace se dotýká i nová Bezpečnostní strategie z roku 2023, ve které je zmíněno, že Rusko využívá širokého spektra hybridního působení proti zájmům a bezpečnosti České republiky. Svými

⁴⁰ ROZSYPAL, Michael. Českou dezinformační jedničkou je Aeronet. Věří mu zejména starší lidé, říká novinář. *Plus.rozhlas.cz* [online]. [cit. 2023-11-04]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/ceskou-dezinformacni-jednickou-je-aeronet-veri-mu-zejmena-starsi-lide-rika-6504360>

⁴¹ Fungování českých dezinformačních a manipulativních webů. *Europeanvalues.cz* [online]. 2016 [cit. 2023-11-04]. Dostupné z: <https://europeanvalues.cz/cs/fungovani-ceskych-dezinformacnich-a-manipulativnich-webu/>

nevojenskými aktivitami usiluje o oslabení důvěry v demokratické instituce a o destabilizaci společnosti a ekonomiky. Obdobně je na tom i Čína, která se snaží pomocí kyberšpionáže o kontrolu globálního datového provozu. Využívá k tomu různé formy sociálně-ekonomického nátlaku a další nástroje hybridního působení.⁴²

Česká bezpečnostní komunita se shoduje na tom, že dezinformační kampaně (jak ty šířené domácími aktéry, tak ty řízené cizí mocí) již v ČR probíhají a jsou přímo či nepřímo spojené především s aktivitami a zájmy Ruské federace a Čínské lidové republiky.⁴³ Podle analytika Františka Vrábela, ředitele společnosti Semantic Visions, která sleduje dezinformační weby, bylo 90 % dezinformací kolem Covidu 19 původem z dvaceti až třiceti webů, které dlouhodobě jednájí ve prospěch Ruska. Velká část dezinformačního obsahu ke Covidu 19 bylo přebíráno z německých zdrojů, které byly pod vlivem ruských dezinformací.⁴⁴

Ruskem vedená informační válka byla nejprve přehlížena ze strany západních mocností, ale s její stoupající intenzitou a jasným cílem rozkládat jednotu západních nadnárodních organizací, jako je Evropská unie, a celkově podkopávat víru v západní demokratické zřízení, se postupně dostala do pozornosti bezpečnostních služeb a následně i politiků.⁴⁵

Proč je zrovna Česká republika, malá země uprostřed Evropy, cílem ruského hybridního působení? Česko i Slovensko budou, jako někdejší státy Varšavské smlouvy, optikou Ruska vždy vnímány odlišně, než země, které s ním neměly nikdy nic společného. Rusko dodnes vychází z konceptu tzv. blízkého zahraničí. Jedná se o státy, které byly dříve součástí Sovětského svazu, a na jejichž území

⁴² *Bezpečnostní strategie České republiky 2023* [online]. [cit. 2023-11-04]. Dostupné z: https://mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/Bezpecnostni_strategie_Ceske_republiky_2023.pdf

⁴³ *Analýza připravenosti České republiky čelit závažné dezinformační vlně*, [online]. Praha, 2022 [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/analiza-pripravenosti-ceske-republiky-celit-zavazne-dezinformacni-vlne.aspx>

⁴⁴ VRABEL, František. Více než 90 procent dezinformačních webů v Česku jedná ve prospěch Ruska, říká analytik Vrabel. *Irozhlas* [online]. [cit. 2023-09-29]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/frantisek-vrabel-dezinformace-web-koronavirus-rusko_2012010712_tzr

⁴⁵ NUTIL, Petr. *Média, lži a příliš rychlý mozek: průvodce postpravdivým světem*. Praha: Grada, 2018, s. 136. ISBN 978-80-271-0716-2.

Rusko stále velmi silně uplatňuje svůj vliv. Česká republika není postsovětskou republikou, ale Rusko nás stále vnímá jako součást sféry svého vlivu. To také naznačil ministr zahraniční Ruské federace Sergej Lavrov, který v roce 2009 prohlásil, že Česká republika patří do východní Evropy. Z toho lze odvodit, že pro Ruskou federaci je Česko stále ve sféře jejího vlivu. Tím pádem můžeme očekávat, že ruské informační operace budou na našem území poměrně časté, a jejich cílem bude snaha o ovlivnění dění na české scéně pomocí informačních kampaní a dalších prostředků informační války.⁴⁶

2.1 Metody ruských informačních operací

Informační působení je a vždy bylo zcela nedomyslitelnou součástí vojenských aktivit. Ve vojenském prostředí se jedná o téměř jakékoliv působení na protivníka pomocí informací. Může se jednat o klamání, propagandu, psychologické operace nebo dezinformační kampaně. Právě dezinformační kampaně se nejlépe šíří pomocí webových stránek. V České republice působí několik dezinformačních webů, které šíří specifický typ dezinformací, konkrétně proruské dezinformační weby. Tyto internetové stránky šíří dezinformace podporující zájmy Ruska v Česku. Mohou být i ruským státem veřejně financovány.⁴⁷

V současné době se občané primárně setkávají s dvěma základními typy dezinformačních webů. Prvním typem jsou stránky, které jsou snadno čitelné, a uživatel na první pohled pozná, kde se nachází. Často jsou to stránky se špatnými překlady, zkomolenou češtinou a nízkonákladovým designem. V článcích se často objevují názory typu "jediné zlo přichází ze Západu a Spojených států, jediné dobro představuje Vladimir Putin a Kreml."

Druhým typem jsou weby, které na první pohled vypadají profesionálně. Přinášejí ovšem k jediné konkrétní události spoustu pohledů a teorií. Cílem této propagandy je vyvolat v lidech pocit nedůvěry vůči svým úřadům, a to tím, že naznačuje, že oficiální instituce a odpovědné orgány jsou neschopny reagovat na hrozby z

⁴⁶ TÁBORSKÝ, Jiří. *V síti (dez)informací: proč věříme alternativním faktům*. Praha: Grada Publishing, 2020, s. 167-168. ISBN 978-80-271-2014-7.

⁴⁷ VÍCHOVÁ, Veronika. *Pavučina dezinformačních, proruských a dezinformačních webů*. In: KURFÜRST, Jaroslav a Jan PAĎOUREK. *Za zrcadlem: hybridní válka jako staronový fenomén mezinárodních vztahů*. Praha: Academia, 2021, s. 238. ISBN 978-80-200-3237-9

vnějšku. Příkladem může být známá kauza kolem sestřeleného malajsijského letadla nad Ukrajinou z roku 2014. Propagandistické servery představily nejméně deset různých teorií k tomu, co se stalo. Tyto teorie zahltily veřejný prostor množstvím informací, čímž čtenáři bylo znemožněno získat jasný přehled. V důsledku toho musí čtenář nutně dojít k závěru: "Bůhví, jak to celé bylo," a nedokáže jednoznačně přisoudit vinu Rusku.⁴⁸

2.2 Hybridní působení

Národní strategii pro čelení hybridnímu působení definuje tento pojem jako skrytou i zjevnou činnost státních či nestátních aktérů (původců hybridního působení), která je namířená proti zranitelným prvkům demokratického státu a společnosti. Původci hybridního působení využívají politické, diplomatické, informační, vojenské, ekonomické, finanční, zpravodajské a další nástroje s cílem narušit chod demokratických institucí, procesy právního státu a vnitřní bezpečnost. Hybridní působení využívá i legálních a legitimně se jevících nástrojů k dosažení nepřátelských cílů a působí proti zájmům České republiky. Rychlost, rozsah a intenzita hybridního působení se zvyšuje, a to i v důsledku rozvoje nových technologií.⁴⁹

Karel Řehka, náčelník Generálního štábu Armády ČR, ve své knize popisuje hybridní metody válčení jako válku vedenou za souběžného, flexibilního a vysoce adaptabilního použití konvenčních i nekonvenčních metod, které se vzájemně podporují, jsou používány na všech úrovních a využívají všechny dostupné prostředky včetně nestátních aktérů, terorismu, politických, ekonomických, informačních a právních nástrojů, ale i nasazení vyspělých zbraňových systémů a působení v kybernetickém prostoru.⁵⁰

Dále hybridní působení přirovnává ke čtvrté generaci válčení, ve které je kladen velký důraz na využití informací, informačního působení a ovlivňování. Pro úspěch

⁴⁸ Neovlivní. *ROČNÍ OTISK RUSKÉ STOPY V ČESKÉ REPUBLICE* [online]. 2016 [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: <https://neovlivni.cz/rocni-otisk-ruske-stopy-v-ceske-republice/>

⁴⁹ *Národní strategie pro čelení hybridnímu působení* [online]. [cit. 2023-11-04]. Dostupné z: <https://mocr.army.cz/assets/informacni-servis/zpravodajstvi/narodni-strategie-pro-celeni-hybridnimu-pusobeni.pdf>

⁵⁰ ŘEHKA, Karel. *Informační válka*. Praha: Academia, 2017, s. 22-23. XXI. století. ISBN 978-80-200-2770-2.

v současné válce jsou informace, působení v informačním prostředí a ovlivňování kriticky důležité. Tento aspekt válčení není ničím novým, v dnešní době však roste jeho význam. Lze předpokládat, že tento trend bude pokračovat i v dohledné budoucnosti.⁵¹

2.3 Hybridní válka

Metody, které dnes označujeme jako hybridní válčení, lidstvo využívalo od nepaměti, avšak v dnešní době vysoké dostupnosti informací se jim věnuje více pozornosti. Již Mistr Sun před více než dva a půl tisíce lety ve své knize Umění války prohlásil, že válka je umění klamu. Kladl důraz na využití souhry přímých i nepřímých metod, běžných podmínek a neobvyklých strategií, jelikož kdo vede boj neobvyklým způsobem, má nekonečno možností. Podle Suna zkušený vojevůdce pokoří nepřítele, aniž by se pustil v boj. Na tomto příkladu je vidět, že se i v minulosti využívaly metody a postupy hybridní války.⁵²

Hybridní válka je konflikt vedený kombinací vojenských a nevojenských prostředků s cílem využít jejich synergických efektů a přinutit protivníka k učinění takových kroků, které by sám o sobě neučinil, přičemž hlavní roli hrají nevojenské prostředky v podobě psychologických operací a propagandy, ekonomických sankcí, embarg, kriminálních aktivit, teroristických aktivit a jiných aktivit obdobného charakteru⁵³

Hybridní válku lze chápat jako vedení konfliktu pomocí hybridních nástrojů. Dezinformace představuje pravděpodobně nejčastěji diskutovaný typ hybridního nástroje.

Pojem hybridní válčení je doposud značně neustálený. Hybridní válčení se stalo oblíbeným slovem, kterým se mnohdy opisuje vše, co Rusové dělají k prosazování vlastního vlivu a co je příliš komplikované a komplexní, než abychom to uměli

⁵¹ ŘEHKA, Karel. *Informační válka*. Praha: Academia, 2017, s. 40-41. XXI. století. ISBN 978-80-200-2770-2.

⁵² CÍLEK, Václav. *Umění války*. Praha: Dokořán, 2023, s. 67. ISBN 978-80-7675-126-2.

⁵³ BAGGE, Daniel. Kyberprostor - dějiště neviditelných, ale významných konfliktů aneb vše, co jste chtěli vědět, ale báli jste se zeptat. In: KURFÜRST, Jaroslav a Jan PAĎOUREK. *Za zrcadlem: hybridní válka jako staronový fenomén mezinárodních vztahů*. Praha: Academia, 2021, s. 107. ISBN 978-80-200-3237-9

popsat a snažili se to pochopit. Pojem hybridní válka je produktem západního myšlení. Rusové moderní metody vedení války nazývají odlišnými výrazy, z nichž mezi nejznámější patří válčení nové generace a nelineární válčení.⁵⁴

3 Situace v České republice a boj s dezinformacemi

Dezinformace jsou globálním problémem a boj proti nim vyžaduje společné úsilí různých aktérů včetně vládních institucí, médií, občanské společnosti a jednotlivých občanů. Představují závažný problém v moderním informačním prostředí. Česká republika není výjimkou a také čelí výzvám spojeným s šířením dezinformací. Tato kapitola bude zaměřena na aktuální situaci v České republice a na subjekty, které sdílejí odpovědnost za řešení této problematiky.

Od počátku ukrajinské krize v roce 2014, je v Česku ruské koncepci informační války věnována zvýšená pozornost. V souvislosti s ruskou anexí Krymu začaly v zemích střední Evropy vznikat dezinformační weby, šířící narativy inspirované ruskou propagandou, napadající NATO, EU a západní demokratické hodnoty. Na ruské aktivity už roky poukazuje Bezpečnostně informační služba i Vojenské zpravodajství ve svých výročních zprávách. V této kapitole bude chronologicky poukázáno na to, jak se Vláda, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo obrany a další orgány snažily a stále snaží bojovat s dezinformacemi.

3.1 Ministerstvo vnitra, ministerstvo obrany

Na úvod budou představeny dva nejsilnější resorty v oblasti vnitřní i vnější bezpečnosti, jimiž jsou ministerstvo vnitra a ministerstvo obrany.

Ministerstvo vnitra České republiky hraje klíčovou roli v ochraně veřejného pořádku a bezpečnosti občanů. Jeho úkolem není zajišťovat pouze interní záležitosti státu, ale také aktivně bojovat proti různým hrozbám, včetně šíření

⁵⁴ ŘEHKA, Karel. *Informační válka*. Praha: Academia, 2017, s. 183. XXI. století. ISBN 978-80-200-2770-2.

dezinformací, které mohou ohrozit společenskou stabilitu a demokratické procesy.⁵⁵

Ministerstvo vnitra vydává každoročně Výroční zprávu o extremismu a koncepcí boje proti extremismu. Ve Zprávě o extremismu na území České republiky za rok 2016 ministerstvo jako jednu z hlavních bezpečnostních hrozeb uvádí: „*Vytrvalé zpochybňování principů pluralitní demokracie, vypouštění dezinformací. Cílem tohoto snažení je oslabení hodnot spojených se západními demokraciemi, narušení transatlantického spojení a vyvolání informačního a hodnotového chaosu.*“⁵⁶ Působení ministerstva vnitra bude dále představeno v následujících podkapitolách v rámci Vlády České republiky, pod kterou všechna ministerstva spadají.

Ministerstvo obrany je v rámci bezpečnosti podle kompetenčního zákona ústředním orgánem státní správy, který má za úkol zabezpečovat obranu České republiky a řídit Armádu České republiky. Jeho odpovědnost spočívá především v zajišťování vnější bezpečnosti země, avšak hraje také klíčovou roli v boji proti dezinformacím. Bylo mu svěřeno vypracování Národní strategie pro čelění hybridnímu působení. Součástí ministerstva obrany je také Vojenské zpravodajství, kterému je věnována samostatná podkapitola.

3.2 Vláda

Dezinformace se v našem informačním prostředí začaly objevovat po roce 2014, na což mohla důrazněji reagovat již **Bezpečnostní strategie České republiky** z roku 2015. Autorem Bezpečnostní strategie je ministerstvo zahraničních věcí. V Bezpečnostní strategii jsou na základě analýzy bezpečnostního prostředí, ve kterém se ČR nachází, identifikovány možné bezpečnostní hrozby. Jednou z hrozeb je i oslabování mechanismu kooperativní bezpečnosti i politických a mezinárodněprávních závazků v oblasti bezpečnosti. Jako jeden z nástrojů tohoto

⁵⁵ Kdo je kdo - orgány odpovědné v ČR za vnitřní bezpečnost. Online. *Mvcr.cz*. [cit. 2023-12-24]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kdo-je-kdo-organy-odpovedne-v-cr-za-vnitri-bezpecnosti.aspx>.

⁵⁶ Ministerstvo vnitra. ZPRÁVA O EXTREMISMU NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY V ROCE 2016. Online. [cit. 2024-01-18]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>.

působení lze vnímat právě zpravodajské dezinformační akce. O Ruské federaci se bezpečnostní strategie přímo nezmiňuje.⁵⁷

Ministerstvo vnitra se v roce 2015 potýkalo s otázkami migrace, ochrany hranic, radikalizací společnosti, a s tím spojenými dezinformacemi. Poprvé byly dezinformace více tematizovány v **Auditě národní bezpečnosti** z roku 2016. Na základě Auditu národní bezpečnosti byl vyvíjen tlak, aby se zřídila pracoviště na příslušných úřadech pro hodnocení dezinformačních kampaní a jiných projevů vlivů cizí moci. V návaznosti na to bylo v roce 2017 zřízeno **Centrum proti hybridním hrozbám**, které má za úkol monitorovat a odhalovat hrozby spojené s vnitřní bezpečností státu. Mezi ty spadají i dezinformační kampaně a propaganda. Mladý útvar ministerstva na svém Twitterovém(X) účtu zveřejňuje vyvrácené falešné zprávy, které měly potenciál narušit vnitřní bezpečnost země, a také návody na jejich rozeznání.⁵⁸

3.2.1 Vláda Andreje Babiše (2017–2021)

V této době byl v čele Vlády Andrej Babiš se svou stranou ANO. Ačkoliv sliboval, že bude bojovat proti dezinformacím, tak před sněmovními volbami v roce 2017 využil Andrej Babiš kauzu lithium, která byla již zmíněna. Andreji Babišovi tato dezinformace pomohla vyhrát volby a stát se premiérem. Před sněmovními volbami v roce 2021 poukazovala kampaň hnutí ANO na to, že pokud uspěje Česká pirátská strana, tak do Česka vpustí migranty, kteří si přivlastní chaty českých občanů.⁵⁹ Na základě toho lze poznamenat, že vláda Andreje Babiše dezinformace absolutně neřešila, spíše je ještě podporovala.

V roce 2020 se objevila pandemie Covid-19, která s sebou přinesla další vlnu dezinformací. Vláda boj s dezinformacemi absolutně nezvládala. Premiér Andrej Babiš se řešením dezinformací vyhýbal, a byl za to značně kritizován. Na základě kritiky spustil Úřad vlády kampaň youtuberů na sociálních sítích. Výsledkem bylo

⁵⁷ *Bezpečnostní strategie České republiky*. 2015, s. 11. Online. [cit. 2024-01-18]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>

⁵⁸ GREGOR, Miloš a Petra VOJVODOVÁ. *Nejlepší kniha o fake news, dezinformacích a manipulacích!!!*. Brno: CPRESS, 2018, s. 137. ISBN 9788026418054.

⁵⁹ *Babiš na summitu prezentoval boj proti dezinformacím, sám je přitom v minulosti využíval* [online]. 2021 [cit. 2023-11-10]. Dostupné z: <https://denikn.cz/minuta/765266/>

sedm videí, ve kterých experti vyvracejí dezinformace. Tato kampaň nebyla příliš povedená a následně vyšuměla.⁶⁰

Důležitým milník představuje rok 2021, kdy vláda schválila **Národní strategii pro čelení hybridnímu působení**. Vypracování dostalo na starost ministerstvo obrany. O rok později vznikl i akční plán, který stanovuje konkrétní úkoly, odpovědnosti a časový rámec pro naplňování cílů stanovených v Národní strategii pro čelení hybridnímu působení. Samotná strategie vymezuje 3 hlavní cíle. Jsou jimi:⁶¹

- 1) posílit odolnost české společnosti, českého státu a kritické infrastruktury;
- 2) nastavit systémový a celostní přístup v rámci celého státu;
- 3) vybudovat schopnost adekvátní a včasné reakce.

3.2.2 Vláda Petra Fialy (2021–nyní)

Vláda Petra Fialy slibovala, že se vrhne do boje proti dezinformacím, a označila ho za jednu ze svých priorit. Dne 25. února 2022, v návaznosti na vojenskou agresi Ruské federace na území Ukrajiny, bylo vydáno usnesení Vlády České republiky, které obsahovalo 3 klíčové body.

1. Vláda odsuzuje aktuálně prováděné hybridní působení proti zájmům České republiky a jeho partnerů v NATO a EU v kontextu probíhající vojenské agrese Ruské federace na území Ukrajiny.
2. Vláda schvaluje prohlášení vlády k nebezpečí hybridního působení ve formě informační války ve znění uvedeném v příloze tohoto usnesení.
3. Vláda vyzývá všechny relevantní subjekty k přijetí potřebných opatření vedoucích k zamezení šíření nepravdivých a zavádějících informací v kybernetickém prostoru, které slouží k manipulování obyvatelstva České

⁶⁰ VALÁŠEK, Lukáš a Jan HORÁK. *Babiš zdržuje boj státu proti dezinformacím. Místo jejich řešení zdůrazňuje migraci* [online]. 2021 [cit. 2023-11-10]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/experti-varuji-ze-cesko-je-proti-dezinformacim-bezbranne-bab/r~d1caf58c1b8211ecbc3f0cc47ab5f122/>

⁶¹ *Národní strategie pro čelení hybridnímu působení* [online]. [cit. 2023-11-04]. Dostupné z: <https://mocr.army.cz/assets/informacni-servis/zpravodajstvi/narodni-strategie-pro-celeni-hybridnimu-pusobeni.pdf>

republiky směrem k ospravedlnění a schvalování aktuální ruské vojenské agrese vůči Ukrajině.⁶²

V návaznosti na třetí bod zablokovalo sdružení CZ.NIC celkem 8 webů publikujících dezinformace o válce na Ukrajině, který jsou zmíněny již v první kapitole. K němu se o několik dní později přidali i telefonní operátoři. Po třech měsících již bylo sedm z osmi webů opět v provozu. Vláda měla totiž tuto akci podpořit novým zákonem o dezinformacích, což se nestalo.

Ministerstvo vnitra připravilo návrh zákona pro boj s dezinformacemi (**Zákon o omezení šíření obsahu ohrožujícího národní bezpečnost online**). Takový zákon by stát potřeboval v případě, kdy by proti němu cizí velmoc vedla dezinformační válku. V takovém případě by Česko mělo mít možnost dezinformační weby, které by byly prokazatelně pod vlivem cizí mocnosti, vypnout. Podle Ministra vnitra Víta Rakušana by zákon měl umožnit zasáhnout v případě ohrožení státu. Jako příklad byla uvedena situace, kdy by někdo vyzýval na internetu k obsazení Parlamentu ČR nebo k jinému obdobnému násilí proti jakékoli skupině obyvatel.⁶³

Zákon měl vycházet z principu, který je využíván například v Litvě, kde o případných blokadách dezinformačních webech rozhodují nezávislí úředníci a posléze soud. Návrh zákona vyvolal velké debaty. Opoziční politici ho kritizovali, protože se obávali, aby ho vláda nevyužívala k potlačování svobody slova. Podle mnohých názorů takový zákon není vůbec potřeba. Hlavním tématem diskusí v souvislosti s navrhovaným zákonem bylo stanovit definici dezinformace, jak by je měl zákon rozpoznat a následně jejich úmyslné šíření postihovat. Mnozí odborníci se shodují na tom, že existuje tenká hranice mezi tím, co se dá označit za dezinformaci, a co je pouhá nepravda. Dalším diskutabilním bodem byla otázka týkající se úmyslu šířit dezinformace. Jak by soud dokázal, že dezinformace byla

⁶² USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ze dne 25. února 2022 č. 127 [online]. 2022 [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/urad-vlady/poskytovani-informaci/poskytnute-informace-na-zadost/usneseni-vlady-c--127_1.pdf

⁶³ FIŠER, Miloslav. Zákon o dezinformacích zkoumají experti [online]. 2023 [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-zakon-o-dezinformacich-zkoumají-experti-40426425>

šířena úmyslně nebo se jednalo o pouhou nevědomost? Vše nasvědčuje tomu, že takový zákon vůbec nevznikne.⁶⁴

Vláda Petra Fialy 23. března 2022 jmenovala vládního zmocněnce pro oblast médií a dezinformací. Stal se jím Michal Klíma. Rozhodnutí o vytvoření funkce vládního zmocněnce pro oblast médií a dezinformací padlo 2. března jako reakce na narůstající vlnu dezinformací v České republice. Vládní zmocněnec měl statut poradního orgánu vlády, byl podřízený předsedovi vlády, a jeho jmenování a odvolání náleželo do kompetence vlády.⁶⁵

Michal Klíma vydržel ve funkci pouze jeden rok. Vláda Petra Fialy rozhodla o zrušení pozice vládního zmocněnce pro oblast médií a dezinformací. Michal Klíma ještě před svým odchodem spolu s ministerstvem vnitra předložil návrh zákona o dezinformacích. Na jeho místo nastoupil vládní poradce pro národní bezpečnost Tomáš Pojar. Agenda Klímy byla rozdělena na několik částí, vznikla odborná pracovní skupina pro čelení hybridnímu působení k meziresortní výměně informací a koordinaci řešení v oblasti čelení hybridnímu působení v rámci Bezpečnostní rady státu.⁶⁶

Ještě před svým odchodem vypracoval Michal Klíma návrh dokumentu s názvem **Akční plán pro čelení dezinformacím**, který měl po schválení vládou definovat strategii České republiky až do konce roku 2025. Poté, co pracovní verze Akčního plánu unikla do médií, se jeho obsah stal předmětem kritiky, která mohla přispět k tomu, že Vláda nedávno funkci zmocněnce zrušila a jeho agendu převedla

⁶⁴ KRYŠTOFOVÁ, Vendula. *Právně definovat dezinformaci je nemožné. Platí ,když ji vidím, tak ji poznám‘, říká redaktor Koubský* [online]. 2023 [cit. 2023-11-11]. Dostupné z:

https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/dezinformace-novy-zakon-koubsky_2303242250_krp

⁶⁵ *Novým vládním zmocněncem pro oblast médií a dezinformací se stal Michal Klíma* [online]. 2022 [cit. 2023-11-10]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/novym-vladnim-zmocnencem-pro-oblast-medii-a-dezinformaci-se-stal-michal-klima-195260/>

⁶⁶ FENDRYCH, Martin. Pojar nedokáže definovat dezinformace. Stát se jim nebrání, neumí to, možná nechce. *Aktuálně.cz* [online]. [cit. 2023-09-25]. Dostupné z:

<https://nazory.aktualne.cz/komentare/pojar-nedokaze-definovat-dezinformace-stat-se-jim-nebrani/r~954e3332ddd011eda25a0cc47ab5f122/>

pod pozici národního bezpečnostního poradce. Vláda se navíc rozhodla nepodpořit návrh akčního plánu pro čelení dezinformací.⁶⁷

Dne 15. února 2023 schválila česká vláda dokument s názvem **Analýza připravenosti České republiky čelit závažné dezinformační vlně**. Tento materiál vznikl v souladu s Akčním plánem k Auditu národní bezpečnosti. Na vypracování této analýzy se podílelo Ministerstvo vnitra ve spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti a Ministerstvem obrany. Jeho cílem bylo posoudit, jak je Česká republika připravena čelit vážné dezinformační vlně z hlediska organizačních, personálních, technických a právních kapacit.⁶⁸

Z provedené analýzy vyplynulo, že v současné době Česká republika nedisponuje organizačními, personálními, procesními, právními ani jinými nástroji a kapacitami, které by byly efektivní při reakci na možný útok v podobě záměrně vytvořené nebo spontánně vznikající vážné dezinformační vlny.

Poslední krok, který doposud premiér Petr Fiala proti dezinformacím podnikl, je jmenování nového poradce pro informační gramotnost a boj s dezinformacemi. Tímto poradcem se stal Miloš Gregor z Masarykovy univerzity, autor Nejlepší knihy o fake news!!, která je stěžejním zdrojem této diplomové práce. Miloš Gregor se také podílel na projektu Zvol si info a má bohaté zahraniční zkušenosti. Hlavním cílem nového poradce bude poskytovat doporučení, jak zvýšit odolnost větší části společnosti vůči dezinformacím. Podle Petra Fialy je potřeba bojovat proti dezinformacím na dvou frontách. První sféra se zaměřuje na bezpečnostní a zpravodajské aspekty, kde zpravodajské služby analyzují hrozby a rizika. Následně se bezpečnostní orgány řídí platnými zákony, které jim poskytují potřebné nástroje pro řešení těchto situací. Druhá oblast zdůrazňuje potřebu

⁶⁷ MUNZAR, Tomáš. Dezinformace jako výzva pro demokratický právní stát v České republice. *Advokátnídeník* [online]. 2023 [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2023/06/29/dezinformace-jako-vyzva-pro-demokraticky-pravni-stat-v-ceske-republice/#_ftn24

⁶⁸ *Analýza připravenosti České republiky čelit závažné dezinformační vlně* [online]. [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/analiza-pripravenosti-ceske-republiky-celit-zavazne-dezinformacni-vlne.aspx>

zvýšení informační gramotnosti obyvatel a posílení vzdělávání v této oblasti, a to jak u mladší, tak u starší generace.⁶⁹

3.3 Zpravodajské služby

Zpravodajské služby jsou podle zákona č. 153/1994 Sb. o zpravodajských službách České republiky státní orgány pro získávání, shromažďování a vyhodnocování informací (dále jen "zabezpečování informací") důležitých pro ochranu ústavního zřízení, významných ekonomických zájmů, bezpečnost a obranu České republiky. V České republice působí tři zpravodajské služby. V souvislosti s dezinformacemi se budu věnovat pouze Bezpečnostně informační službě (BIS) a Vojenskému zpravodajství (VZ).⁷⁰ Vojenské zpravodajství spadá pod resort ministerstva obrany, oproti tomu Bezpečnostně informační služba nespadá pod žádné ministerstvo, ale za její činnost odpovídá vláda České republiky.

Obě zmiňované zpravodajské služby jsou již v diplomové práci zmíněny. Pro Českou republiku jsou nezbytně důležité výstupy zpravodajských služeb, které jednoznačně definují aktéry, kteří se pomocí dezinformací snaží vyvolat napětí, šířit strach a oslabit důvěru občanů vůči politické reprezentaci a státním orgánům.⁷¹

Zpravodajské služby o informačním působení ze strany Ruské federace informují ve svých výročních zprávách od roku 2015. Výroční zpráva BIS za rok 2015 označila za cíle ruského informačního působení v českém prostoru zejména oslabení informačního potenciálu země, což se může projevit utajenou infiltrací českých médií, internetu a masivní produkcí Ruskem řízené distribuce propagandy a dezinformací.⁷²

⁶⁹ KOUTNÍK, Ondřej. *Premiér zesílí boj s dezinformacemi. Povolal experta z Brna* [online]. 2023 [cit. 2023-11-12]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-premier-zesili-boj-s-dezinformacemi-povolal-experta-z-brna-238169>

⁷⁰ Zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky.

⁷¹ GREGOR, Miloš a Petra VOJVODOVÁ. *Nejlepší kniha o fake news, dezinformacích a manipulacích!!!*. Brno: CPress, 2018, s. 138. ISBN 9788026418054

⁷² NUTIL, Petr. *Média, lži a příliš rychlý mozek: průvodce postpravdivým světem*. Praha: Grada, 2018, s. 172. ISBN 978-80-271-0716-2.

O rok později, ve výroční zprávě za rok 2016, popisuje BIS zasažení České republiky vlivovými operacemi či aktivními opatřeními, které byly přímými či nepřímými komponenty ruské hybridní kampaně proti jiným cílům, a to především hybridní kampaně vedené proti Ukrajině, NATO a EU: „*Stejně jako v předchozím období bylo ruským zájmem ovlivňovat českou společenskou a politickou vnitřní integritu a tím potažmo oslabovat EU a NATO*“.⁷³

Také Vojenské zpravodajství, primární zpravodajská služba České republiky v oblasti obrany, ve své zveřejněné Výroční zprávě o činnosti Vojenského zpravodajství za rok 2015 uvedlo několik varovných informací k aktivitám Ruské federace. Ve zprávě se píše, že pro činnost cizích zpravodajských služeb vzrostl význam šíření informací prostřednictvím internetových projektů a sociálních sítí. Ve výraznější míře se prosazovalo ovlivňování cílového publika cestou informačních a psychologických operací s využitím různých nevládních a neziskových organizací a projektů mnohdy s neidentifikovanými sponzory.⁷⁴

BIS varovala před ruskými špiony opět ve výroční zprávě za rok 2018. Podle výroční zprávy se Rusové snažili rozdělit společnost tím, že využili některé proruské aktivisty k tomu, aby v Česku šířily dezinformace. Proruští aktivisté k tomu použily internet, sociální sítě, ale i média, která se prezentují jako nezávislá či alternativní. Cíl má podle BIS Rusko jasný. Oslabit Evropskou unii a NATO, jejichž je Česko součástí, a vytvořit v jednotlivých státech napětí. O to se snaží právě pomocí proruských aktivistů i v Česku. Spektrum proruských aktivistů zahrnuje členy nejrozličnějších nacionalistických a populistických hnutí, některých politických stran, zapsaných spolků nebo neformálních iniciativ. Kromě Ruska označuje BIS za další hrozbu čínskou špionáž. Podle kontrarozvědky se rozrostla jak do intenzity, tak co do rozsahu.⁷⁵

⁷³ NUTIL, Petr. *Média, lži a příliš rychlý mozek: průvodce postpravdivým světem*. Praha: Grada, 2018, s. 173. ISBN 978-80-271-0716-2.

⁷⁴ ŘEHKA, Karel. *Informační válka*. Praha: Academia, 2017, s. 22-23. XXI. století. ISBN 978-80-200-2770-2.

⁷⁵ CHALOUPSKÁ, Markéta. Proruští aktivisté šířící dezinformace jsou jednou z nejzávažnějších hrozeb, píše BIS ve výroční zprávě. *IRozhlas.cz* [online]. 2019 [cit. 2023-09-27]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/bis-vyrocní-zprava-2018-rusko-cina-dezinformace_1911261004_zit

Poslední výroční zpráva, která zde bude zmíněna, je nejnovější Výroční zpráva Bezpečnostně informační služby za rok 2022. Rusko je zde identifikováno jako hlavní bezpečnostní hrozba pro Českou republiku, což vedlo k redukci ruských diplomatů a uzavření obou ruských generálních konzulátů. V mnoha případech se jednalo o osoby napojené na ruské zpravodajské služby, které své oficiální pozice využívaly k zakrytí špionážní činnosti. BIS dále dodává, že někteří proruští aktivisté se radikalizovali, což vyvrcholilo protivládními demonstracemi v druhé polovině roku 2022. V textu se také hovoří o vlivu Číny, která je považována za další hrozbu pro Českou republiku.⁷⁶

Dezinformacím je ve Výroční zprávě Bezpečnostně informační služby za rok 2022 věnována samostatná kapitola. Dezinformační prostředí ovládly narativy spojené s válkou na Ukrajině. Zatímco covid-19 ztratil na české dezinformační scéně pozornost. Dezinformátoři se zaměřili na propojení války na Ukrajině se sociálně citlivými tématy jako je nárůst ceny energií a potravin, nebo materiální podpory ukrajinským uprchlíkům. Hlavním cílem dezinformátorů bylo oslovení co nejširšího spektra občanů vykreslováním České republiky jako státu nesvrchovaného, jehož vláda jedná ve prospěch zájmů jiných států a cizích občanů.⁷⁷

Uvedené výroční zprávy jasně ukazují, že Ruská federace i Čína k prosazování svých zájmů na mezinárodním poli aktivně působí s využitím všech možných a dostupných nástrojů, a to i vůči České republice.

3.4 Policie ČR

Ministerstvo vnitra má dohled nad Policií České republiky, která plní úkoly v rámci zabezpečování a udržování veřejného pořádku. To zahrnuje prevenci a potlačování trestné činnosti, udržování bezpečnosti občanů a majetku. Policie České republiky provádí vyšetřování trestných činů podle zákonů. Pojem

⁷⁶ Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2022 [online]. 2023 [cit. 2023-11-12]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2022-2cd547c8.html>

⁷⁷ Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2022 [online]. 2023 [cit. 2023-11-12]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2022-2cd547c8.html>

dezinformace náš právní systém zatím nezná. Změnit to měl chystaný zákon proti dezinformacím, který ale v blízké budoucnosti nevznikne. Obdobně je na tom i české trestní právo, kde není definována skutková podstata trestného činu „šíření dezinformace“. Často se jednotlivci zapojení do dezinformačních aktivit dopouštějí trestné činnosti spojené s jednáním, které by naplnilo skutkovou podstatu trestného činu § 357 šíření poplašné zprávy, § 181 poškozování cizích práv, § 184 pomluvy, či § 356 podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv o osob.⁷⁸

Policie ČR se snaží aktivně bojovat se šířením dezinformací, na svých sociálních sítích některé dezinformace vyvrací a upozorňuje občany, že takové jednání je protiprávní. Jako příklad uvedu aktivistku Janu Peterkovou, která byla za šíření poplašné zprávy podmíněně odsouzena na dvě léta s tříletou zkušební dobou. Jana Peterková na sociálních sítích rozšiřovala lživé a poplašné zprávy. Prohlašovala, že senioři po vakcínách proti onemocnění covid-19 umírají.⁷⁹

3.5 Občanská společnost

Občanská společnost by měla hrát klíčovou roli v odolávání dezinformacím. V případě České republiky to není vždy jednoduché, jelikož existuje několik faktorů, které ovlivňují schopnost české společnosti čelit této problematice. Jedním z těchto faktorů je nedávná zkušenost s komunismem, která zanechala trvalý dojem na české občany. Nicméně, i přes tyto výzvy má Česká republika několik vynikajících projektů, které aktivně pracují na řešení problému dezinformací. Tyto projekty se zaměřují na klíčové aspekty – osvětu a vzdělávání občanů. Jsou to iniciativy, které vzdělávají lidi v oblasti mediální gramotnosti, pomáhají jim rozlišovat mezi pravdivými a nepravdivými informacemi a propagují kritické myšlení.⁸⁰

⁷⁸ Mvcr.cz: Dezinformační kampaně – trestně právní úprava [online]. [cit. 2023-11-16]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/dezinformacni-kampane-trestnepravni-uprava-trestnepravniuprava.aspx>

⁷⁹ ČTK. Peterková dostala za šíření poplašné zprávy dvouletou podmínku.

Online. *Seznamzprávy*. [cit. 2023-11-16].

Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-peterkova-dostala-za-sireni-poplasne-zpravy-dvouletou-podminku-226665>.

⁸⁰ TÁBORSKÝ, Jiří. *V síti (dez)informací: proč věříme alternativním faktům*. Praha: Grada Publishing, 2020, s. 126-127. ISBN 978-80-271-2014-7.

Vzniklo několik projektů zaměřených výhradně na problematiku dezinformací. Významným aktérem v této oblasti byla Masarykova univerzita, která vytvořila podmínky pro vznik a rozvoj vzdělávacích projektů věnujících se tomuto tématu. Konkrétně se jednalo o organizace Zvol si info a Fakescape, které začínaly jako studentské iniciativy, ale posléze se etablovaly a nyní fungují zcela nezávisle na univerzitě. Smyslem Zvol si info bylo vzdělávat zejména středoškolské studenty v oblasti kritického myšlení a mediální gramotnosti.⁸¹

Další projekt, vytvořený opět studenty Masarykovy univerzity, nese název Demagog. Založen byl v roce 2012 a funguje mimo Českou republiku také na Slovensku a Polsku. Jedná se o internetovou fact checkingovou platformu sloužící k ověřování faktických tvrzení českých politiků. Jejich činnost spočívá v poukazování na nepravdivá a manipulativní vyjádření. V rámci analýz projekt hodnotí výhradně faktické výroky, které podrobuje zkoumání. To probíhá dohledáváním primárních zdrojů informací. Cílem tohoto projektu je poukazovat na to, jestli a kdy čeští politici mluví pravdu, nebo naopak veřejnost klamou a využívají dezinformace.⁸²

⁸¹ SYROVÁTKA, Jonáš. Role nestátních aktérů v boji s hybridními hrozbami. In: KURFÜRST, Jaroslav a Jan PAĎOUREK. *Za zrcadlem: hybridní válka jako staronový fenomén mezinárodních vztahů*. Praha: Academia, 2021, s. 227. ISBN 978-80-200-3237-9

⁸²GONGALA, Petr. *Co je to Demagog.cz?* [online]. [cit. 2023-11-05]. Dostupné z: <https://demagog.cz/stranka/o-nas>

4 Dopady dezinformací na českou společnost

V této kapitole budou uvedeny nejznámější dezinformační kampaně, jež se v českém informačním prostředí objevily. Cílem práce je zjistit, jaký vliv mají dezinformace na naši bezpečnost, tudíž bude poukázáno zejména na dezinformace spojené s událostmi, které ovlivnily dění v České republice. Patří sem migrační krize v roce 2015, pandemie Covid-19, konflikt na Ukrajině, výbuch muničního skladu ve Vrběticích a prezidentské volby v roce 2023. Důraz bude kladen zejména na dopady, které tyto dezinformace mohly mít na bezpečnost České republiky.

Dezinformace jsou bezpochyby jednou z nejzávažnějších bezpečnostních hrozeb, jimž momentálně čelíme. Vliv dezinformací v České republice začal narůstat v roce 2008, kdy Spojené státy americké měly velký zájem na umístění protiraketové obrany ve střední Evropě. Plánem bylo umístit radar v České republice a protiraketové střely v Polsku. Od té doby se metody a nástroje vyvíjely, ale až do anexe Krymu v roce 2014 nebyla ruská hybridní válka v České republice považována za významnou bezpečnostní hrozbu.⁸³

4.1 Migrační krize 2015

Krize a strach z neznámého jsou základním předpokladem pro snadné šíření dezinformací. Migrační krize v Evropě vyvrcholila v roce 2015. Masový pohyb uprchlíků do zemí Evropské unie vyvolal nejen humanitární výzvy, ale také vlnu dezinformací a spekulací, které ovlivnily veřejné mínění a politické debaty. Jak ohrožují dezinformace ohledně migrace bezpečnost České republiky?

Jednou z nejčastějších dezinformací, která se v souvislosti s migrační krizí objevila, je informace, že celá migrační krize je realizována Evropskou unií, jejímž cílem je rozklad Evropy jako celku. O tom vypovídá i výzkum veřejného mínění Nadačního fondu nezávislé žurnalistiky, který se zabýval tím, jak Češi vnímají dezinformace. Zúčastnilo se ho 1015 respondentů starších 15 let. Na otázku „*Domníváte se, že nelegální migrace obyvatel muslimských zemí do*

⁸³ FILIPEC, Ondřej. Towards a Disinformation Resilient Society? The Experience of the Czech Republic. Online. *Cosmopolitan Civil Societies: an Interdisciplinary Journal*. 2019, article 11, s. 6. [cit. 2023-11-17]. Dostupné z: <https://doi.org/https://doi.org/10.5130/ccs.v11.i1.6065>.

Evropy je ve skutečnosti záměrně řízená Evropskou unií?“ odpovědělo „určitě ano“ nebo „spíše ano“ 28 % z celkového počtu dotázaných. Ve věkové skupině 45–54 let to bylo dokonce 36 %. ⁸⁴ Z výsledku vyplývá, že téměř každý čtvrtý dotázaný si myslí, že migrace je řízená ze strany Evropské unie, z toho lze usoudit, že respondenti nemají důvěru v tuto instituci.

4.1.1 Narušení demokratických hodnot

Právě migrace se stala symbolem relativně rychlého vstupu dezinformací do veřejné debaty. Jedním z největších problémů je, že dezinformace ohledně migrace často působí jako katalyzátor pro xenofobii a nepřátelství vůči cizincům. Jakmile se ukázalo, že migrace je pro českou společnost vysoce citlivým tématem, a že u většiny vzbuzuje prvotní odpor či obavu, česká politika se během několika měsíců výrazně adaptovala na tento stav. Populistické strany a jednotliví politici napříč spektrem začali velmi rychle kopírovat sentiment sociálních sítí, z nich čerpala také česká média. A tento sentiment se nepochybně stal i zdrojem dezinformačních a manipulativních snah o destabilizaci soudržnosti české společnosti jak vnějšími, tak vnitřními aktéry.⁸⁵

Není náhodou, že se téma migrace objeví většinou před volbami. Jako příklad uvedu prezidentské volby v roce 2018, kde na jedné straně stál Miloš Zeman a na straně druhé Jiří Drahoš. O Jiřím Drahošovi kolovaly na internetu dezinformace, které ho spojovaly s podporou migrace. Toho využil Miloš Zeman a prohlásil, že spojení pana Drahoše s migrací je logické a oprávněné. Jiří Drahoš se vyjadřoval, že tento typ lží a dezinformací očekával a jedná se o obyčejnou pomluvu. Nálepky „vítače“ a „sluníčkáře“ mohly pana Drahoše připravit o hlasy svých voličů, tudíž

⁸⁴ Výzkum: Dezinformační weby a zpravodajství v ČR. Online. [cit. 2023-11-19]. Dostupné z: <https://www.jsns.cz/projekty/medialni-vzdelavani/bulletin-medialni-vzdelavani/doporucujeme/vyzkum-dezinformacni-weby-a-zpravodajstvi>.

⁸⁵ KARTOUS, Bohumil. Svobodou k nesvobodě? "Warlords" digitálního chaosu útočí nikoliv na komoru, ale na hlavu... In: KURFÜRST, Jaroslav a Jan PAĎOUREK. *Za zrcadlem: hybridní válka jako staronový fenomén mezinárodních vztahů*. Praha: Academia, 2021, s. 252. ISBN 978-80-200-3237-9

takové dezinformace mohou mít za následek narušení regulérnosti voleb a demokratických hodnot.⁸⁶

4.1.2 Radikalizace

Šířením protiimigračních dezinformací dochází k radikalizaci společnosti. V auditu národní bezpečnosti z roku 2016 se zdůrazňuje, že radikalizace, zejména spojená se šířením dezinformací, představuje závažný problém. Tento jev vede ke zvýšení počtu extremistických skupin a projevů, a snižuje důvěru občanů ve stát a jeho představitele.⁸⁷

Dezinformace proti migraci lidé nejčastěji šíří pomocí sociálních sítí, zejména Facebooku. Uvedu zde dva příklady, kdy Policie ČR vyvracela lživé příspěvky na této platformě.

Příklad 1: Žena na svém Facebooku zveřejnila zprávu o tom, že u rakouských hranic skupina arabských uprchlíků podřezala hospodářská zvířata. Tento vzkaz vyvolal mezi lidmi paniku a strach. Ihned se začal mezi lidmi šířit. Později vyšlo najevo, že si žena celou historku vymyslela.⁸⁸

Příklad 2: Ve druhém případě se po Facebooku šířila zpráva o migrantech, kteří v Kostelci nad Orlicí znásilnili dvě malé holčičky. Jednalo se o ukázkovou dezinformaci, jelikož byla založena na pravdivém jádru. V Kostelci nad Orlicí opravdu byli ubytovaní migranti, ale k popsané události nikdy nedošlo.⁸⁹

Podobných zpráv se ve spojitosti s migrační krizí objevilo mnoho. Jejich cílem je vyvolat strach, jelikož lidé pod vlivem strachu jsou lépe manipulativní. Čtením

⁸⁶ ČTK. Zeman obhazuje inzeráty. Spojení Drahoše s podporou imigrantů je logické, tvrdí. Online. 2018. [cit. 2023-11-18]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/volby-2018-zeman-obhazuje-inzeraty-spojenci-draho-se-s-imigrantu-je-logicke-rekl-20180119.html

⁸⁷ AUDIT NÁRODNÍ BEZPEČNOSTI. Ministerstvo vnitra. Online. 2016. [cit. 2023-11-18]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Audit-narodni-bezpecnosti-20161201.pdf>

⁸⁸ *Panika kolem uprchlíků - internet jako semeniště mýtů a lží* [online]. 2015 [cit. 2023-11-18]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1559480-panika-kolem-uprchliku-internet-jako-semeniste-mytu-a-lzi>

⁸⁹ Migranti znásilnili holčičky v Kostelci, kuluje internetem. Je to lež, vzkazuje policie. Online. 2016. [cit. 2023-11-18]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-migranti-znasilnili-holcicky-v-kostelci-kuluje-internetem-je-to-lez-vzkazuje-policie-337123>

podobných dezinformací se jedinec snáze zradikalizuje, příkladem je i pan Balda, který byl odsouzen jako první terorista v České republice.

4.1.3 Případ Jaromíra Baldy

Jaromír Balda je dobrým příkladem toho, jak vystavení se dezinformacím zvyšuje míru radikalizace, která může vyústit v násilné chování. Pan Balda trávil každý večer na internetu a prohlížel si dezinformační weby. Mohl si také číst podobné příspěvky na sociálních sítích těm, které zmiňují výše. Díky podobným příspěvkům se pan Balda bál migrace a stal se členem protiimigrační a populistické strany Svobody a přímé demokracie (SPD). Později se stal velmi aktivním příznivcem SPD a začal konat. Paradoxně se bál teroristického útoku ze strany migrantů, tak jeden sám spáchal.⁹⁰

Jaromír Balda v roce 2017 pokácel dva stromy na vlakové koleje a způsobil tím dvě nehody vlaků, při nichž se jen shodou náhod nikdo nezranil. Sympatizant hnutí SPD chtěl své skutky svést na muslimské migranty a vyvolat tak ve společnosti strach z migrační vlny. Pan Balda se k činům doznal. Mimo jiné uvedl, že jej pronásledovaly hrůzné sny o migrantech. Jaromír Balda byl za teroristický čin odsouzen nepodmíněně na čtyři léta.⁹¹

Jeden příklad samozřejmě nedokazuje, že zvýšené vystavení se dezinformacím vede k radikalizaci, ale svůj podíl zde dezinformace jistě měly.

4.2 Covid-19

Během pandemie covid-19 se v České republice, stejně jako v mnoha dalších částech Evropy a světa, objevila řada dezinformací. Podobně jako u migrační vlny, i pandemie covidu se stala ideální příležitostí pro šíření dezinformací. Strach z neznámého je základní předpoklad pro šíření dezinformací, zejména pokud se týká našeho zdraví. Téma zdraví je také silným nositelem emocí, které jsou pro

⁹⁰ FILIPEC, Ondřej. Towards a Disinformation Resilient Society? The Experience of the Czech Republic. Online. *Cosmopolitan Civil Societies: an Interdisciplinary Journal*. 2019, article 11, s. 17-18. [cit. 2023-11-17].

Dostupné z: <https://doi.org/https://doi.org/10.5130/ccs.v11.i1.6065>

⁹¹ ČTK. Soud potvrdil seniorovi čtyři roky za teroristický útok na vlaky na Mladoboleslavsku. Rozsudek je pravomocný. Online. 2019. [cit. 2023-11-18]. Dostupné z: <https://region.rozhlas.cz/soud-potvrdil-seniorovi-ctyri-roky-za-teroristicky-utok-na-vlaky-na-7896090>

masivní šíření dezinformací velmi důležité. Od vypuknutí pandemie covidu se dezinformace staly nedílnou součástí informačního prostředí. Tyto dezinformace mají potenciál zásadně ovlivnit veřejné mínění, rozhodování a bezpečnost veřejnosti. V kontextu České republiky se tato problematika stala významným faktorem ovlivňujícím veřejné zdraví a bezpečnost.

Dopad dezinformačních kampaní a míra jejich nebezpečnosti jsou často zdůrazňovány během období krize, za něž lze považovat také pandemii covid-19. Podle průzkumu agentury STEM z března 2021 věří různým dezinformacím o koronaviru okolo 40 % občanů používajících internet. Zároveň 20 % dotázaných uvedlo, že přestali věřit zpravodajství ve veřejnoprávních médiích. Více než třetina Čechů se například domnívá, že česká vláda přehání rizika, aby mohla zneužít pandemii k ovládnutí občanů, nebo že tají vedlejší účinky očkování, nebo že nemocnice zveličují rizika, aby vydělaly peníze.⁹²

Velká část dezinformačního obsahu týkající se covidu a vakcinace pocházela z německých webů. Ty byly pod vlivem ruských dezinformací. Hlavní proud dezinformací kolem koronaviru byla protivakcinační kampaň. Vakcíny, které vznikly na západě, se objevily na černé listině, kdežto paradoxně ve stejných článcích byla glorifikovaná ruská vakcína Sputnik 5.⁹³

Jaké jsou nejznámější dezinformace, které v souvislosti s Covid-19 vznikly? Během pandemie Covid-19 se objevilo mnoho dezinformací, které lze rozdělit do tří hlavních typů. První typ dezinformací popíral samotnou existenci viru. Tyto dezinformace tvrdily, že nemoc neexistuje a že veškeré statistiky byly zmanipulované. Druhý typ dezinformací uznával existenci koronaviru, avšak popíral jeho původ. Objevily se teorie o umělém vytvoření viru Covid-19 v laboratoři za účelem údajného snížení světové populace. Tento druh dezinformací byl často spojen s tvrzením o spiknutí globálních elit, které mají mít za cíl kontrolovat společnost. Poslední typ dezinformací nezpochybnil existenci viru ani

⁹² STEM. Studie: Covid-19 a šířitelé konspiračních teorií. Online. STEM.CZ. 2021. [cit. 2023-12-08]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/studie-covid-19-a-siritele-konspiracnich-teorii/>

⁹³ VRABEL, František. Více než 90 procent dezinformačních webů v Česku jedná ve prospěch Ruska, říká analytik Vrabel. *Irozhlas* [online]. [cit. 2023-09-29]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/frantisek-vrabel-dezinformace-web-koronavirus-rusko_2012010712_tzr

se nesoustředil na jeho původ. Místo toho se zaměřil na popírání nebo spíše snižování vážnosti viru a případných rizik, která s ním souvisely.⁹⁴

Spousta dezinformací se týkala i očkování. Nejčastější dezinformace se soustředily na vakcíny a jejich možné účinky, přičemž se hlavně šířily tvrzení o jejich nebezpečnosti, neúčinnosti nebo možných dlouhodobých vedlejších účincích. Mezi nejznámější dezinformace patřilo tvrzení, že vakcína obsahuje čip určený k ovládnutí lidstva. Další častou dezinformací, šířenou po internetu, byla myšlenka, že vakcína může změnit lidskou DNA. Všechna tato nepodložená tvrzení byla vyvrácena. Například vědecké studie prokázaly, že očkování nemá spojitost s výskytem autismu. I přesto se však dezinformační zdroje neustále snažily rodiče zastrašovat a odradit je od očkování svých dětí.⁹⁵

4.2.1 Radikalizace

Šíření dezinformací o covidu může vést k radikalizaci, jelikož tyto dezinformace často zpochybňují vědecké poznatky, účinnost vakcín, či dokonce samotnou existenci viru. Tím vytvářejí zmatek a nejistotu, což může vést k radikalizaci názorů a postojů jednotlivců.

Pandemická krize vyvolala vlnu negativních reakcí vůči protiepidemickým opatřením, která vedla až ke zformování tzv. anti-covid hnutí, jež se vymezovalo nejen proti vládním opatřením bránící šíření nemoci, ale zpochybňovalo závažnost onemocnění Covid-19. V tomto hnutí došlo k propojení nespokojených občanů s představiteli české dezinformační scény a krajní pravicí.⁹⁶

Anti-covid hnutí pořádalo demonstrace, kde docházelo k nepokojům. Na těch se nejvíce podílely extremistické skupiny, jejichž ústředním tématem je šíření xenofobních myšlenek, avšak během pandemie se adaptovaly na aktuální situaci a ve velké míře se podílely na kritice epidemických opatření. Jedna z demonstrací

⁹⁴ GURYČOVÁ, Kristýna. Fake news o koronaviru sílí, matoucí zprávy od vlády narušují důvěru lidí, říká Vrabel. Nově radí Prymulovi. Online. *Irozhlas.cz*. 2020. [cit. 2023-12-08].

Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/koronavirus-cesko-dezinformace-fake-news-vrabel-ministerstvo-zdravotnictvi_2010220637_kno

⁹⁵ GREGOR, Miloš a Petra VOJVODOVÁ. *Nejlepší kniha o fake news, dezinformacích a manipulacích!!!*. Brno: CPress, 2018, s. 89. ISBN 9788026418054

⁹⁶ *Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2020* [online]. 2023 [cit. 2023-12-09]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2020-158d1414.html>

proti vládním opatřením v říjnu 2020 skončila střety mezi policií a agresivními demonstranty, z velké části fotbalovými chuligány.⁹⁷

Radikální skupinu rozlítlo dřívější ukončení demonstrace, proto zaútočila na policii. Přibližně 20 policistů utrpělo lehká zranění a neznámý počet demonstrantů byl zraněn, přičemž někteří z nich utrpěli středně těžká zranění. Bylo zadrženo 144 osob, z nichž 14 je podezřelých z trestné činnosti výtržnictví a násilí proti úřední osobě. Také došlo k poškození majetku, avšak hodnota škod zatím není vyčíslena.⁹⁸ Tudíž lze prohlásit, že během demonstrace docházelo k ohrožení vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku.

Policie ČR uveřejnila informaci, že nedisponuje statistikou, která by dokumentovala radikalizaci společnosti v souvislosti s pandemií covid-19, avšak zveřejnila statistiku trestných činů souvisejících s pandemií v letech 2020, 2021 a 2022. Na uvedených příkladech je patrné, že trestné činy jako *Vyhrožování s cílem působit na orgán veřejné moci podle § 324 TZ*, *Vyhrožování s cílem působit na úřední osobu podle § 326 TZ* nebo *Šíření poplašné zprávy podle § 357 TZ* byly více páčány v letech 2020 a 2021 než v roce 2022, kdy nebyla tak výrazná situace spojená s covidem.⁹⁹

Jako příklad uvedu trestný čin *Vyhrožování s cílem působit na úřední osobu*. Pachatel v prosinci 2020 zveřejnil na sociální síti Facebook příspěvky vytvořené pomocí obrázků s fotografiemi poslanců Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, kteří hlasovali pro prodloužení nouzového stavu, včetně uvedení jejich jmen, dat narození a adres jejich kanceláří, s připojeným obrázkem šibenice

⁹⁷ *Analýza připravenosti České republiky čelit závažné dezinformační vlně* [online]. Praha, 2022 [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/analiza-pripravenosti-ceske-republiky-celit-zavazne-dezinformacni-vlne.aspx>

⁹⁸ PROKEŠ, Jan. Násilí, slzný plyn i vodní dělo. Protivládní demonstrace se na konci zvrhla. Online. *Pražský deník*. 2020. [cit. 2023-12-09]. Dostupné z: https://prazsky.denik.cz/zpravy_region/praha-staromestske-namesti-demonstrace-fanousci-policie-covid-vlada-babis.html

⁹⁹ Policie ČR. Radikalizaci společnosti v souvislosti s onemocněním covid-19. Online. 2023. [cit. 2023-12-09]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/radikalizaci-spolecnosti-v-souvislosti-s-onemocnenim-covid-19.aspx>

s oprátkou a nápisem „ZA VLASTIZRADU“. Věc byla ukončena návrhem na podání obžaloby dle § 166 odst. 3 TR.¹⁰⁰

Na základě následujících příkladů je patrné, že pandemie covid-19 měla vliv na radikalizaci společnosti.

4.2.2 Ohrožení veřejného zdraví

Další dopad, který mohou dezinformace týkající se onemocnění Covid-19 způsobit, je bezesporu ohrožení veřejného zdraví. Jedná se o ten nejhorší druh dezinformací, jelikož zdraví má člověk pouze jedno a není radno si s ním zahrávat. Lidé, kteří věří dezinformací ohledně původu viru, se odmítají očkovat, čímž zvyšují pravděpodobnost nakažení a především závažnějších důsledků. Obecně lze říci, že jakýkoliv odpor k očkování může vést ke komunitnímu šíření nemoci a tím ohrožení veřejného zdraví. Podle STEMu 17 % Čechů ve vztahu ke covidu nevěřilo informacím lékařů a epidemiologů. Typický příklad je očkování. Vědecky je potvrzeno, že očkování chrání před těžším průběhem nemoci. Ale dezinformace mohou způsobit, že se příjemce naočkovat nenechá. Objevila se i čísla, že dezinformace přispěly ke snížení počtu návštěv ambulancí a preventivních vyšetření. Jsou doloženy i případy, kdy lidé z důvodu strachu nenavštívili ordinaci lékaře, a na následky jiné nemoci zemřeli.¹⁰¹

Další vlna dezinformací se věnovala protiepidemickým opatřením, zejména nošení roušek a respirátorů. Během začátků pandemie se objevila tvrzení, že nošení roušek nemá význam či dokonce může být škodlivé. Tyto nesprávné informace se šířily sociálními sítěmi a neověřenými zdroji, což vedlo k nepochopení skutečné role roušek v prevenci šíření viru. Situaci nepřidalo ani to, že se k podobným názorům přidali osobnosti z řad lékařů. Na internetu kolovalo video amerického lékaře, který konstatoval, že nošení roušek může způsobit hypoxii neboli nedostatek kyslíku v těle. Video se stalo velice virální a ihned se na

¹⁰⁰ Policie ČR. Radikalizaci společnosti v souvislosti s onemocněním covid-19. Online. 2023. [cit. 2023-12-09]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/radikalizaci-spolecnosti-v-souvislosti-s-onemocnenim-covid-19.aspx>

¹⁰¹ CARBA, Tomáš. Dezinformace mohou poškozovat zdraví. Online. 2022. [cit. 2023-12-09]. Dostupné z: <https://www.braunoviny.cz/i-dezinformace-mohou-poskozovat-zdravi>

sociálních sítích stalo velmi populární.¹⁰² V souvislosti s nošením roušek lidé také sami sebe přirovnávali k obětem holocaustu a respirátory označili jako symbol totality a nástroj manipulace.

Jednou nejznámějších postav anti covid hnutí je Tomáš Čermák, který začal šířit dezinformace s nástupem covid-19. V souvislosti s pandemickými opatřeními vyzýval k násilným akcím proti členům vlády, poslancům a senátorům. Za propagaci terorismu byl Tomáš Čermák odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na 5 let.¹⁰³

Podobné dezinformace šířili i někteří čeští politici. Jana Zwyrtková Hamplová, senátorka, sdílela na sociální síti Facebook dezinformaci, že „vakcíny zabily více lidí než samotný Covid“. Příspěvek se začal z profilu paní senátorky rychle šířit. Během pár dní dosáhl více než 500 sdílení.¹⁰⁴

Podle studie zveřejněné v odborném časopise American Journal of Tropical Medicine and Hygiene zemřelo během prvních třech měsíců v roce 2020 nejméně 800 lidí kvůli dezinformacím souvisejícím s covidem-19. Ve studii se dále píše, že asi 5800 lidí bylo přijato do nemocnice, jelikož se pokoušeli koronavirus vyléčit nebo mu předejít nebezpečným způsobem. Příčinou smrti bylo ve velkém množství případů požití metanolu nebo čisticích prostředků, ve které oběti vložily naději, že je před infekcí ochrání. V některých případech lidé pili i kravskou moč.¹⁰⁵

Podobné dezinformace se šířily i v České republice, naštěstí nebylo zaznamenáno žádné úmrtí v souvislosti s požitím nebezpečného přípravku. Přesto záchranáři

¹⁰² MORTKOWITZ, Ladka. Video šíří dezinformace o tom, že nošení roušky způsobuje hypoxii. Online. *Na pravou míru*. 2020. [cit. 2023-12-09].

Dostupné z: <https://napravoumiru.afp.com/video-siri-dezinformace-o-tom-ze-noseni-rousky-zpusobuje-hypoxii>

¹⁰³ BĀDAL, Marek. Potvrzeno. Čermák půjde za propagaci terorismu do vězení na 5,5 roku. Online. *Novinky.cz*. 2023. [cit. 2023-12-09]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-potvrzeno-cermak-pujde-za-propagaci-terorismu-do-vezeni-40438230>

¹⁰⁴ KRUPKA, Jaroslav. Vakcíny zabily víc lidí než covid, šíří Hamplová. Text vychází z falešných údajů. *Novinky.cz* [online]. 2023 [cit. 2023-12-09]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/covid-dezinformace-jana-hamplova-vladimir-cizek-socialni-site.html

¹⁰⁵ COLEMAN, Alistair. 'Hundreds dead' because of Covid-19 misinformation. Online. *BBC*. 2020. [cit. 2023-12-09]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-53755067>

v roce 2020 vyjížděli k seniorce, která kvůli obavám z možné nákazy covidem vypila dezinfekci. Požití této chemické látky u ní vyvolalo silné zvracení a záchranáři ji museli převézt do nemocnice.¹⁰⁶ Na tomto příkladu je vidět, že podobné dezinformace jsou velmi nebezpečné a mohou rizikové skupiny obyvatel ohrožit na životě, tudíž je zřejmé, že dezinformace ohledně covidu bezesporu ohrožily veřejné zdraví v České republice.

4.3 Ruská invaze na Ukrajinu

Ukrajina je již od roku 2013 proti své vůli cílem hybridní války, kterou proti ní vede Rusko. To, co začalo ekonomickými sankcemi a informačními útoky, postupně eskalovalo do skutečného ozbrojeného konfliktu, jaký Evropa nezažila od konce války v Jugoslávii. Konflikt na Ukrajině vypukl dne 24. února 2022, když Rusko zaútočilo na Ukrajinu. V této době ještě doznívala celá řada dezinformačních témat, zejména týkajících se pandemie Covid-19. Probíhající invaze na Ukrajinu je provázena rozsáhlou dezinformační kampaní, jejímž hlavním cílem je ovlivňovat veřejné mínění. Tato kampaň má za cíl snížit důvěru veřejnosti ve státní instituce, destabilizovat rozhodovací a exekutivní procesy s úmyslem snížit obranyschopnost protivníků. Mediální prostor a sociální sítě jsou zaplaveny dezinformacemi, které podporují ruskou invazi a zároveň zpochybňují zločiny spáchané ruskými vojáky. Ruská propaganda a s ní spojení dezinformátoři se rovněž snaží pomocí lží diskreditovat politiky a veřejné osobnosti, kteří se postavili na stranu Ukrajiny. V souladu se svou základní tezí o denacifikaci z nich proto vytváří příznivce nebo potomky nacistů. Předsedkyně Evropské komise Ursula von der Leyenová byla například nepravdivě označena za vnučku člena NSDAP Joachima Freiherra von der Leyena.¹⁰⁷

Vzhledem k zaměření této diplomové práce, je nezbytné se zabývat vlivem těchto dezinformačních operací na bezpečnost České republiky. Jedním z hlavních

¹⁰⁶ Seniorka z Berounska vypila hrnek dezinfekce. Záchranářům řekla, že se bála nákazy covidem-19. Online. *Irozhlas*. 2020. [cit. 2023-12-09]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/koronavirus-dezinfekce-anti-covid-seniorka_2005131222_zit

¹⁰⁷ KRUPKA, Jaroslav. I letos se na internetu lhalo ve velkém. Dezinformátoři nezůstali jen u Ukrajiny. Online. 2022. [cit. 2024-01-15]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/top-deset-fake-news-dezinformace-ukrajina-vakciny-energie.html

problémů spojených s dezinformacemi v souvislosti s konfliktem na Ukrajině je šíření neověřených nebo úmyslně zkreslených informací prostřednictvím sociálních médií a online médií v českém informačním prostředí. Falešné zprávy mohou být zaměřeny na manipulaci veřejného mínění, vytváření nepřátelství nebo ospravedlňování agresivního chování Ruska. V důsledku toho mohou tyto dezinformace vytvářet nesprávné vnímání situace, což má potenciál ovlivnit i politické rozhodnutí v zemích, jako je Česká republika. Dezinformace mohou přímo ohrozit bezpečnost České republiky několika způsoby. Zaprvé mohou podněcovat napětí a konflikty v rámci české společnosti tím, že šíří nenávistné postoje vůči ukrajinským uprchlíkům nebo přímo proti Ukrajině samotné. Do České republiky v průběhu prvního roku od začátku invaze na Ukrajinu uprchlo několik set tisíc Ukrajinců (z toho cca 75 % jsou ženy a děti). Právě dezinformace týkající se Ukrajinců v České republice a jejich privilegovaného postavení, mohou polarizovat Českou společnost a mít vliv na nárůst agresivity ve společnosti. Nejčastější dezinformace rozebíraly výhody, které měli ukrajinští uprchlíci požívat na úkor místního obyvatelstva. Zejména se šířila zpráva, že uprchlíci dostávají vyšší sociální dávky než důchodci a berou lidem práci.¹⁰⁸ Dále se velmi často objevuje informace, že pozornost vlády je údajně zaměřena pouze na pomoc uprchlíkům a český občan je opomíjen. Dezinformátoři usilovali o vykreslování České republiky jako státu nesvrchovaného, jehož vláda jedná ve prospěch zájmů jiných států a cizích občanů. Tyto dezinformace jsou jen příkladem toho, že jejich cílem je polarizovat společnost, vyvolat v ní strach a oslabit důvěru občanů k vládě.¹⁰⁹

Situace se vystupňovala především mezi Romy a Ukrajinci, kteří mezi sebou měli několik konfliktů. Romové dokonce pořádali celorepublikové demonstrace proti Ukrajincům. Podle aktivisty Jaroslava Míky podlehl Romové dezinformacím. Viděli videa, kde se hajluje, a utvrdilo je to v názoru, že Ukrajinci jsou fašisté. To

¹⁰⁸ OVĚŘOVNA: Dostávají Ukrajinci ‚de facto jednou tolik‘ co Češi? Na sítích se šíří dezinformace o dávkách. Online. *IROZHLAS*. 2024. [cit. 2024-01-16]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/overovna-dostavaji-ukrajinci-defacto-jednou-tolik-co-cesi-na-sitich-se-siri_2401140500_job

¹⁰⁹ Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2022 [online]. 2023 [cit. 2023-11-12]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2022-2cd547c8.html>

je jeden důvod. Dalším důvodem je samozřejmě strach, že jim Ukrajinci vezmou práci a sociální dávky. Situace dospěla do takového stavu, že jakmile se stala jakákoli událost, ať už šlo o ublížení na zdraví, rvačku nebo cokoli jiného, ihned se strhla horká diskuse o tom, zda čin nespáchal občan ukrajinské národnosti. Po takovém incidentu se pořádaly demonstrace, kde se vykřikovala proruská hesla a rušil se veřejný pořádek.¹¹⁰ Podobným případem je incident, který se odehrál v Plasích na západě Čech 13. srpna v roce 2023, kdy muž napadl dvě ženy ukrajinské národnosti po tom, co se jich zeptal, zda jsou z Ukrajiny. Muž v minulosti na sociální síti zveřejňoval protiukrajinské příspěvky.¹¹¹ Na těchto příkladech je vidět, že dezinformace mohou mít za cíl podněcování k nenávisti nebo vytváření nepokojů, jelikož vyvolávají silné emotivní reakce a vedou protestům, demonstracím nebo dokonce násilným střetům.

Další část dezinformačních kampaní šířených v průběhu roku 2022 poukazovala na rizika ilegálního pašování zbraní z Ukrajiny do Evropské unie. Cílem těchto kampaní bylo omezení či přímo zastavení západní pomoci Ukrajině na základě obavy z nekontrolovaného šíření zbraní z Ukrajiny do Evropy. Jedním z častých narativů bylo tvrzení, že jsou zbraně dodané Ukrajině rozkrádány, prodávány na černém trhu a následně pašovány zpět do Evropy.¹¹²

Rusko vytvořilo v České republice rozsáhlou dezinformační síť, která systematicky šíří falešné informace, proto představuje jednu z největších hrozeb pro naši bezpečnost. Ministr vnitra zveřejnil následující příspěvek na svém účtu na Twitteru *„Chtěl bych vás všechny poprosit, neutopme se v moři lží a dezinformací. I my jsme ve válce, i my jsme pod útokem ze stejného místa, odkud pochází ty reálné výstřely na Ukrajině. Ukrajina není agresor a Rusko není osvoboditel. Ověřujte,*

¹¹⁰ HEJL HROMKOVÁ, Dominika. Radikální Romové se proti Ukrajincům spojí klidně i s neonacisty, říká aktivista. Online. 2023. [cit. 2024-01-18]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/radikalni-romove/r~730b23ec0aa911ee8d680cc47ab5f122/>

¹¹¹ MÁLEK, Albert. „Rybář, který za nic nemůže,“ říkájí blízcí muže, jenž zbil v Plasích Ukrajině. Online. Seznamzpravy. 2023. [cit. 2024-01-18]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-rybar-ktery-za-nic-nemuze-rikaji-blizci-muze-jenz-zbil-v-plasich-ukrajinky-235996>

¹¹² Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2022 [online]. 2023 [cit. 2023-11-12]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2022-2cd547c8.html>

prosím, informace.“¹¹³ Tento příspěvek zveřejnil ministr vnitra v den ruské invaze na Ukrajinu. Zároveň prohlásil, že jsme ve válce, nemyslel tím samozřejmě konvenční válku, ale jistou formu informační války.

4.4 Výbuch muničního skladu ve Vrběticích

V dubnu 2014 došlo ke dvěma explozím ve skladu s municí ve Vrběticích na východě České republiky. Tyto exploze vedly k vážným škodám, přičemž první výbuch si dokonce vyžádal dva lidské životy. Původní oficiální verze uváděla, že výbuchy byly způsobeny technickým selháním. Avšak v dubnu 2021 oznámili premiér Andrej Babiš a vicepremiér Jan Hamáček, že do výbuchu muničního skladu ve Vrběticích v roce 2014 byla zapojena ruská zpravodajská služba GRU.

Okamžitě s oznámením výsledků vyšetřování se na českém internetu rozjela mohutná dezinformační kampaň, která zastínila i šíření manipulací ohledně pandemie covid-19. Dezinformace hrály v této události významnou roli, a to jak při původním utajení události, tak i následně při odhalení její skutečné povahy. Při původním výbuchu v roce 2014 byla veřejnost informována o technickém selhání, a to zřejmě z důvodu utajení skutečné příčiny, která byla spojena s ruskou vojenskou aktivitou.¹¹⁴

Dezinformace spojené s výbuchem ve Vrběticích se především týkaly zpochybňování faktů o tom, co se ve Vrběticích skutečně stalo a kdo je viníkem. Česko bylo označeno za rusofobní národ, který je připraven obvinít Rusko z čehokoliv. Tuto dezinformaci dokonce podpořil tehdejší prezident Miloš Zeman, který prohlásil, že neexistují žádná data o agentech z Ruska ve Vrběticích. Dalším politikem, který debatu o vrbětické kauze výrazně ovlivnil, byl tehdejší český premiér Andrej Babiš. Ten médiím řekl, že se nejednalo o teroristický akt, ale o útok na zboží. Tento výrok ihned převzala alternativní média a vytvořila další dezinformace, jejichž cílem bylo bagatelizovat dopady a význam výbuchu muničního skladu ve Vrběticích nebo útok na muniční sklad ospravedlnit. Časté

¹¹³ RAKUŠAN, Vít. Online. 2022. [cit. 2024-01-18]. Dostupné z:

Twitter, https://twitter.com/Vit_Rakusan/status/1496910907930296324?ref_src=twsrc%5Etfw

¹¹⁴ ŠTOS, Jakub. Velký dezinformační protiútok. Kampaň o Vrběticích zastínila i covid. Online. [cit. 2024-01-21]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/dezinformacni-protiutok-weby-bleskove-rozjely-kampan-o-kauze-vrbetice-151253>

bylo poukazování na to, že aktivity Ruské federace se údajně nijak neliší od aktivit jiných států nebo že útok na muniční sklady je ospravedlnitelný, protože zbraně měly být z Vrbětic údajně převezeny na Ukrajinu či měly padnout do rukou teroristů.¹¹⁵

Některé dezinformace popíraly suverenitu České republiky. Tvrdily, že Česká republika nejedná sama za sebe, pouze zprostředkovává protiruské hry Spojených států amerických a za celou kauzou stojí jejich ústřední zpravodajská služba CIA. Podobné dezinformace mohou narušovat veřejné povědomí o události a vytvářet zkreslený obraz o události. To může vést k zmatení občanů a snížení důvěry veřejnosti v instituce odpovědné za bezpečnost České republiky.¹¹⁶

4.5 Prezidentské volby 2023

V posledních letech doprovází všechny významné volby rozsáhlé dezinformační kampaně. Děje se to jak u prezidentských voleb, tak i u parlamentních. Cílem dezinformačních kampaní využívaných u voleb je především oslabit důvěru občanů vůči politické reprezentaci a státním orgánům, jelikož v důsledku toho se do popředí dostanou antisystémové strany, které by jednaly v zájmu Ruska. V rámci této diplomové práce budou rozebrány dezinformace ovlivňující prezidentské volby v roce 2023. Jejich vliv na bezpečnost České republiky je značný. Na tyto dezinformační kampaně poukazuje i Bezpečnostní informační služba, která označuje šíření dezinformací v průběhu prezidentských voleb jako činnost ohrožující demokratické základy státu. Ředitel Bezpečnostně informační služby, Michal Koudelka, označil jako nejzávažnější problém ruskou snahu ovlivnit průběh prezidentských voleb. Hlavním cílem je podlomit důvěru ve volební proces a demokracii. Akteři, snažící se zasáhnout do volebního procesu jsou jak dezinformační média ovlivněné ruskou propagandou, tak samotní politici, využívající dezinformace ve volebních kampaních pro svůj vlastní prospěch.

¹¹⁵ PASTÍR, Matěj. PŘEHLED DEZINFORMAČNÍCH A PRO-KREMELSKÝCH VYJÁDRĚNÍ O KAUZE VRBĚTICE Z ÚST ČESKÝCH POSLANCŮ. *BEZPEČNOSTNÍ CENTRUM EVROPSKÉ HODNOTY* [online]. [cit. 2024-01-21]. Dostupné z: https://europeanvalues.cz/wp-content/uploads/2021/10/REPORT_CZ_VRBETICE_POSLANCI.pdf

¹¹⁶ ZIKMUNDOVÁ, Alena. Kauza Vrbětice jako nové téma dezinformátorů. Online. 2021. [cit. 2024-01-21]. Dostupné z: <https://eurozpravy.cz/crosscheck/kauza-vrbetice-jako-nove-tema-dezinformatoru.452bbd69>

Takové dezinformace jsou často zaměřené na rozdělení společnosti na různé skupiny a vytváření napětí mezi nimi. To může vést až k nárůstu sociálních konfliktů a omezení schopnosti společnosti efektivně fungovat. Dále mohou dezinformace ovlivnit politické rozhodnutí, jelikož jsou takové rozhodnutí založené na falešných nebo zkreslených informacích. To může mít vážné důsledky pro národní bezpečnost. Dezinformace mohou ústít v přijímání špatných rozhodnutí v prospěch neoprávněných zájmů, především těch ruských nebo čínských.¹¹⁷

V roce 2013 ovládly prezidentské volby dezinformace týkající se kandidáta Karla Schwarzenberga. Byl označen za proněmeckého kandidáta, který Německu daruje náš majetek. O pět let později byl negativně prezentován kandidát Jiří Drahoš, který byl obviněn údajného záměru přivést do Česka uprchlíky. Tyto příklady ukazují, že dezinformace jsou často zaměřeny na poškození reputace pouze jednoho z kandidátů. Stejný vzorec se opakoval i během prezidentských voleb v minulém roce. Hlavním tématem se stala válka na Ukrajině a možné začlenění České republiky do konfliktu, přičemž většina dezinformací směřovala proti Petru Pavlovi. Opět byla největší snaha o polarizaci společnosti. Vykreslit Petra Pavla jako vojáka toužícího po válce, zatímco Andrej Babiš chce mír. Mezi další nepravdivé zprávy patřila informace o tom, že Petr Pavel je kandidát současné vlády, plánuje po zvolení vyhlásit všeobecnou mobilizaci a poslat muže a syny do války, nebo že zavede povinnou vojenskou službu po svém zvolení. V posledních dnech prezidentských voleb se dokonce objevila zpráva o úmrtí Petra Pavla. Přestože byl Petr Pavel vystaven celé řadě dezinformací, tak se nakonec stal prezidentem.¹¹⁸

¹¹⁷ Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2021. Online. 2022. [cit. 2024-01-22]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocní-zpravy/2021-vz-cz-2.pdf>

¹¹⁸ KOPECKÝ, Kamil. Komentář: Volby prezidenta byly opět doprovázeny dezinformacemi. Klíčovým motivem byl strach z války. Online. 2023. [cit. 2024-01-23]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/clanky-komentare/3094-komentar-volby-prezidenta-byly-opet-doprovazeny-dezinformacemi-klucovym-motivem-byl-strach-z-valky>

5 Praktická část

5.1 Cíl praktické části

Cílem práce je zjistit, jaký vliv mají dezinformace na bezpečnost v ČR a objasnit, zda existují významné rozdíly ve vnímání dezinformací mezi různými věkovými kategoriemi populace. Pozornost bude věnována především seniorům (populaci nad 60 let), kteří se řadí do rizikové skupiny v oblasti kybernetické bezpečnosti. Na základě zmíněného faktu je seniorům věnovaný samostatný výzkumný předpoklad. Senioři jsou označováni za rizikovou skupinu zejména ze dvou důvodů, kterými jsou:

1. Nízká mediální gramotnost

Lidé v seniorním věku, kteří nemají potřebné dovednosti v oblasti sociálních médií a internetu, mohou být více náchylní k dezinformacím. Může docházet k absenci schopnosti rozpoznat či kriticky zhodnotit nepravdivé informace, které jsou jim cestou sociálních médií předkládány. Populace starší 60 let vyrůstala v době zcela odlišné od současné generace, kdy moderní technologie byly teprve na začátku svého rozvoje. Naopak nynější generace vyrůstá v éře moderních technologií, přičemž ve školách je kladen větší důraz na mediální gramotnost. Senioři někdy nemusí být plně obeznámeni s faktem, že každý zdroj informací by měl mít jasně definovaného autora, a že je vhodné ověřovat informace z více nezávislých zdrojů apod.

2. Vliv komunismu

U některých jedinců dominuje přesvědčení, že oficiální zdroje jsou automaticky nedůvěryhodné. Věří, že k tomu, aby si člověk vytvořil objektivní obraz skutečnosti, obzvláště v tématech, k nimž těžko najde ve svém okolí validní zdroje, potřebuje přísun „alternativních“ zpráv. Důkazem zmiňované potřeby je zkušenost z minulosti, před listopadem 1989, kdy oficiální propaganda ovládla média a předkládané informace ji podporovaly. Kvůli tomu je v části společnosti zakořeněna nedůvěra v oficiální informační zdroje, případně ve zdroje, jež jsou za

oficiální považovány. Proto mnoho starších lidí dává přednost „alternativním médiím“.¹¹⁹

5.2 Metodologie výzkumného šetření

V rámci této diplomové práce je pro výzkum realizovaný v praktické části využita forma dotazníkového šetření, jež se řadí mezi kvantitativní výzkumné metody. Anonymní dotazník, pojmenovaný obdobně jako název práce „Dezinformace a jejich vliv na bezpečnost České republiky“, obsahuje celkem 30 otázek, z nichž 28 je uzavřených a 2 jsou otevřené. Otázky byly navrženy tak, aby respondenty vedly od obecných sociodemografických otázek k otázkám přímo souvisejícím s problematikou zkoumanou v rámci práce. Posledních 7 otázek dotazníku obsahuje příklady klasických dezinformačních narativů. Tímto způsobem je sledováno, zda respondenti tyto narativy identifikují jako dezinformace či nikoliv. S ohledem na cíl práce jsou respondenti rozděleni do tří skupin podle věkových kategorií. První skupinu představují jedinci ve věku 15 – 30let, druhou skupinu představují jedinci ve středním věku od 30 do 60 let a třetí skupinu představují senioři nad 60 let. Z každé věkové skupiny bylo získáno 50 odpovědí, dohromady tedy 150 odpovědí. Tyto odpovědi jsou dále v práci porovnány pomocí metody komparace. Vzhledem k rozmanitému spektru respondentů byl sběr dat realizován na různých místech – zejména na středních školách, pracovištích a v pečovatelském domě. Dotazníky byly distribuovány jak v papírové formě, tak elektronicky vzhledem k možnostem respondentů. Tato strategie umožnila získat relevantní data a poskytnout komplexní náhled do vnímání dezinformací napříč různými věkovými skupinami.

5.3 Výzkumné předpoklady

Na základě stanoveného cíle, který se vztahuje k rozdílům ve vnímání dezinformací mezi různými věkovými skupinami populace, byly formulovány dva výzkumné předpoklady. První z nich je obecný a týká se celé populace České

¹¹⁹ KARTOUS, Bohumil. Svobodou k nesvobodě? "Warlords" digitálního chaosu útočí nikoliv na komoru, ale na hlavu... In: KURFÜRST, Jaroslav a Jan PAĎOUREK. *Za zrcadlem: hybridní válka jako staronový fenomén mezinárodních vztahů*. Praha: Academia, 2021, s. 256. ISBN 978-80-200-3237-9

republiky, oproti tomu druhý výzkumný předpoklad se soustředí zejména na seniory. Určené výzkumné předpoklady budou podrobeny testování prostřednictvím kvantitativního výzkumu, který zahrnuje sběr dat prostřednictvím dotazníkového šetření.

Výzkumný předpoklad č. 1:

1) Senioři (lidé nad 60 let) jsou náchylnější k vnímání dezinformací.

Výzkumný předpoklad č. 2:

2) Češi považují dezinformace za hrozbu pro Českou republiku.

5.4 Interpretace získaných dat

V následující podkapitole jsou vyhodnoceny klíčové otázky z dotazníkového šetření prostřednictvím komentářů a grafů. Získaná data jsou mezi sebou komparována v kontextu tří věkových skupin, do nichž byly respondenti za účelem ověření jednoho z výzkumných předpokladů rozděleni. Dotazník distribuovaný v papírové formě je součástí přílohové části práce (viz Příloha č. 1). Vyhodnocení je realizováno ve třech oblastech. První část se týká charakteristiky respondentů. Ve druhé části jsou rozebrány klíčové otázky týkající se dotazníku. V poslední části, nazvané 'reakce na dezinformace', je vyhodnoceno, jak se jednotlivé kategorie respondentů orientují v předložených narrativech a zda je považují za dezinformace či nikoli.

5.4.1 Vyhodnocení dotazníkového šetření

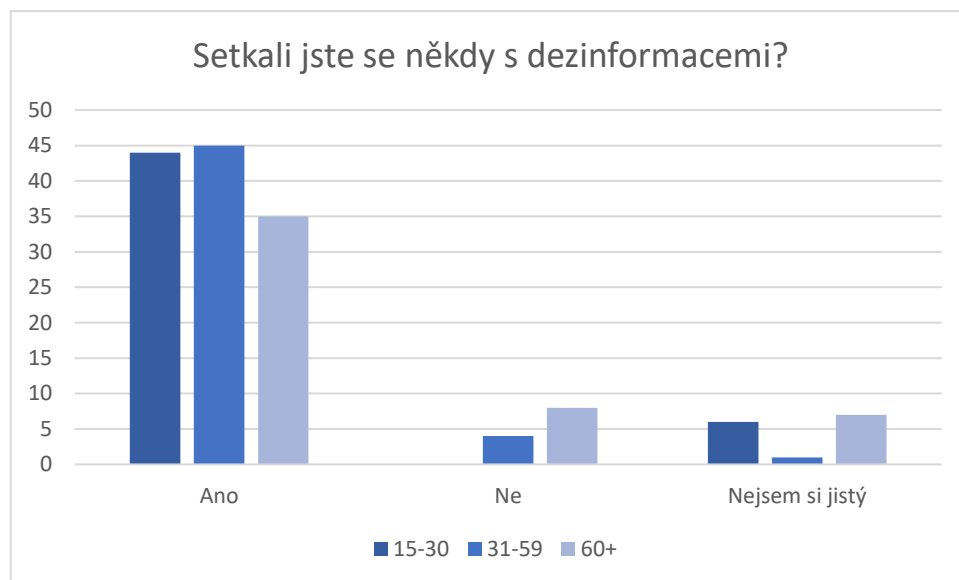
1. Charakteristika respondentů

Průzkumu se účastnilo celkem 150 oslovených respondentů. Z toho počtu bylo 79 žen (53 %) a 71 mužů (47 %). Respondenti byli rozděleni do třech věkových kategorií (15-30 let, 31-59 let a 60+ let). V každé věkové kategorii bylo osloveno 50 respondentů. Vzdělání 26 respondentů bylo základní, 83 respondentů mělo středoškolské (s vyučením, s maturitou/bez maturity, odborné i neodborné)

vzdělání, 12 mělo vyšší odborné vzdělání a 28 respondentů uvedlo vysokoškolské vzdělání.

2. Vnímání dezinformací

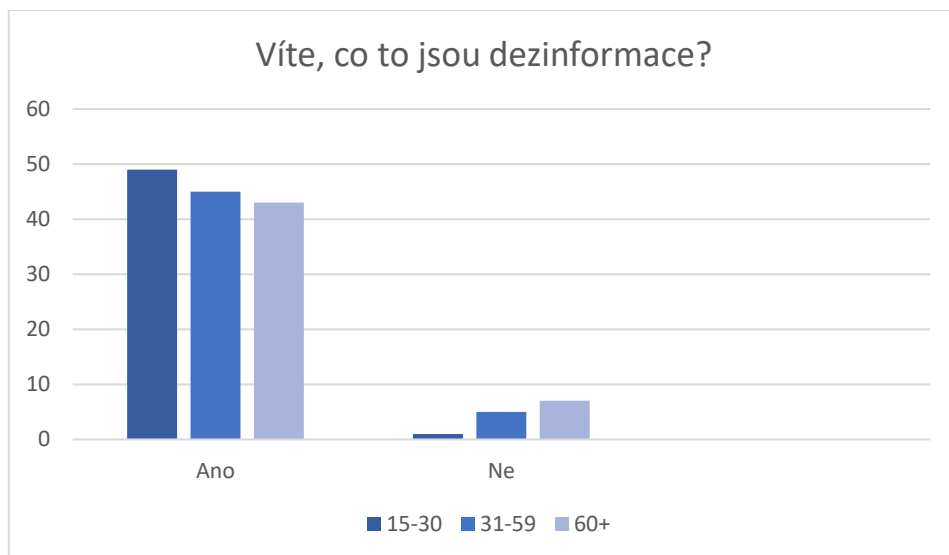
Otázka: Setkali jste se někdy s dezinformacemi?

Zdroj: vlastní šetření

Na otázku, zda se respondenti někdy setkali s dezinformacemi odpovědělo 124 respondentů (83 %), že ano. 14 respondentů (9 %) si nejsou jistí a 12 (8 %) respondentů se s dezinformacemi nesetkalo. Když se data porovnají, tak nejvíce respondentů, kteří se s dezinformacemi nesetkali, byli z věkové kategorie 60+ let, celkem 8. Zbývá 4 respondenti byli z věkové kategorie 31-59 let.

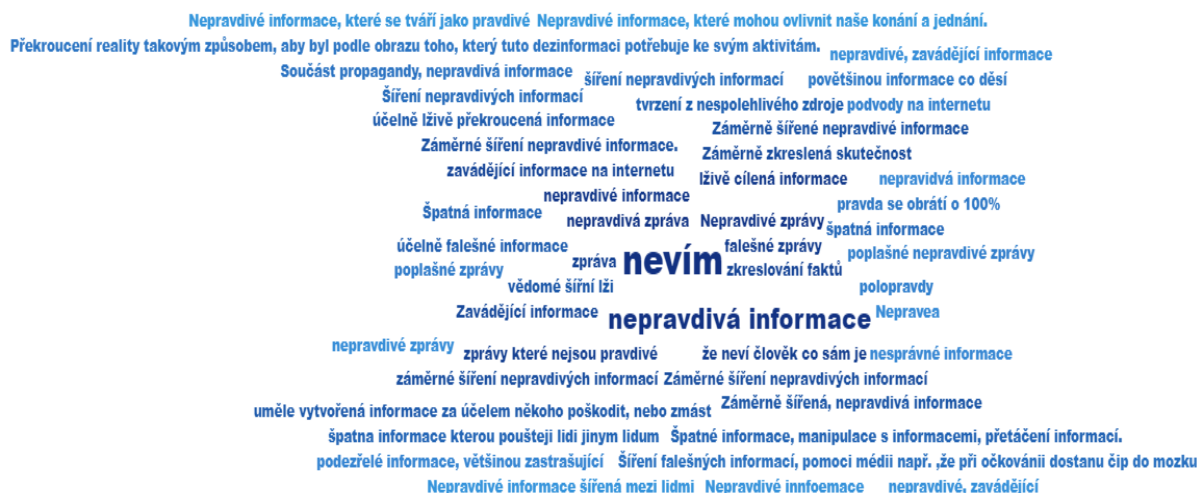
Otázka: Víte, co to jsou dezinformace?

Zdroj: vlastní šetření

Na otázku, zda respondenti ví, co to jsou dezinformace odpovědělo celkem 137 respondentů (91 %), že ano. 13 respondentů (9 %) odpovědělo, že neví, co to jsou dezinformace. Nejvíce respondentů, kteří nevěděli, co to jsou dezinformace, bylo z věkové kategorie 60+ let.

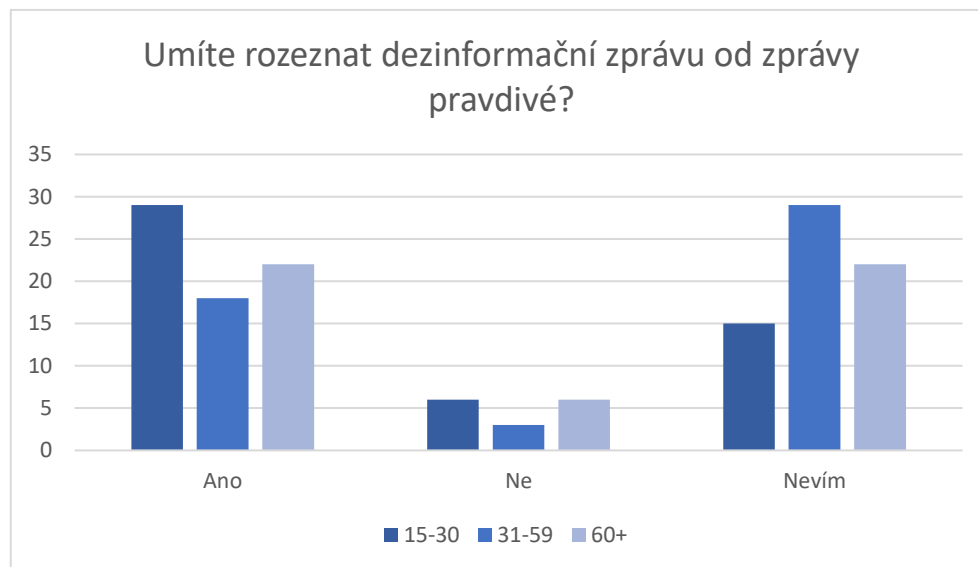
**Otázka: Můžete vlastními slovy popsat, co si pod tímto pojmem představíte
Vy sám/sama?**

Zdroj: vlastní šetření

Nejčastější odpověď byla „nevím,“ kterou uvedlo 11 respondentů (7 %), druhou nejčastější odpověď byla „nepravdivá informace,“ kterou uvedlo 8 respondentů (5 %).

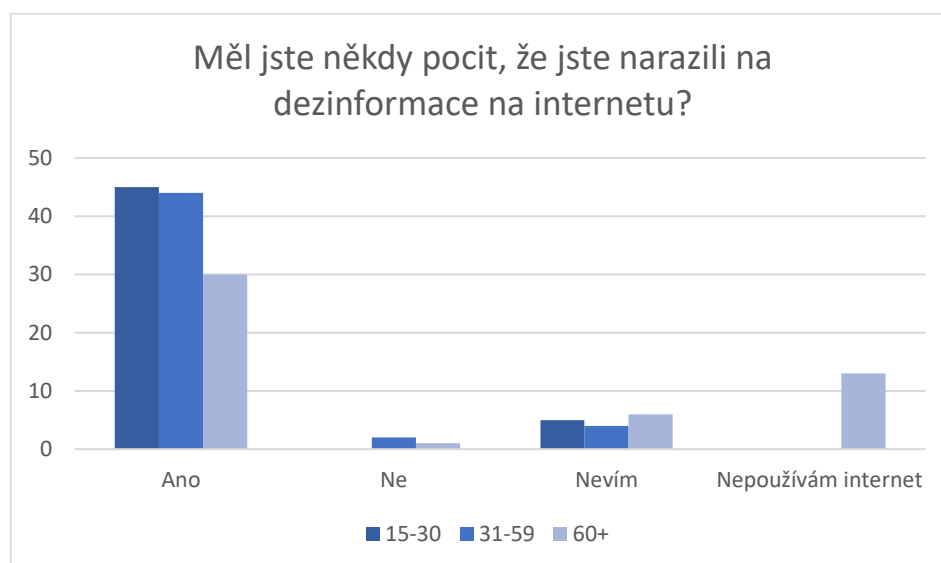
Otázka: Myslíte si, že umíte rozeznat dezinformační zprávu od zprávy pravdivé?

Zdroj: vlastní šetření

Na tuto otázku odpovědělo 69 respondentů (46 %), že „ano“. 66 respondentů (44 %) uvedlo, že „nevím“ a 16 respondentů (10 %) odpovědělo „ne“. Při porovnání věkových kategorií nejčastěji odpovídali „ne“ respondenti ve věkových kategoriích 15-30 let a 60+ let. V obou kategoriích uvedlo „ne“ 6 respondentů.

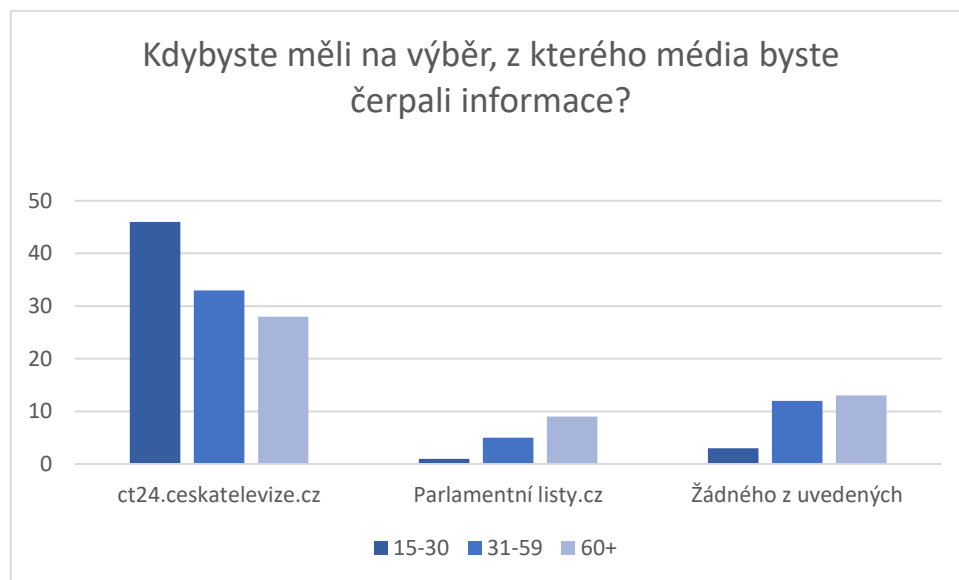
Otázka: Měli jste někdy pocit, že jste narazili na dezinformace nebo falešné zprávy na internetu?

Zdroj: vlastní šetření

Na tuto otázku odpovědělo 120 respondentů (80 %), že „ano“. „Ne“ uvedli pouze 2 respondenti (1 %), „nevím“ odpovědělo 15 respondentů (10 %) a 12 respondentů (8 %) nepoužívá internet, všichni z věkové kategorie nad 60+ let.

Otázka: Kdybyste měli na výběr, z kterého média byste čerpali informace?

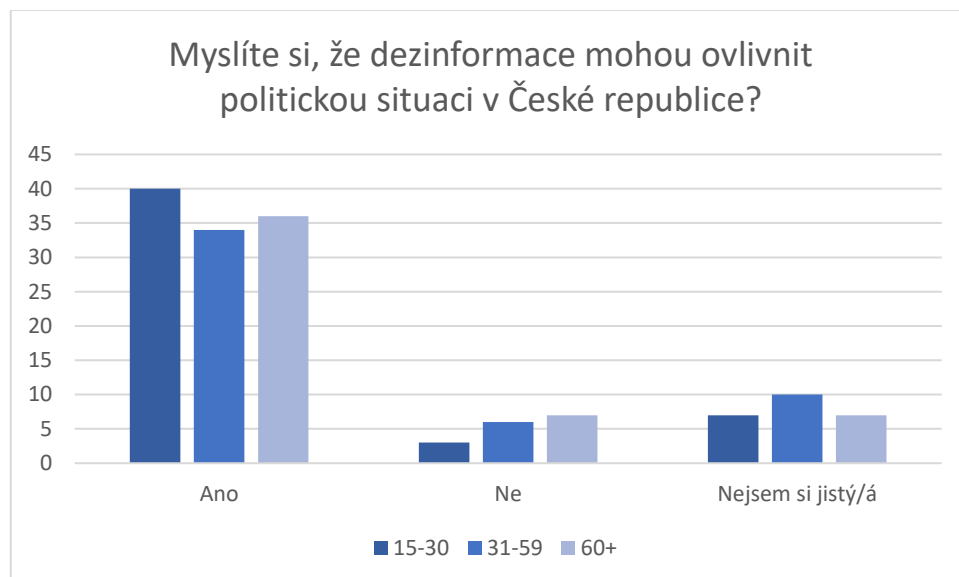
Zdroj: vlastní šetření

Na tuto otázku odpovědělo 107 respondentů (71 %), že by radši dalo přednost České televizi před Parlamentními listy. Parlamentní listy by si vybralo 15 respondentů (10 %). Žádné z nich 28 respondentů (19 %). Při porovnání věkových kategorií nejvíce respondentů hlasovalo pro Parlamentní listy ve věkové kategorii 60+ let.

Otázka: Vypište webové stránky, které nejčastěji využíváte pro získávání informací na internetu.

respondentů (7 %) a za „zcela zanedbatelnou“ hrozbu označilo dezinformace 4 respondenti (3 %). Všechny zmíněné věkové kategorie odpovídaly obdobně, tudíž není potřeba jejich porovnání.

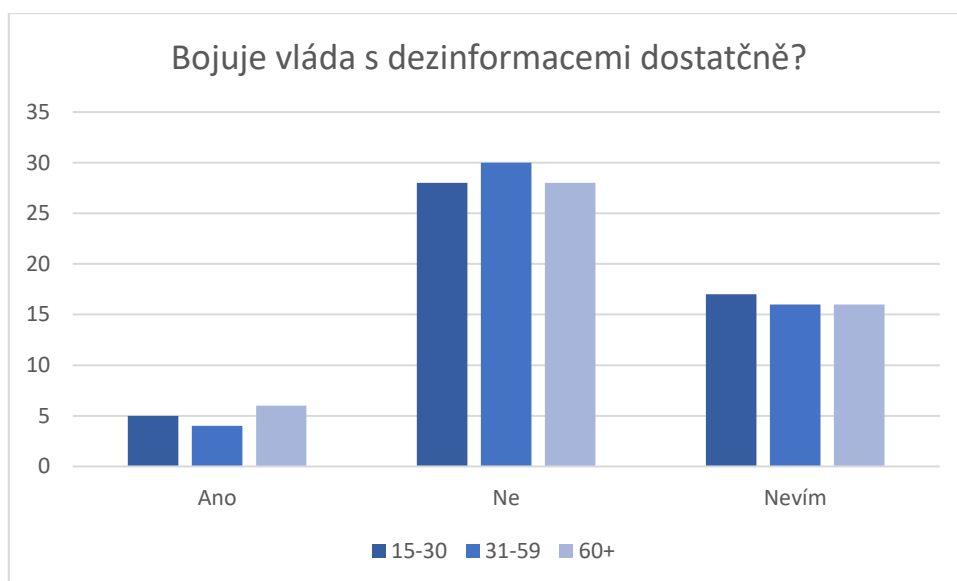
Otázka: Myslíte si, že dezinformace mohou ovlivnit politickou situaci v České republice?

Zdroj: vlastní šetření

Celkem 110 respondentů (73 %) odpovědělo, že „ano“. 16 respondentů (11 %) si myslí, že „ne“ a 24 respondentů (16 %) zvolilo odpověď „nejsem si jistý/á.“ Při porovnání věkových kategorií nejčastěji odpovídali „ne“ lidé, ve věku nad 60+ let.

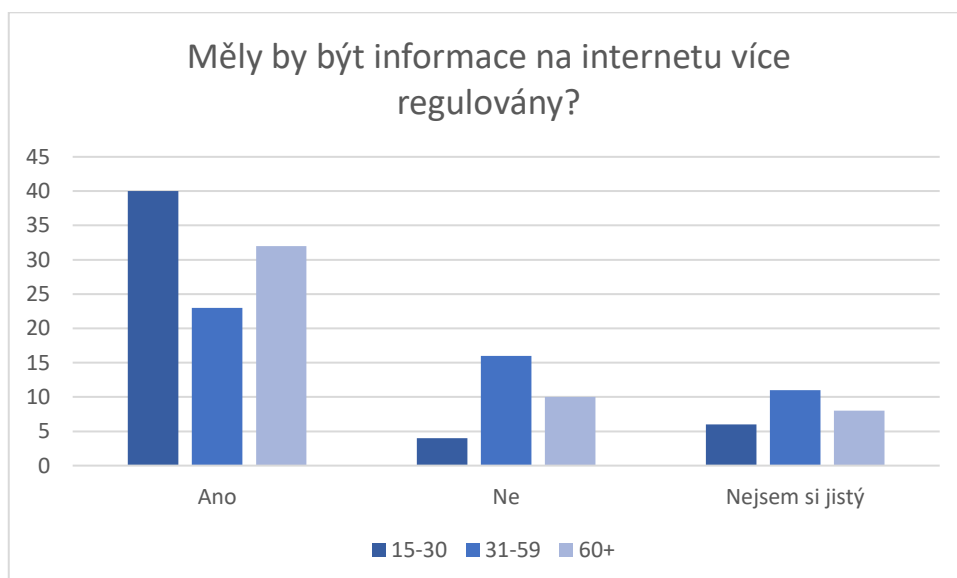
Otázka: Bojuje vláda s dezinformacemi dostatečně?

Zdroj: vlastní šetření

Na tuto otázku odpovědělo 86 respondentů (57 %), že „ne. 49 respondentů (33 %) odpovědělo, že „nevím“ a 15 respondentů (10 %) si myslí, že „ano.“

Otázka: Měly by být informace na internetu více regulovány?

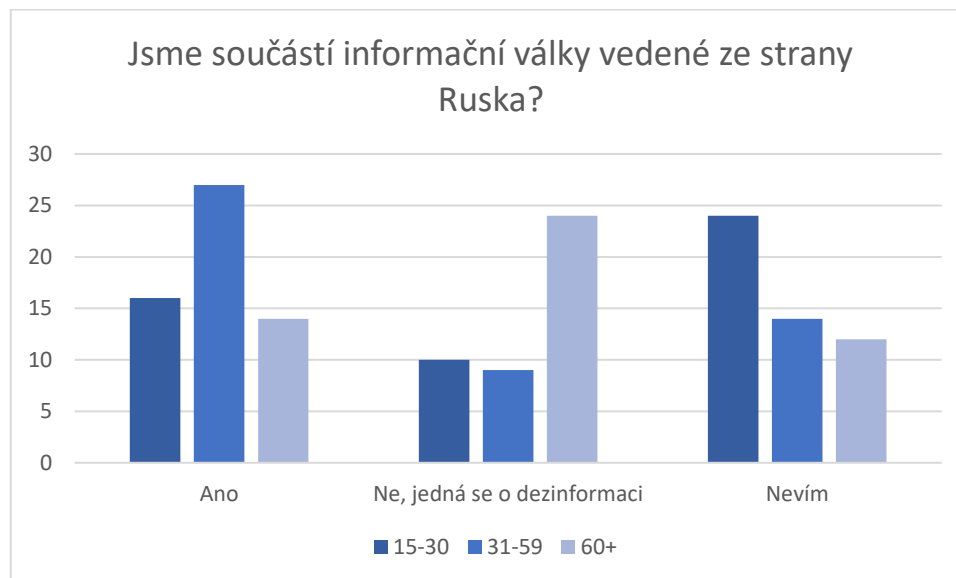

Zdroj: vlastní šetření

Na tuto otázku odpovědělo celkem 95 respondentů (63 %), že „ano.“ 30 respondentů (20 %) odpovědělo, že „ne“ a 25 respondentů (17 %) odpovědělo „nejsem si jistý/á.“ Při porovnání věkových kategorií nejčastěji odpovídali „ano“

respondenti ve věkové skupině 15-30 let. „Ne“ odpovídali nejčastěji respondenti ve věkové kategorii 31-59 let.

Otázka: Jsme součástí informační války vedené ze strany Ruska?

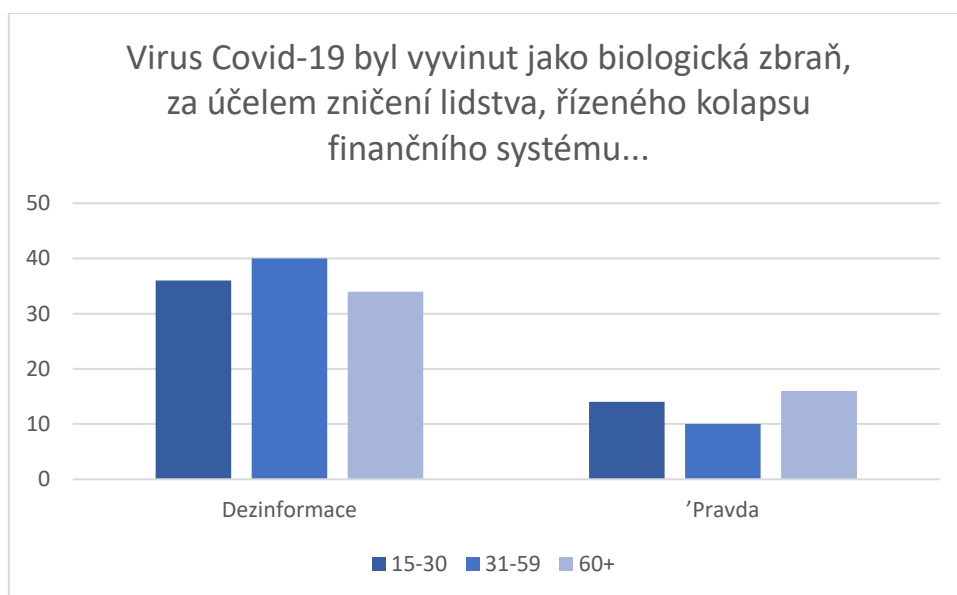
Zdroj: vlastní šetření

„Ano“ odpovědělo 57 respondentů (38 %). Odpověď „ne, jedná se o dezinformaci“ označilo 43 respondentů (29 %). „Nevím“ odpovědělo 50 respondentů (33 %). Na této otázce je vidět největší rozdíl v tom, jak jednotlivé věkové kategorie odpovídaly. Lidé ve věkové skupině 31-59 let si nejčastěji myslí, že jsme součástí informační války vedené ze strany Ruska (27 hlasů). Na druhou stranu, lidé nad 60+ let nejčastěji označili odpověď, že se jedná o dezinformaci (24 hlasů). Nevím odpovědělo nejvíce osob ve věkové kategorii 15-30 let (24 hlasů).

3. Reakce na dezinformace

Zde je prezentováno vnímání sedmi dezinformačních narativů. Respondenti měli za úkol odpovědět, zda se jedná o dezinformaci či nikoliv. Odpověď „Dezinformace“ vypovídá o tom, že se podle jejich názoru jedná o dezinformaci.

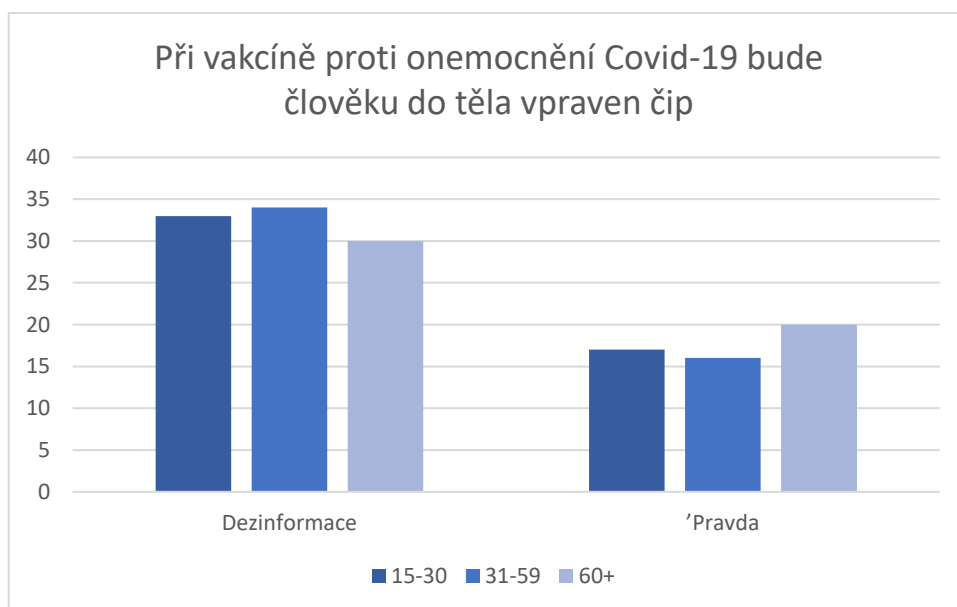
Dezinformace č. 1 - Virus Covid-19 byl vyvinut jako biologická zbraň, byl vytvořen za účelem zničení lidstva, řízeného kolapsu finančního systému a nastolení světové nadvlády.

Zdroj: vlastní šetření

„Dezinformace“ odpovědělo 110 respondentů (73 %). „Pravda“ odpovědělo 40 respondentů (27 %). Při porovnání věkových kategorií nejčastěji odpověděli „Dezinformace“ respondenti ve věkové kategorii 31-59 let – 40 hlasů (80 %). „Pravda“ označilo nejvíce lidí ve věkové kategorii 60+ let – 16 hlasů (32 %).

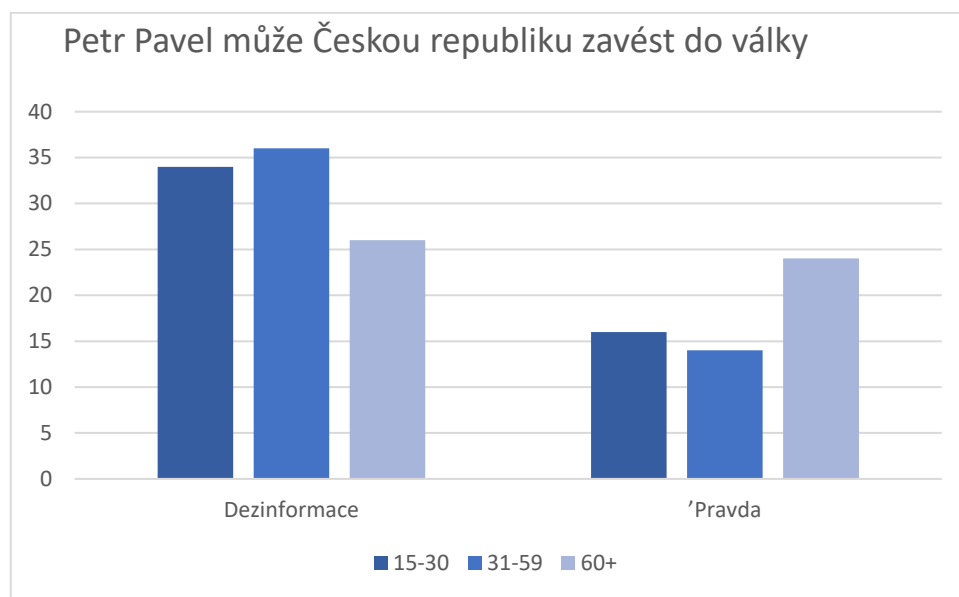
Dezinformace č. 2 - Při vakcíně proti onemocnění Covid-19 bude člověku do těla vpraven sledovací čip

Zdroj: vlastní šetření

„Dezinformace“ odpovědělo 97 respondentů (65 %). „Pravda“ odpovědělo 53 respondentů (35 %). Při porovnání věkových kategorií nejčastěji odpověděli „Dezinformace“ respondenti ve věkové kategorii 31-59 let – 34 hlasů (68 %). „Pravda“ označilo nejvíce lidí ve věkové kategorii 60+ let – 20 hlasů (40 %).

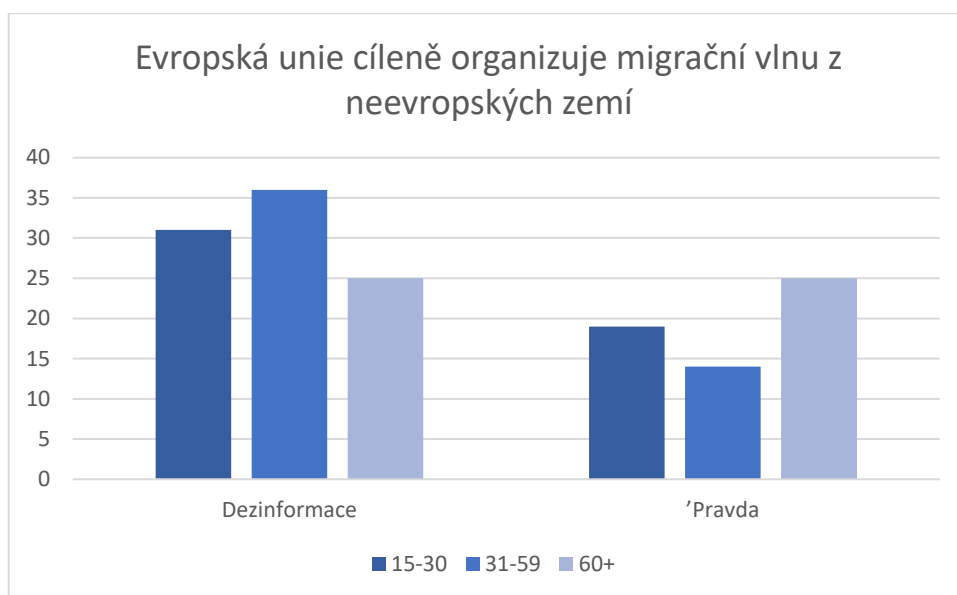
Dezinformace č. 3 - **Petr Pavel může Českou republiku zavést do války.**

Zdroj: vlastní šetření

„Dezinformace“ odpovědělo 96 respondentů (64 %). „Pravda“ odpovědělo 54 respondentů (36 %). Při porovnání věkových kategorií nejčastěji odpověděli „Dezinformace“ respondenti ve věkové kategorii 31-59 let – 36 hlasů (72 %). „Pravda“ označilo nejvíce lidí ve věkové kategorii 60+ let – 24 hlasů (48 %).

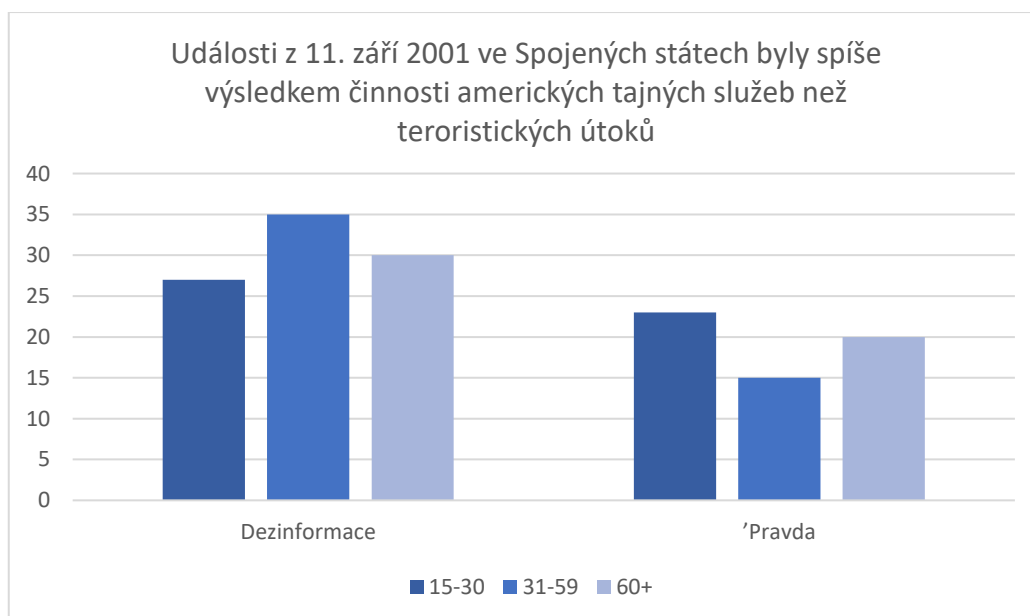
Dezinformace č. 4 - **Evropská unie cíleně organizuje migrační vlnu z neevropských zemí.**

Zdroj: vlastní šetření

„Dezinformace“ odpovědělo 92 respondentů (62 %). „Pravda“ odpovědělo 58 respondentů (38 %). Při porovnání věkových kategorií nejčastěji odpověděli „Dezinformace“ respondenti ve věkové kategorii 31-59 let – 36 hlasů (72 %). „Pravda“ označilo nejvíce lidí ve věkové kategorii 60+ let – 25 hlasů (50 %).

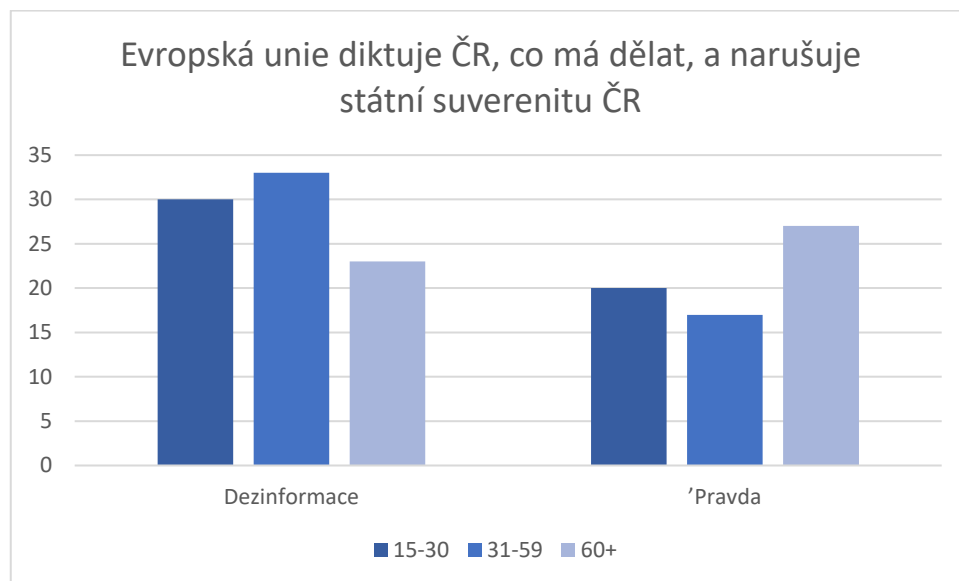
Dezinformace č. 5 - Události z 11. září 2001 ve Spojených státech byly spíše výsledkem činnosti amerických tajných služeb než teroristických útoků.

Zdroj: vlastní šetření

„Dezinformace“ odpovědělo 92 respondentů (62 %). „Pravda“ odpovědělo 58 respondentů (38 %). Při porovnání věkových kategorií nejčastěji odpověděli „Dezinformace“ respondenti ve věkové kategorii 31-59 let – 35 hlasů (70 %). „Pravda“ označilo nejvíce lidí ve věkové kategorii 15-30 let – 23 hlasů (46 %).

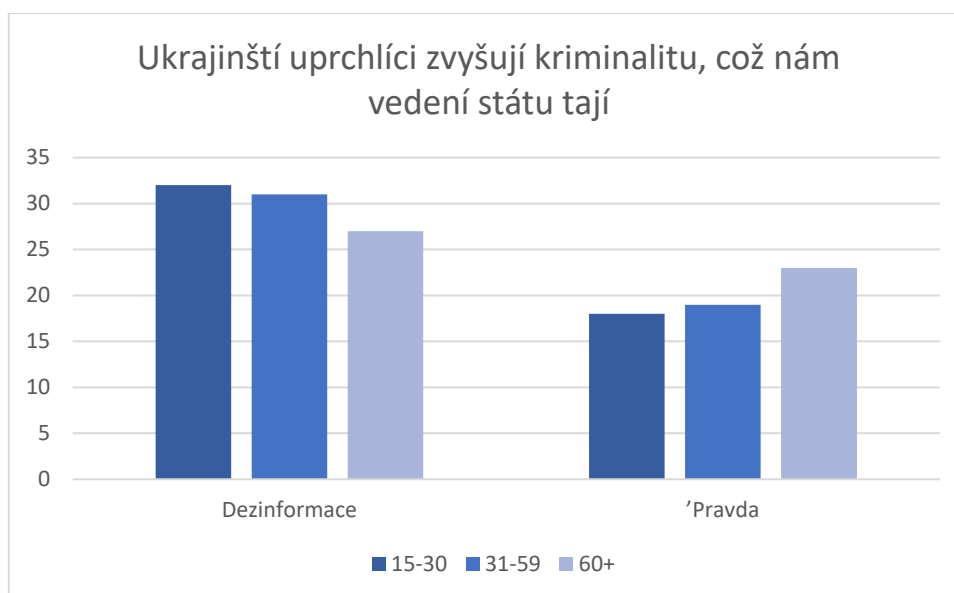
Dezinformace č. 6 - **Evropská unie diktuje ČR, co má dělat, a narušuje státní suverenitu ČR**

Zdroj: vlastní šetření

„Dezinformace“ odpovědělo 86 respondentů (57 %). „Pravda“ odpovědělo 64 respondentů (43 %). Při porovnání věkových kategorií nejčastěji odpověděli „Dezinformace“ respondenti ve věkové kategorii 31-59 let – 33 hlasů (66 %). „Pravda“ označilo nejvíce lidí ve věkové kategorii 60+ let – 27 hlasů (54 %).

Dezinformace č. 7 - **Ukrajínští uprchlíci zvyšují kriminalitu, což nám vedení státu tají**

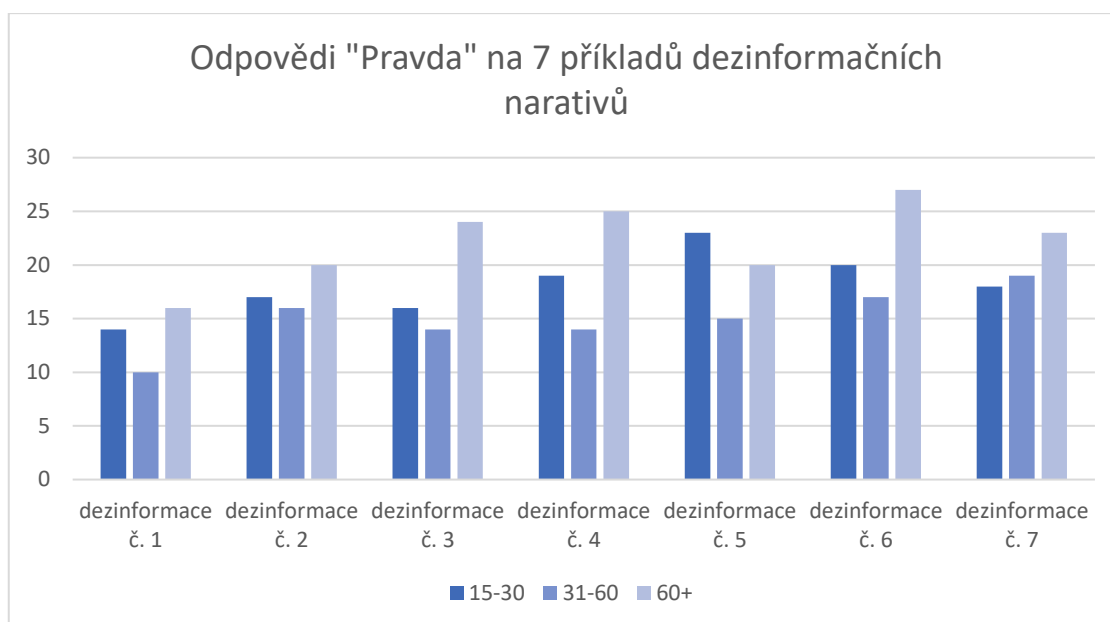
Zdroj: vlastní šetření

„Dezinformace“ odpovědělo 90 respondentů (60 %). „Pravda“ odpovědělo 60 respondentů (40 %). Při porovnání věkových kategorií nejčastěji odpověděli „Dezinformace“ respondenti ve věkové kategorii 15-30 let – 32 hlasů (64 %). „Pravda“ označilo nejvíce lidí ve věkové kategorii 60+ let – 23 hlasů (46 %).

5.4.2 Vyhodnocení výzkumných předpokladů

Tato podkapitola se zabývá vyhodnocením výzkumných předpokladů na základě interpretace a komparace dat získaných dotazníkovým šetřením. Přestože se vzhledem ke způsobu šetření a rozsahu výzkumného souboru v podmínkách diplomové práce nemůže jednat o reprezentativní výzkum zobecnitelný na celou českou populaci, lze výsledky považovat minimálně za indikativní.

Výzkumný předpoklad č. 1: **Senioři (lidé nad 60 let) jsou náchylnější k vnímání dezinformací.**

Zdroj: vlastní šetření

Tento výzkumný předpoklad byl vyhodnocen na základě odpovědí na 7 dezinformačních narativů, které byly prezentovány v třetí části nazvané "reakce na dezinformace". Při srovnání odpovědí "Pravda" u všech 7 příkladů dezinformací lze pozorovat, že věková skupina nad 60 let, s výjimkou dezinformace č. 5, nejčastěji odpovídala, že se nejedná o dezinformaci. Z toho plyne, že výzkumný předpoklad č. 1 lze považovat za potvrzený.

Výzkumný předpoklad č. 2: **Češi považují dezinformace za hrozbu pro Českou republiku.**

Tento výzkumný předpoklad je vyhodnocen na základě odpovědí na 3 otázky z dotazníkového šetření.

- 1. Jak moc považujete dezinformace za hrozbu pro bezpečnost České republiky?** Většina respondentů uvedlo, že dezinformace považují za významnou (40 %) a střední (37 %) hrozbu pro Českou republiku.
- 2. Jsme součástí informační války vedené ze strany Ruska?** Ano odpovědělo 38 % respondentů, „ne“ odpovědělo 29 % respondentů a „nevím“ odpovědělo 33 % respondentů.

3. **Myslíte si, že dezinformace mohou ovlivnit politickou situaci v České republice?** 110 respondentů odpovědělo „ano“ (73 %), „ne“ odpovědělo 16 respondentů (11 %) a „nejsem si jistý“ odpovědělo 24 respondentů (16 %).

Z toho vyplývá, že respondenti považují dezinformace za významnou hrozbu. Nicméně mnoho lidí nezná původce těchto dezinformací, zejména respondenti ve věkové skupině nad 60 let si myslí, že nejsme součástí informační války vedené ze strany Ruska. Avšak většina respondentů je přesvědčena, že dezinformace mohou ovlivnit politickou situaci v České republice. Proto lze konstatovat, že výzkumný předpoklad č. 2 lze považovat za potvrzený.

5.5 Návrhy směřující ke zvýšení odolnosti české společnosti vůči dezinformacím

Jak bylo již zmíněno, česká společnost je velmi zahlcená dezinformacemi a polopravdami, které se nebojí použít ani nejvyšší političtí činitelé. Klíčové je, jakým způsobem tyto informace přijímáme a jak je vyhodnocujeme. Cenzura webových stránek není optimálním řešením, neboť často se jejich obsah přesune na jinou platformu. Je nezbytné se zaměřit na vytvoření a implementaci vzdělávacích programů zaměřených na mediální gramotnost a kritické myšlení. Tyto programy by měly být přizpůsobeny potřebám české populace a zahrnovat kurzy, workshopy a školení pro různé věkové skupiny, s důrazem na seniory. Očekávaná školní reforma, která by mohla napomoci v posílení mediální gramotnosti, stále není dokončená, přestože o ní politici diskutují již několik let. Sami politici boji s dezinformacemi příliš nepomáhají, proto je vhodné hledat inspiraci za hranicemi České republiky a zaměřit se na země, které s dezinformacemi úspěšně bojují. Takovou zemí je i Finsko, které se umístilo na prvním místě v žebříčku zemí s největší mediální gramotností.

Pokud jde o boj proti dezinformacím, Finsko má výhodu ve vysoké úrovni institucionální a mediální důvěry, stejně jako výuce mediální gramotnosti, která je klíčová pro rozvoj kritického myšlení. V tomto boji se angažuje řada aktérů, včetně finských obranných sil, ministerstev a univerzit. Podobně jako v České republice, i ve Finsku neexistují zákony, které by se výslovně věnovaly potírání šíření

dezinformací. Namísto toho, aby se snažilo zakázat ruské webové stránky, což by mohlo paradoxně posílit argumenty o cenzuře a propagandě, Finsko se zaměřuje na kvalitní vzdělávací systém. Finská vláda zahrnuje mediální a informační gramotnost jako klíčovou složku svého vzdělávacího systému. Cílem je naučit děti odhalovat nepravdivé informace, které se šíří na sociálních sítích, a připravit je tak na komplexní svět informací již od mládí. Jako příklad může posloužit ruský dezinformační web Sputnik, který ve Finsku ukončil svou činnost, jelikož ho zkrátka nikdo nečetl. Na rozdíl od České republiky mají Finové vysokou důvěru ve společnost a její instituce. Důvěřují politikům, stejně jako institucím jako je policie nebo armáda.¹²⁰

Je nezbytné si uvědomit, že dezinformace jen tak nezmizí. Byly, jsou a budou součástí informačního prostředí. I nejlepší systém nedokáže úplně zamezit šíření dezinformací. Klíčem je, aby lidé měli dostatečné mediální vzdělání, které jim umožní rozpoznat dezinformace a falešné zprávy, stejně jako odlišit seriózní média od alternativních. Jedná se o dlouhou cestu, která by se měla začít realizovat už u dětí. Dosahování mediální gramotnosti u obyvatelstva vyžaduje dlouhodobé a systematické úsilí. Na závěr této podkapitoly bych dodal i jednu pozitivní věc. Dříve se na českých školách mediální výchova příliš neobjevovala, nyní na mnoha školách tato výuka již probíhá, žáci se zde setkají s termínem dezinformace a naučí se je rozpoznávat. Současně v posledních letech proběhly změny rámcového vzdělávacího programu na základních školách a vyučuje se tzv. "nová informatika", která zahrnuje například výuku bezpečnosti na internetu. Je to dobrý krok, ale vše záleží pouze na jedincích a učitelích, jak k tomuto kroku přistoupí a jednou se třeba budeme moci v mediální gramotnosti rovnat zemím, jako je Finsko, které představuje inspirativní model, jak postupovat v tomto směru.

¹²⁰ BOHÁČ, Jan. FINSKO JE NEJÚSPĚŠNĚJŠÍM STÁTEM V BOJI PROTI DEZINFORMACÍM. SEVERSKÉ ZEMI V TOM POMÁHÁ TAMNÍ VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM. Online. [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: <https://www.euro.cz/clanky/finsko-je-nejuspesnejsim-statem-v-boji-proti-dezinformacim-severske-zemi-v-tom-pomaha-tamni-vzdelavaci-system/>

Závěr

Hlavním cílem této práce bylo zjistit, jaký vliv mají dezinformace na bezpečnost České republiky a objasnit, zda existují významné rozdíly ve vnímání dezinformací různými věkovými skupinami populace. Jednotlivé kapitoly byly systematicky strukturovány tak, aby postupně vedly k úspěšnému splnění první části cíle této diplomové práce, kterým bylo zjistit, jaký vliv mají dezinformace na bezpečnost České republiky. Zpočátku bylo potřeba definovat pojem dezinformace a identifikovat hlavní platformy pro jejich šíření. V další části byl odhalen způsob, kterým do České republiky pronikají dezinformace, lze konstatovat, že se jedná především o formu hybridního působení ze strany Ruska a Čínské lidové republiky. Poté byly rozebrány subjekty, které se v České republice věnují problematice dezinformací a snaží se jim čelit. Vliv dezinformací na bezpečnost České republiky byl objasněn v kapitole „dopady dezinformací na společnost“, ve které bylo zjištěno, že dezinformace provázely významné události, které se v posledních letech objevily v informačním prostředí České republiky. Jde především o migrační krizi, pandemii Covid-19, válku na Ukrajině nebo prezidentské volby. V každém z těchto případů sehrály dezinformace klíčovou roli a měly významný dopad na bezpečnost České republiky, jako je například nárůst extremismu spojený s migrační krizí, ohrožení veřejného zdraví během pandemie Covid-19 či podkopávání demokratických základů České republiky v souvislosti s ovlivněním prezidentských voleb. Odhalením těchto hrozeb, které ovlivnily naši bezpečnost, byla splněna první část stanoveného cíle.

Praktická část diplomové práce se pomocí dotazníkového šetření zabývala pohledem 150 respondentů na dezinformace a rozdíly ve vnímání dezinformací mezi třemi věkovými skupinami, které byly mezi sebou komparovány. Dotazníkové šetření obsahovalo 30 otázek, jež se týkaly problematiky dezinformací a korespondovaly s obsahem práce. Získaná data z dotazníkového šetření sloužila k vypracování praktické části a k hledání odpovědí na dva výzkumné předpoklady, jejichž platnost se potvrdila. Z výsledků výzkumného šetření a jejich interpretace lze dovodit, že existují významné rozdíly ve vnímání dezinformací různými věkovými skupinami populace. Respondenti měli v poslední části výzkumného

šetření označit u sedmi nejčastějších dezinformačních narativů, zda se podle jejich názoru jedná o dezinformaci. Senioři (respondenti ve věkové kategorii 60+ let) u příkladů dezinformací nejčastěji odpovídali, že se nejedná o dezinformaci, konkrétně se jednalo o šest ze sedmi příkladů. Tudíž byl potvrzen výzkumný předpoklad, že senioři jsou náchylnější k důvěřování dezinformacím, a tím pádem lze konstatovat, že existují významné rozdíly ve vnímání dezinformací různými věkovými skupinami populace.

V závěru diplomové práce lze konstatovat, že stanovený cíl byl naplněn. Podařilo se prozkoumat vliv dezinformací na bezpečnost České republiky a objasnit rozdíly ve vnímání dezinformací mezi různými věkovými skupinami populace.

Seznam použité literatury

Monografie

- 1) CÍLEK, Václav. Umění války. Praha: Dokořán, 2023. ISBN 978-80-7675-126-2.
- 2) GREGOR, Miloš a Petra VOJVODOVÁ. *Nejlepší kniha o fake news, dezinformacích a manipulacích!!!*. Brno: CPress, 2018. ISBN 9788026418054.
- 3) KURFÜRST, Jaroslav a Jan PAĎOUREK. *Za zrcadlem: hybridní válka jako staronový fenomén mezinárodních vztahů*. Praha: Academia, 2021. ISBN 978-80-200-3237-9.
- 4) NUTIL, Petr. *Média, lži a příliš rychlý mozek: průvodce postpravdivým světem*. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-271-0716-2.
- 5) RID, Thomas. *The Secret History Of Disinformation And Political Warfare*. Farrar, 2020. ISBN 9781788160742.
- 6) ŘEHKA, Karel. *Informační válka*. Praha: Academia, 2017. XXI. ISBN 978-80-200-2770-2.
- 7) TÁBORSKÝ, Jiří. *V síti (dez)informací: proč věříme alternativním faktům*. Praha: Grada Publishing, 2020. ISBN 978-80-271-2014-7.

Zákonná úprava

- 1) Zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky.

Elektronické zdroje

- 1) *Analýza připravenosti České republiky čelit závažné dezinformační vlně* [online]. Praha, 2022 [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/analyza-pripravenosti-ceske-republiky-celit-zavazne-dezinformacni-vlne.aspx>
- 2) *Analýza připravenosti České republiky čelit závažné dezinformační vlně*, [online]. Praha, 2022 [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/analyza-pripravenosti-ceske-republiky-celit-zavazne-dezinformacni-vlne.aspx>

- 3) *Analýza připravenosti České republiky čelit závažné dezinformační vlně* [online]. Praha, 2022 [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/analyza-pripravenosti-ceske-republiky-celit-zavazne-dezinformacni-vlne.aspx>
- 4) AUDIT NÁRODNÍ BEZPEČNOSTI. Ministerstvo vnitra. Online. 2016. [cit. 2023-11-18]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Audit-narodni-bezpecnosti-20161201.pdf>
- 5) *Babiš na summitu prezentoval boj proti dezinformacím, sám je přitom v minulosti využíval* [online]. 2021 [cit. 2023-11-10]. Dostupné z: <https://denikn.cz/minuta/765266/>
- 6) BÁDAL, Marek. Potvrzeno. Čermák půjde za propagaci terorismu do vězení na 5,5 roku. Online. *Novinky.cz*. 2023. [cit. 2023-12-09]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-potvrzeno-cermak-pujde-za-propagaci-terorismu-do-vezeni-40438230>
- 7) *Bezpečnostní strategie České republiky 2023* [online]. [cit. 2023-11-04]. Dostupné z: https://mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/Bezpecnostni_strategie_Ceske_republiky_2023.pdf
- 8) *Bezpečnostní strategie České republiky*. 2015, s. 11. Online. [cit. 2024-01-18]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>
- 9) CARBA, Tomáš. Dezinformace mohou poškozovat zdraví. Online. 2022. [cit. 2023-12-09]. Dostupné z: <https://www.braunoviny.cz/i-dezinformace-mohou-poskozovat-zdravi>
- 10) COLEMAN, Alistair. 'Hundreds dead' because of Covid-19 misinformation. Online. *BBC*. 2020. [cit. 2023-12-09]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-53755067>

- 11) ČERNÁ, Aneta. Na tvorbě sovětských dezinformací se podíleli i Čechoslováci. Tvrdili, že Američané záměrně šíří HIV. *Čt24* [online]. 2019 [cit. 2023-10-25]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3004109-na-tvorbe-sovetskych-dezinformaci-se-podileli-i-cechoslovaci-tvrdili-ze-americane>
- 12) ČTK. Soud potvrdil seniorovi čtyři roky za teroristický útok na vlaky na Mladoboleslavsku. Rozsudek je pravomocný. Online. 2019. [cit. 2023-11-18]. Dostupné z: <https://region.rozhlas.cz/soud-potvrdil-seniorovi-ctyri-roky-za-teroristicky-utok-na-vlaky-na-7896090>
- 13) ČTK. Zeman obhájí inzeráty. Spojení Drahoše s podporou imigrantů je logické, tvrdí. Online. 2018. [cit. 2023-11-18]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/volby-2018-zeman-obhajuje-inzeraty-spojени-drahoše-s-imigrantu-je-logické-rekl-20180119.html
- 14) ČTK. Peterková dostala za šíření poplašné zprávy dvouletou podmínku. Online. Seznamzprávy. [cit. 2023-11-16]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-peterkova-dostala-za-sireni-poplasne-zpravy-dvouletou-podminku-226665>
- 15) Definice dezinformací a propagandy. *Mvcr.cz* [online]. [cit. 2023-09-04]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/definice-dezinformaci-a-propagandy.aspx>
- 16) DENČEVOVÁ, Ivana. Využívalo komunistické Československo fake news? Naši dezinformátoři patřili mezi světovou špičku, tvrdí historici. *Český rozhlas* [online]. 2022 [cit. 2023-10-22]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/vyuzivalo-komunisticke-ceskoslovensko-fake-news-nasi-dezinformatori-patrili-mezi-7934953>
- 17) Dezinformace. Online. *Ceskovdatech.cz*. 2022. [online]. [cit. 2023-11-24]. Dostupné z: <https://www.ceskovdatech.cz/clanek/176-dezinformace/>
- 18) *EU action plan against disinformation* [online]. March 2020 [cit. 2023-09-04]. Dostupné z: https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/ap20_04/ap_disinformation_en.pdf

- 19) FENDRYCH, Martin. Pojar nedokáže definovat dezinformace. Stát se jim nebrání, neumí to, možná nechce. *Aktuálně.cz* [online]. [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://nazory.aktualne.cz/komentare/pojar-nedokaze-definovat-dezinformace-stat-se-jim-nebrani/r~954e3332ddd011eda25a0cc47ab5f122/>
- 20) FENDRYCH, Martin. Pojar nedokáže definovat dezinformace. Stát se jim nebrání, neumí to, možná nechce. *Aktuálně.cz* [online]. [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://nazory.aktualne.cz/komentare/pojar-nedokaze-definovat-dezinformace-stat-se-jim-nebrani/r~954e3332ddd011eda25a0cc47ab5f122/>
- 21) FILIPEC, Ondřej. Towards a Disinformation Resilient Society? The Experience of the Czech Republic. Online. *Cosmopolitan Civil Societies: an Interdisciplinary Journal*. 2019, article 11, s. 6. [cit. 2023-11-17]. Dostupné z: <https://doi.org/https://doi.org/10.5130/ccs.v11.i1.6065>.
- 22) FIŠER, Miloslav. Zákon o dezinformacích zkoumají experti [online]. 2023 [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-zakon-o-dezinformacich-zkoumaji-experti-40426425>
- 23) Fungování českých dezinformačních a manipulativních webů. *Europeanvalues.cz* [online]. 2016 [cit. 2023-11-04]. Dostupné z: <https://europeanvalues.cz/cs/fungovani-ceskych-dezinformacnich-a-manipulativnich-webu/>
- 24) GONGALA, Petr. Co je to Demagog.cz? [online]. [cit. 2023-11-05]. Dostupné z: <https://demagog.cz/stranka/o-nas>
- 25) GURYČOVÁ, Kristýna. Fake news o koronaviru sílí, matoucí zprávy od vlády narušují důvěru lidí, říká Vrabel. Nově radí Prymulovi. Online. *Irozhlas.cz*. 2020. [cit. 2023-12-08]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/koronavirus-cesko-dezinformace-fake-news-vrabel-ministerstvo-zdravotnictvi_2010220637_kno
- 26) HEJL HROMKOVÁ, Dominika. Radikální Romové se proti Ukrajincům spojí klidně i s neonacisty, říká aktivista. Online. 2023. [cit. 2024-01-18]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/radikalni-romove/r~730b23ec0aa911ee8d680cc47ab5f122/>

- 27) CHALOUPSKÁ, Markéta. Proruští aktivisté šířící dezinformace jsou jednou z nejzávažnějších hrozeb, píše BIS ve výroční zprávě. *IRozhlas.cz* [online]. 2019 [cit. 2023-09-27]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/bis-vyrocní-zprava-2018-rusko-cina-dezinformace_1911261004_zit
- 28) JOUROVÁ, Věra. *Tiskové prohlášení místopředsedkyně Jourové k jednání s Kodexem chování signatářů dezinformací* [online]. 2023, 26. září 2023 [cit. 2023-09-30]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_23_4645
- 29) Kdo je kdo - orgány odpovědné v ČR za vnitřní bezpečnost. Online. *Mvcr.cz*. [cit. 2023-12-24]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kdo-je-kdo-organy-odpovedne-v-cr-za-vnitri-bezpecnosti.aspx>.
- 30) KOHOUTOVÁ, Martina. Pozor na hoax!. *Policie ČR* [online]. [cit. 2023-09-24]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pozor-na-hoax-654321.aspx>
- 31) KOLOUCH, Jan. *CyberCrime* [online]. Praha: CZ.NIC, 2016 [cit. 2023-09-24], s. 240. ISBN 978-80-88168-18-8. Dostupné z: <https://knihy.nic.cz/files/edice/cybercrime.pdf>
- 32) KOPECKÝ, Kamil. Co je to vlastně ten hoax, dezinformace, misinformace nebo třeba fake news? Online. *E-bezpečí*. [cit. 2023-12-24]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/clanky-komentare/2864-co-je-to-vlastne-ten-hoax-dezinformace-misinformace-nebo-treba-fake-news-cim-se-tyto-termíny-líší-a-co-mají-společného>
- 33) KOPECKÝ, Kamil. Komentář: Volby prezidenta byly opět doprovázeny dezinformacemi. Klíčovým motivem byl strach z války. Online. 2023. [cit. 2024-01-23]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/clanky-komentare/3094-komentar-volby-prezidenta-byly-opet-doprovazeny-dezinformacemi-klicovym-motivem-byl-strach-z-valky>
- 34) KOUTNÍK, Ondřej. *Premiér zesílí boj s dezinformacemi. Povolal experta z Brna* [online]. 2023 [cit. 2023-11-12]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-premier-zesili-boj-s-dezinformacemi-povolal-experta-z-brna-238169>

- 35) KRUPKA, Jaroslav. I letos se na internetu lhalo ve velkém. Dezinformátoři nezůstali jen u Ukrajiny. Online. 2022. [cit. 2024-01-15]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/top-deset-fake-news-dezinformace-ukrajina-vakciny-energie.html
- 36) KRUPKA, Jaroslav. Vakcíny zabily víc lidí než covid, šíří Hamplová. Text vychází z falešných údajů. *Novinky.cz* [online]. 2023 [cit. 2023-12-09]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/covid-dezinformace-jana-hamplova-vladimir-cizek-socialni-site.html
- 37) KRYŠTOFOVÁ, Vendula. *Právně definovat dezinformaci je nemožné. Platí ,když ji vidím, tak ji poznám‘, říká redaktor Koubský* [online]. 2023 [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/dezinformace-novy-zakon-koubsky_2303242250_krp
- 38) KUNDRA, Ondřej. *PUTINŮV HLAS V ČESKU, Kdo u nás šíří propagandu Kremlu* [online]. 2015, 28. 2. 2015 [cit. 2023-10-22]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/z-noveho-cisla/putinuv-hlas-v-cesku>
- 39) MÁLEK, Albert. „Rybář, který za nic nemůže,“ říkají blízcí muže, jenž zbil v Plasích Ukrajinky. Online. *Seznamzpravy*. 2023. [cit. 2024-01-18]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-rybar-ktery-za-nic-nemuze-rikaji-blizci-muze-jenz-zbil-v-plasich-ukrajinky-235996>
- 40) Mediahub. *Dezinformátoři.cz: Nejvlivnější český dezinformační web jsou Parlamentní listy* [online]. [cit. 2023-10-21]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/mediahub/dezinformatori-cz-nejvlivnejsi-cesky-dezinformacni-web-jsou-parlamentni-listy.A160728_902581_mediahub_imp
- 41) Migranti znásilnili holčičky v Kostelci, koluje internetem. Je to lež, vzkazuje policie. Online. 2016. [cit. 2023-11-18]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-migranti-znasilnili-holcicky-v-kostelci-koluje-internetem-je-to-lez-vzkazuje-policie-337123>
- 42) Ministerstvo vnitra České republiky. Definice dezinformací a propagandy. *Mvcr.cz* [online]. [cit. 2023-09-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/definice-dezinformaci-a-propagandy.aspx>

- 43) Ministerstvo vnitra. ZPRÁVA O EXTREMISMU NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY V ROCE 2016. Online. [cit. 2024-01-18]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>
- 44) MORTKOWITZ, Ladka. Video šíří dezinformace o tom, že nošení roušky způsobuje hypoxii. Online. *Na pravou míru*. 2020. [cit. 2023-12-09]. Dostupné z: <https://napravoumiru.afp.com/video-siri-dezinformace-o-tom-ze-noseni-rousky-zpusobuje-hypoxii>
- 45) MUNZAR, Tomáš. Dezinformace jako výzva pro demokratický právní stát v České republice. *Advokátní deník* [online]. 2023 [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2023/06/29/dezinformace-jako-vyzva-pro-demokraticky-pravni-stat-v-ceske-republice/#_ftn24
- 46) Mvcr.cz: Dezinformační kampaně – trestně právní úprava [online]. [cit. 2023-11-16]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/dezinformacni-kampane-trestnepravni-uprava-trestnepravniuprava.aspx>
- 47) Národní centrála proti organizovanému zločinu. *Výroční zpráva 2018*. [online]. Dostupné z: www.policie.cz/ncoz
- 48) *Národní strategie pro čelení hybridnímu působení* [online]. [cit. 2023-11-04]. Dostupné z: <https://mocr.army.cz/assets/informacni-servis/zpravodajstvi/narodni-strategie-pro-celeni-hybridnimu-pusobeni.pdf>
- 49) Neovlivní. *ROČNÍ OTISK RUSKÉ STOPY V ČESKÉ REPUBLICE* [online]. 2016 [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: <https://neovlivni.cz/rocní-otisk-ruske-stop-y-v-ceske-republice/>
- 50) *Novým vládním zmocněncem pro oblast médií a dezinformací se stal Michal Klíma* [online]. 2022 [cit. 2023-11-10]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/novym-vladnim-zmocnencem-pro-oblast-medii-a-dezinformaci-se-stal-michal-klima-195260/>
- 51) OVĚŘOVNA: Dostávají Ukrajinci ,de facto jednou tolik‘ co Češi? Na sítích se šíří dezinformace o dávkách. Online. *IRozhlas*. 2024. [cit. 2024-01-16]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/overovna-dostavaji-ukrajinci-defacto-jednou-tolik-co-cesi-na-sitich-se-siri_2401140500_job

- 52) *Panika kolem uprchlíků - internet jako semeniště mýtů a lží* [online]. 2015 [cit. 2023-11-18]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1559480-panika-kolem-uprchliku-internet-jako-semeniste-mytu-a-lzi>
- 53) PASTÍR, Matěj. PŘEHLED DEZINFORMAČNÍCH A PRO-KREMELSKÝCH VYJÁDRĚNÍ O KAUZE VRBETICE Z ÚST ČESKÝCH POSLANCŮ. *BEZPEČNOSTNÍ CENTRUM EVROPSKÉ HODNOTY* [online]. [cit. 2024-01-21]. Dostupné z: https://europeanvalues.cz/wp-content/uploads/2021/10/REPORT_CZ_VRBETICE_POSLANCI.pdf
- 54) Policie ČR. Radikalizaci společnosti v souvislosti s onemocněním covid-19. Online. 2023. [cit. 2023-12-09]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/radikalizaci-spolecnosti-v-souvislosti-s-onemocnenim-covid-19.aspx>
- 55) POSETTI, Julie a Alice MATTHEWS. *A short guide to the history of 'fake news' and disinformation* [online]. International center for journalist, 2018, 1 [cit. 2023-10-22]. Dostupné z: https://www.icfj.org/sites/default/files/2018-07/A%20Short%20Guide%20to%20History%20of%20Fake%20News%20and%20Disinformation_ICFJ%20Final.pdf
- 56) PROKEŠ, Jan. Násilí, slzný plyn i vodní dělo. Protivládní demonstrace se na konci zvrhla. Online. *Pražský deník*. 2020. [cit. 2023-12-09]. Dostupné z: https://prazsky.denik.cz/zpravy_region/praha-staromestske-namesti-demonstrace-fanousci-policie-covid-vlada-babis.html
- 57) RAKUŠAN, Vít. Online. 2022. [cit. 2024-01-18]. Dostupné z: Twitter, https://twitter.com/Vit_Rakusan/status/1496910907930296324?ref_src=twsrc%5Etfw
- 58) ROZSYPAL, Michael. Českou dezinformační jedničkou je Aeronet. Věří mu zejména starší lidé, říká novinář. *Plus.rozhlas.cz* [online]. [cit. 2023-11-04]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/ceskou-dezinformacni-jednickou-je-aeronet-veri-mu-zejmena-starsi-lide-rika-6504360>
- 59) Seniorka z Berounska vypila hrnek dezinfekce. Záchranářům řekla, že se bála nákazy covidem-19. Online. *Irozhlas*. 2020. [cit. 2023-12-09]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/koronavirus-dezinfekce-anti-covid-seniorka_2005131222_zit

- 60) STEM. Studie: Covid-19 a šířitelé konspiračních teorií. Online. STEM.CZ. 2021. [cit. 2023-12-08]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/studie-covid-19-a-siritele-konspiracnich-teorii/>
- 61) SYROVÁTKA, Jonáš. *Parlamentní listy: brána do světa dezinformací* [online]. 2018, 02. 01. 2018 [cit. 2023-10-22]. Dostupné z: <https://blog.aktualne.cz/blogy/jonas-syrovatka.php?itemid=30678>
- 62) ŠTOS, Jakub. Velký dezinformační protiútok. Kampaň o Vrběticích zastínila i covid. Online. [cit. 2024-01-21]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/dezinformacni-protiutok-weby-bleskove-rozjely-kampan-o-kauze-vrbetice-151253>
- 63) TANDOC, Edson; LING, Richard a WE LIM, Zheng. Defining "fake news", a typology of scholarly definitions. Online. *Digital Journalism*. [cit. 2024-02-16]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/21670811.2017.1360143>
- 64) *Tisíce euro za ruskou propagandu. BIS odhalila vlivového agenta* [online]. Bezpečnostně informační služba [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/aktuality/tisice-euro-za-ruskou-propagandu-bis-odhalila-vlivoveho-agenta-2675c9f4.html>
- 65) *USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ze dne 25. února 2022 č. 127* [online]. 2022 [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/urad-vlady/poskytovani-informaci/poskytnute-informace-na-zadost/usneseni-vlady-c--127_1.pdf
- 66) VALÁŠEK, Lukáš a Jan HORÁK. *Babiš zdržuje boj státu proti dezinformacím. Místo jejich řešení zdůrazňuje migraci* [online]. 2021 [cit. 2023-11-10]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/experti-varuji-ze-cesko-je-proti-dezinformacim-bezbranne-bab/r~d1caf58c1b8211ecbc3f0cc47ab5f122/>
- 67) VRABEL, František. Více než 90 procent dezinformačních webů v Česku jedná ve prospěch Ruska, říká analytik Vrabel. *Irozhlas* [online]. [cit. 2023-09-29]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/frantisek-vrabel-dezinformace-web-koronavirus-rusko_2012010712_tzr
- 68) *Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2020* [online]. 2023 [cit. 2023-12-09]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2020-158d1414.html>

- 69) Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2021. Online. 2022.
[cit. 2024-01-22]. Dostupné
z: <https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocní-zpravy/2021-vz-cz-2.pdf>
- 70) Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2022 [online]. 2023
[cit. 2023-11-12]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2022-2cd547c8.html>
- 71) Výroční zpráva Vojenského zpravodajství za rok 2020 [online]. Praha, 2021
[cit. 2023-09-04]. Dostupné z: <https://www.vzcr.cz/uploads/41-Vyrocní-zprava-2020.pdf>
- 72) Výzkum: Dezinformační weby a zpravodajství v ČR. Online. [cit. 2023-11-19].
Dostupné z: <https://www.jsns.cz/projekty/medialni-vzdelavani/bulletin-medialni-vzdelavani/doporucujeme/vyzkum-dezinformacni-weby-a-zpravodajstvi>.
- 73) ZELENKA, Jakub a Lukáš PRCHAL. Rozkrýváme pozadí nové světové války. Jak se Češi ocitli v zajetí Iží. *Aktuálně.cz* [online]. [cit. 2023-10-21]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/valka-dezinformace-fake-news/r~7bfb35b23bb311e7886d002590604f2e/>
- 74) ZIKMUNDOVÁ, Alena. Kauza Vrbětice jako nové téma dezinformátorů. Online. 2021. [cit. 2024-01-21]. Dostupné z: <https://eurozpravy.cz/crosscheck/kauza-vrbetice-jako-nove-tema-dezinformatoru.452bbd69>

Přílohy práce

Příloha č. 1 - dotazníkové šetření

Dezinformace a jejich vliv na bezpečnost ČR

Dobrý den,

věnujte prosím několik minut svého času vyplnění následujícího dotazníku.

Tento dotazník je zcela anonymní a poslouží pouze pro vypracování mé diplomové práce na téma Dezinformace a jejich vliv na bezpečnost ČR.

Děkuji.

1. Jaké je vaše pohlaví?
 - A. Muž
 - B. Žena
2. Kolik je vám let?
 - A. 15-30
 - B. 31-59
 - C. 60+
3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
 - A. Bez vzdělání nebo neúplné základní vzdělání
 - B. Základní
 - C. Střední (s vyučením/bez vyučení, s maturitou/bez maturity, odborné i neodborné)
 - D. Vyšší odborné
 - E. Vysokoškolské
 - F. Bez vzdělání nebo neúplné základní vzdělání
4. V současné době se hodně diskutuje o pojmu dezinformace. Setkal/a jste se někdy s dezinformacemi?
 - A. Ano
 - B. Ne
5. Víte, co to jsou dezinformace?
 - A. Ano
 - B. Ne
6. Můžete vlastními slovy popsat, co si pod tímto pojmem představíte Vy sám/sama?
7. Myslíte si, že umíte rozeznat dezinformační zprávu od zprávy pravdivé?
 - A. Ano
 - B. Ne
 - C. Nevím

8. Podle kterých znaků byste poznal dezinformační zprávu? (Více možností odpovědi)
- A. Útočí na emoce, pracují se strachem a snaží se vyvolat obavu.
 - B. Navádí k okamžité reakci adresáta („Nečekejte, až se to stane a udělejte to hned“).
 - C. Vyzývají ostatní ke sdílení (“Pošli to dál, sdílej to”) i když jde o soukromou zprávu.
 - D. Prezентují zaručené „tajné informace“, které není možné rychle ověřit.
 - E. Jméno autora informace je neznámé
 - F. Chybí zdroj, z kterého autor čerpal
 - G. Článek má svého autora, jsou v něm uvedeny zdroje i datum uveřejnění
 - H. Nevím
9. Z jakého informačního zdroje čerpáte informace nejčastěji?
- A. Televize/rádio
 - B. Internet
 - C. Rodina/přátelé
 - D. Noviny
 - E. Rozhlas
 - F. Jiný zdroj
10. Jak často používáte internet?
- A. Denně
 - B. Několikrát týdně
 - C. Měsíčně
 - D. Méně často
 - E. Nikdy
11. Jakými způsoby získáváte informace z internetu? (Pokud nepoužíváte internet, neodpovídejte)
- A. Sociální média
 - B. Online noviny a webové stránky
 - C. E-maily
 - D. Diskuzní fóra a komentáře
 - E. Jiné (uved'te):
12. Měli jste někdy pocit, že jste narazili na dezinformace nebo falešné zprávy na internetu? (Pokud nepoužíváte internet, neodpovídejte)
- A. Ano
 - B. Ne
 - C. Nevím

13. Jakým způsobem obvykle zjišťujete, zda jsou informace, které jste na internetu našli, pravdivé nebo nepravdivé? (Pokud nepoužíváte internet, neodpovídejte)
- A. Hledám další zpravodajské zdroje k ověření informace
 - B. Zkoumám zdroj informací
 - C. Spoléhám se na svou intuici
 - D. Důvěřuji informacím od konkrétních webových stránek nebo autorů
 - E. Jiné (uveďte):
14. Jakou míru důvěry máte v tradiční média (tisk, televize, rozhlas)?
- A. Velmi vysokou
 - B. Vysokou
 - C. Střední
 - D. Nízkou
 - E. Velmi nízkou
15. Jakou míru důvěry máte v informace získané na internetu?
- A. Velmi vysokou
 - B. Vysokou
 - C. Střední
 - D. Nízkou
 - E. Velmi nízkou
16. Které z následujících médií byste označil/a za dezinformační? (Více možností odpovědi)
- A. ct24.ceskatelevize.cz
 - B. Parlamentní listy.cz
 - C. Seznam.cz nebo SeznamZpravy.cz
 - D. TV Nova nebo TN.cz
 - E. AC24.cz
 - F. Aktuálně.cz
 - G. Český rozhlas nebo irozhlas.cz
 - H. Sputnik
 - I. Aeronet AEnews.
 - J. Žádný z uvedených
17. Kdybyste měl/a na výběr, z kterého média byste čerpal/čerpal informace?
- A. ct24.ceskatelevize.cz
 - B. Parlamentní listy.cz
 - C. Žádného z uvedených
18. Vypište webové stránky, které nejčastěji využíváte pro získávání informací
19. Jak moc považujete dezinformace za hrozbu pro bezpečnost České republiky?
- A. Velmi významnou

- B. Významnou
- C. Střední
- D. Málo
- E. Zcela zanedbatelnou

20. Myslíte si, že dezinformace mohou ovlivnit politickou situaci v České republice?

- A. Ano
- B. Ne
- C. Nejsem si jistý(a)

21. Bojuje Vláda s dezinformacemi dostatečně?

- A. Ano
- B. Ne
- C. Nevím

22. Měly by být informace na internetu více regulovány?

- A. Ano
- B. Ne
- C. Nejsem si jistý/á

23. Jsme podle Vás součástí informační války vedené ze strany Ruska?

- A. Ano
- B. Ne
- C. Nevím

Následovat bude pár ukázek témat, které jsou ve veřejném prostoru hojně diskutované. Poprosil bych Vás, abyste u každé ukázky odpověděl/a, zda se podle Vás jedná o dezinformaci.

24. Virus Covid-19 byl vyvinut jako biologická zbraň, byl vytvořen za účelem zničení lidstva, řízeného kolapsu finančního systému a nastolení světové nadvlády

- A. Dezinformace
- B. Pravda

25. Při vakcíně proti Covidu-19 bude člověku do těla vpraven sledovací čip

- A. Dezinformace
- B. Pravda

26. Petr Pavel může Českou republiku zavést do války

- A. Dezinformace
- B. Pravda

27. Evropská unie cíleně organizuje migrační vlnu z neevropských zemí

- A. Dezinformace
- B. Pravda

28. Události z 11. září 2001 ve Spojených státech byly spíše výsledkem činnosti amerických tajných služeb než teroristických útoků
- A. Dezinformace
 - B. Pravda
29. Evropská unie diktuje ČR, co má dělat, a narušuje státní suverenitu ČR
- A. Dezinformace
 - B. Pravda
30. Ukrajínští uprchlíci zvyšují kriminalitu, což nám vedení státu tají
- A. Dezinformace
 - B. Pravda